
NAJSREĆNIJI LJUDI NA SVETU

Demos Shakarian

Sadržaj

<u>PREDGOVOR</u>	1
<u>PORUKA S DRUGE STRANE PLANINE</u>	4
<u>JUNION PASIFIK AVENIJA</u>	24
<u>TEMPIRANA BOMBA</u>	43
<u>COVEK KOJI JE PROMENIO MOJE MISLJENJE</u>	56
<u>UPORISTE U NEBU</u>	69
<u>HOLIVUD BOUL</u>	85
<u>VREME PREISPITIVANJA</u>	98
<u>KLIFTONOV RESTORAN</u>	119
<u>NOGA NA STOLU</u>	144
<u>SVET POCINJE DA SE OKRECE</u>	162
<u>ZLATNI LANAC</u>	173

PREDGOVOR

Jednog sivog decembarskog dana parkirali smo naš karavan na predzadnje prazno mesto za parkiranje ispred hotela Prezident u Atlantik Sijuu.

Nekoliko sekundi kasnije je jedan istrošeni Kadilak sa kalifornijskim tablicama stao pored nas i iz njega se izvukao visoki čovek sa kaubojskim šeširom na glavi. Ispružio je veliku, od rada žuljevituu ruku. "Ja sam Demos Šakarian", rekao je. Obišao je svoja kola i sa druge strane otvorio vrata zgodnoj crnokosoj ženi. "A ovo je moja supruga Rouz."

Objasnili smo im da smo novinari časopisa Gajdposts (*Guideposts*), određeni za istraživanje govora u jezicima, i brzo dodali da smo ovde "samo da pogledamo".

I nagledali smo se. Hotel Prezident je te nedelje bio mesto okružnog sastanka organizacije Međunarodnog udruženja poslovnih ljudi za širenje punog Evandjelja, čiji je osnivač i predsednik bio Demos. Hiljade ljudi je došlo sa cele istočne obale u Atlantik Sii; neki da se sretnu sa tim istim preplanulim čovekom sa kaubojskim šeširom, neki da ispričaju šta je Duh Sveti učinio u njihovim životima, a neki, kao i mi, samo da pogledaju – pomalo sa strahom i sa velikom sumnjom u srcu.

"Čuvaj se emocionalnosti", upozoravali smo jedan drugog – onog vikanja, mahanja rukama, svedočanstava prepunih emocionalnog naboja – sve je to otrcana tehnika da se masa natera u stanje uzbuđenja.

Čuvali smo se... ali ništa se slično nije dogodilo. Iz prednjeg dela hotelske plesne dvorane Demos je vodio sastanak sa tihom osetljivošću čoveka koji je čuo glas koji mi nismo mogli čuti. Umesto nereda koji smo očekivali, preovladavala je atmosfera umerene i mirne radosti.

Pošto smo se bili pripremili za odbranu od napada koji, međutim, nisu usledili, nismo se mogli odupreti ljubavi koju smo osetili, i te smo nedelje, zajedno sa stotinama drugih, počeli naš sopstveni hod u Duhu.

Od tog smo decembra tokom narednih petnaest godina pratili pentekostalni pokret u mnogim delovima sveta jer smo otkrili da se tu odigravaju prave stvari – uzbuđenje, promenjeni životi, današnja stvarnost Crkve. Živeći tako, počeli smo primećivati jednu zanimljivu stvar. Kad god smo razgovarali sa ljudima čija je vera bila živa – muškarcima i ženama, decom i starcima, rimokatolicima i menonitima – uvek je iznova priča započinjala sa ovom izvanrednom grupom biznismena i farmerom iz Daunija u Kaliforniji, koji se zove Demos Šakarian.

Kako je to moguće, pitali smo se, da ovaj povučen i suzdržan čovek sa laganim blagim osmehom, čovek koji kao da se nikuda ne žuri, nikad ne odaje da zna danas gde će biti sutra – kako on ima toliki uticaj na milione ljudi? Da bismo to saznali, odlučili smo da sa njim razgovaramo.

Bilo je to lakše odlučiti nego izvršiti. Demos može biti u Bostonu, Bangkoku ili Berlinu i Demos ne odgovara na svoju poštu. Ali tokom protekle četiri godine uspeli smo da ugovorimo nekoliko sastanaka.

Demos i Rouz doputovali su na istok da nas vide, a kasnije smo se sreli u Švajcarskoj, u seljačkoj kućici jednog prijatelja. Radili smo u Monaku i u Palm Springsu. Razgovarali smo u automobilima, na

aerodromima i u armenskim restoranima. Najlepše od svega bilo je vreme provedeno sa Demosom i Rouz u njihovoj kući u Dauniju – u istoj maloj kućici koju su izgradili 1934. godine kada im se rodilo prvo dete. Odmah pored nalazi se kuća Demosovog oca, prazna od njegove smrti. To je mnogo veća kuća, sa mnogo više prostora, ali Demosa i Rouz za tu manju kućicu vežu neke uspomene.

Postepeno smo počeli shvatati Demosovu tajnu. Deo te njegove tajne porodica je donela iz Armenije. Ovaj najstariji hrišćanski narod je onaj koji je najviše propatio zbog svoje vere. A iz te patnje se rodilo saznanje.

A to saznanje je veće nego u bilo koje druge rase ili nacije. To je tajna koju svako od nas treba da zna, jer kad je saznamo, kao što Demos kaže, "bez obzira na okolnosti sveta oko nas, bićemo najsrećniji ljudi na svetu".

Džon i Elizabet Šeril

PORUKA S DRUGE STRANE PLANINE

Dok smo se Rouz i ja jedne večeri vraćali kući vozeći se kroz Los Anđeles, iznenada sam osetio želju da siđem sa autoputa i provozam se pored kuće u kojoj se nastanio moj deda Demos kad je došao u Ameriku.

Posle četrdeset i dve godine braka, Rouz se potpuno navikla na takve iznenadne hirove i, iako je bio jedan sat posle ponoći, nije rekla ni reči kada sam skrenuo sa puta u područje koje se zvalo Nizine Los Anđelesa. Na broju 919 u ulici Boston više nije stajala belo okrečena četvorospratnica. Sedeli smo nekoliko trenutaka u kolima gledajući novu višespratnicu koja je zamenila stari porušeni komšiluk. Zatim sam okrenuo automobil i uputio se prema autoputu.

Kroz toplu kalifornijsku noć samnom su putovala sećanja na dedu. Znao sam zbog čega sam te noći morao sići sa autoputa: bilo je to zbog proročanstva koje smo Rouz i ja čuli ranije te večeri. Bili smo na sastanku Međunarodnog udruženja poslovnih ljudi za širenje punog Evandelja na Beverli Hilsu i tamo je neko, tvrdeći da ponavlja Božje reči, prerekao da će uskoro doći do velikog progonstva hrišćana u mnogim delovima sveta, uključujući i Sjedinjene Američke Države.

Kako da se postavimo prema takvoj izjavi? Kako je na sličnu poruku pre jednog veka reagovala moja porodica? Jer i tada je postojalo takvo proročanstvo i sve što se od tada dogodilo u životu mog dede, mog oca i u mom vlastitom životu rezultat je ozbiljnog shvatanja tog proročanstva.

Bilo je dva sata ujutro kada sam skrenuo u prilaz u Dauniju; kuća je bila obasjana mesečinom a vreme tako prijatno da bi bio greh spavati. Na užas moje žene, ja sam noćni tip. Kad je ona otišla na spavanje, ja sam dogurao staru fotelju pored prozora i seo u mraku, puštajući mislima da odlutaju u prošlost.

Nikada nisam upoznao dedu Demosa – umro je pre nego što sam se rodio – ali priče o njemu čuo sam sigurno hiljadu puta. Znao sam sve detalje tako dobro da mi se činilo, dok sam sada sedeo posmatrajući stabla narandži koja su svetlucala na mesečini, da gledam jedan drugi krajolik, udaljen u vremenu i prostoru. To Armencu nije teško. Mi smo ljudi Starog zaveta; prošlost i sadašnjost toliko su isprepletene u našem umu da je ono što se odigralo pre sto, hiljadu ili dve hiljade godina za nas isto toliko stvarno kao i današnji dan.

Čuo sam taj opis toliko puta da stvarno mogu videti malo selo Kara Kala smešteno na stenovitom podnožju planine Ararat, na kojoj se, tako nam govori Biblija, zaustavila Nojeva barka. Zatvorivši oči, video sam kamenu građevinu, radionice, staje i seosku kuću sa jednom prostorijom u kojoj je živio moj deda Demos.

U toj kući se rodilo dedinih pet kćeri – ali ne i sin – a to je među Armencima smatrano sramotom, isto kao što je to bilo i među starim Izraelcima.

Mogu zamisliti dedu kako svakog nedeljnog jutra sa svojih pet malih devojčica pešice ide u kolibu – u crkvu. Iako su Armenci uglavnom bili pravoslavci, deda i mnogi drugi u Kara Kali bili su prezbiterijanci. Vidim ga kako suočen sa tihim prebacivanjem visoko podignute glave maršira kroz selo prema kući u kojoj se te nedelje skupljala zajednica.

Imajući u vidu koliko je mnogo želeo sina, uvek me je čudilo da deda nije prihvatio čudnu poruku koja je gotovo pedeset godina lagano stizala sa druge strane planina. Poruku su doneli Rusi. Dedi su se Rusi

svidali; on je samo bio previše razuman i promišljen da bi prihvatio njihove priče o čudima.

Rusi su dolazili u dugim karavanima pokrivenih kola. Bili su obučeni kao i naši ljudi, u duge tunike sa visokim ovratnikom, vezane oko struka konopcem koji je na krajevima bio ukrašen resama. Oženjeni muškarci su nosili bradu. Armenci nisu imali problema sa sporazumevanjem jer je većina naših ljudi govorila i ruski. Oni su slušali priče o nečem što su Rusi nazivali "izlivanje Svetog Duha" na stotine hiljada ruskih pravoslavnih hrišćana. Rusi su dolazili kao ljudi koji donose darove, darove Duha koje su hteli podeliti. Činilo mi se da čujem dedu i baku kako nakon jedne od tih poseta dugo u noć razgovaraju. Čovek mora priznati, govorio je deda, da je sve o čemu Rusi govore u skladu sa Svetim pismom.

"U stvari, isceljenje se nalazi u Bibliji. Isto tako govorenje u jezicima i proročanstva. Jedini je problem što cela stvar ne zvuči... *armenski*. Pod time je mislio pouzdano. Prizemno. Praktično.

A baka, koja je uvek bila potištena i predavala se teškim mislima, verovatno je rekla: "Znaš, kada govoriš o proroštvu i isceljenju, govoriš o čudima."

"Da."

"Ako bi smo 'primili Svetog Duha' na taj način, misliš da bi smo mogli moliti za čudo?"

"Misliš, da imamo sina?"

I tada je baka verovatno zaplakala. Sigurno znam da je jednog sunčanog majskog jutra 1891. godine baka zaplakala.

Kako su godine prolazile, nekoliko je porodica u Kara Kali počelo

prihvatati poruku ruskih pentekostalaca. Dedov šurak Magardih Mušegan bio je jedan od njih. Primio je krštenje Duhom Svetim i prilikom svojih čestih poseta farmi Šakarianovih pričao o novopronađenoj radosti u svom životu.

Tog posebnog dana, 25. maja 1891., baka i nekoliko drugih žena šile su u ćošku sobe. Ustvari, baka je pokušavala šiti, ali su suze neprestano padale na tkaninu u njenom krilu.

Na drugoj strani sobe, pored prozora gde je svetlost bila jača, sedeo je Magardih Mušegan sa otvorenom Biblijom na kolenu i čitao.

Iznenada je Magardih naglo zatvorio Bibliju, ustao i uputio se na drugu stranu sobe. Stao je ispred bake; njegova teška crna brada poskakivala je gore–dole od uzbuđenja.

"Gulisar", rekao je Magardih, "Gospod mi je upravo govorio!"

Bakina su se leđa ispravila. "Da, Magardih?"

"Dao mi je poruku za tebe", rekao je Magardih. "Gulisar, tačno za godinu dana od današnjeg dana rodićeš sina."

Kada se deda vratio s polja, baka ga je dočekala na vratima sa novošću o predivnom proročanstvu. Zadovoljan, htejući verovati iako još uvek skeptičan, deda nije rekao ništa. Samo se nasmešio, slegnuo ramenima i obeležio datum na kalendaru.

Meseci su prošli i baka je ponovno zatrudnela. Do tada su već svi u Kara Kali čuli o proročanstvu i celo je selo napeto čekalo. Tada, 25. maja 1892., tačno godinu dana od dana kada je proročanstvo bilo dano, baka je rodila dečaka.

To je bilo prvi put da se naša porodica susrela sa Svetim Duhom na

ovako poseban način. Svi su se u Kara Kali složili da je ime tog dečaka odlično izabrano. Nazvali su ga *Isak*, jer je poput Avramovog dugo očekivanog sina, bio dete obećanja.

Siguran sam da je deda, nakon što se Isak rodio, bio jako ponosan i sretan kad je svake nedelje pratio svoju porodicu u crkvu. Deda je u sebi imao crtu tvrdoglavosti kao i svi Armenci. Smatrao se previše razumnim da bi bez rezerve primio sve to kao natprirodno proročanstvo one vrste koja se spominje u Bibliji. Možda je Magardihovo predviđanje bilo samo čista sreća.

I onda – sve u jednom danu – dedove sumnje su nestale jednom zauvek.

Godine 1900., kada je Isaku bilo osam, a njegovoj mlađoj sestri Hamas četiri godine, došla je vest da sa druge strane planine u pokrivenim kolima stiže stotinjak ruskih hrišćana. Svi su bili zadovoljni. U Kara Kali je postojao običaj da se za hrišćane koji dolaze u posetu održi gozba, bez obzira na to u koje vreme dolaze. Uprkos činjenici da se nije slagao sa "punim Evanđeljem" koje su Rusi propovedali, deda je na njihove posete gledao kao na vreme odvojeno za Boga i zahtevao da se gozba dobrodošlice održi na velikom ravnom komadu zemlje ispred njegove kuće.

Deda je bio ponosan na svoju dobru stoku. Čuvši vest da su Rusi na putu, otišao je do svog stada i dobro ga pregledao. Trebao je izabrati najboljeg i najdebljeg mladog vola za ovu posebnu gozbu.

Na nesreću, nakon detaljnog pregleda otkrio je da najdeblji vo u stadu ima manu. Životinja je bila slepa na jedno oko.

Šta da učini? Deda je dobro poznao svoju Bibliju; znao je da Bogu ne sme ponuditi životinju sa manom. Zar ne kaže dvadeseti redak dvadeset i drugog poglavlja Treće knjige Mojsijeve: "Nikakvo (govedo)

s manom na njemu nemojte prinositi, jer vam to neće biti primljeno."

Kakva dilema! Nijedna druga životinja u stadu nije bila dovoljno velika da nahrani stotinjak gostiju. Deda se osvrnuo oko sebe. Niko ga nije posmatrao. A zašto da ne zakolje tog velikog vola i jednostavno sakrije glavu sa manom? Da, to će uraditi! Deda je odveo poluslepog vola u staju i sam ga zaklao, a zatim je brzo stavio njegovu glavu u džak i sakrio je u jednom mračnom ćošku ispod gomile izmlačene pšenice.

Deda je to uradio tačno na vreme jer je upravo, kad je završio pripremanje vola za pečenje, čuo buku kola koja su ulazila u Kara Kalu. Kakav divan prizor! Prašnjavim putem se spuštala poznata kolona kola; svaka kola vukla su četiri oznojena konja. Pored vozača prvih kola, uspravan i zapovednički kao i uvek, sedeo je belobradi patrijarh, koji je bio vođa i prorok cele grupe. Deda i mali Isak su potrčali putem da pozdrave svoje goste.

U čitavom gradu su još trajale pripreme za gozbu. Ubrzo se iznad velike gomile drvenog uglja na ražnju pekao veliki vo. To večer su se svi, gladni i puni iščekivanja, okupili oko dugačkih daščanih stolova. Pre nego što je večera mogla početi, hrana je morala biti blagoslovena.

Ovi stari ruski hrišćani nisu izgovarali nikakvu molitvu – čak ni molitvu zahvalnosti za hranu – dok ne bi primili ono što su oni sami nazivali *pomazanje*. Oni su pred Gospodom čekali sve dok se, kako su to oni govorili, Duh ne spusti na njih. Tvrdili su (na šta je deda gledao sa blagim podsmehom) da doslovno mogu osetiti kako se Božja prisutnost spušta. Kad bi se to dogodilo, oni bi podigli ruke i radosno zapevali.

I u ovoj su situaciji, kao i uvek, Rusi su čekali na pomazanje Duha. I zaista, dok su svi gledali, najpre jedan, a zatim i drugi počeli su na mestu poskakivati. Sve se odvijalo kao i obično. Ubrzo će doći blagoslov hrane i gozba može početi. Međutim, na dedin užas, patrijarh je iznenada podignuo ruku – ne da blagoslovi hranu, nego kao

znak da sve treba da stane. Pogledavši dedu čudnim prodornim pogledom, visoki čovek sede kose se udaljio od stola bez ijedne reči.

Dedine oči su pratile svaki pokret tog čoveka dok je koračao dvorištem i ulazio u staju. Nakon kratkog vremena se ponovno pojavio. U ruci je držao džak koji je deda sakrio ispod gomile pšenice.

Deda je počeo da se tresе. Kako je mogao znati? Niko ga nije video. Rusi još nisu ni došli do sela kada je sakrio glavu. Sada je starac položio izdajničku vreću ispred dece pustivši da se otvori i svima pokaže glava sa mlečno belim okom.

"Treba li nešto da priznaš, brate Demose?" pitao je Rus.

"Da, trebam", rekao je deda, još uvek drhćući. "Ali, kako si znao?"

"Bog mi je rekao", odgovorio je jednostavno starac. "Ti još uvek ne veruješ da On svom narodu govori danas kao i u prošlosti. Duh mi je dao ovu reč iz jednog posebnog razloga: da ti i tvoja porodica možete verovati. Do sada si se odupirao sili Duha. Od danas se više nećeš odupirati."

Pred svojim komšijama i gostima deda je to veče priznao prevaru koju je pokušao da uradi. Sa suzama koje su se kotrljale niz njegovo lice na čekinjastu bradu, molio ih je za oprostaj. "Pokaži mi", rekao je proroku, "kako i ja mogu primiti Božjeg Duha."

Ded je kleknuo i stari Rus je položio svoje od rada ogrubele ruke na njegovu glavu. Istog trenutka je deda počeo radosno moliti na jeziku koji ni on niti bilo ko drugi od prisutnih nije razumeo. Rusi su ovu vrstu zanesenog govora nazivali "jezicima" i smatrali ga znakom prisutnosti Svetog Duha u govorniku. Te noći je i baka primila to "krštenje Duhom".

Bio je to početak velikih promena u životu naše porodice. Jedna od prvih promena bila je u stavu prema najpoznatijem stanovniku Kara Kale. Taj čovek je u celom kraju bio poznat kao "Dečak Prorok", iako je u vreme opisanog događaja sa volovskom glavom Dečak Prorok imao pedeset i osam godina.

Njegovo pravo ime je bilo Efim Gerasemovič Klubniken, a njegova prošlost je bila jako čudnovata. Poreklom je bio Rus, a njegova porodica je bila jedna od prvih pentekostalnih porodica koje su se, došavši preko granice, za stalno naselile u Kara Kali. Od najranijeg detinjstva je Efim pokazivao dar za molitvu i često je dugo postio moleći se čitave dane.

Kao što su svi u Kara Kali znali, kada je Efimu bilo jedanaest godina, čuo je kako ga Gospod opet poziva na molitvu i post. Ovaj put to je trajalo sedam dana i noći i za to vreme je dobio objavu.

To samo po sebi nije bilo neobično. Zaista, kao što je deda imao običaj gundajući govoriti, svakom ko izdrži toliko dugo bez jela ili spavanja moraju se javljati razne vizije. Ali ono što je Efim bio u stanju *učiniti* tokom tih sedam dana, nije bilo lako objasniti.

Efim nije znao ni čitati ni pisati. Uprkos tome, dok je sedeo u maloj kamenoj kolibi u Kara Kali, pred sobom je ugledao sliku geografske karte sa porukom ispisanom divnim rukopisom. Efim je zatražio olovku i papir. I tako je, sedeći sedam dana za grubim drvenim stolom koji je njegovoj porodici služio za ručavanje, marljivo precrtavao slike i oblike slova i dijagrama koji su prolazili pred njegovim očima.

Kada je završio, rukopis je bio odnet ljudima iz sela koji su znali čitati. Pokazalo se da je ovo nepismeno dete na ćirilici ispisalo niz uputstava i upozorenja. U jedno neodređeno vreme u budućnosti, pisao je dečak, svi će hrišćani u Kara Kali biti u strašnoj opasnosti. On je predskazao vreme velike tragedije za celo područje, kada će na hiljade ljudi, žena i

dece bili brutalno poubijano. Doći će vreme, upozoravao je, kada će svi iz tog područja morati da pobegnu. Moraće da odu u jednu prekomorsku zemlju. Iako nikada nije video knjige iz geografije, Dečak Prorok je nacrtao mapu koja je tačno pokazivala kuda hrišćani treba da beže. Na zaprepaštenje odraslih, vodena površina na crtežu, nacrtana sa toliko tačnosti, nije bilo obližnje Crno more, nego udaljeni i nezamislivi Atlantski okean. O tome nije bilo sumnje, kao ni o zemlji s druge strane: mapa je jasno ukazivala na istočnu obalu Sjedinjenih Američkih Država.

Međutim, to nije bilo mesto gde bi izbeglice trebalo da se smeste, nastavljalo je proročanstvo. Oni moraju nastaviti putovanje dok ne stignu na zapadnu obalu nove zemlje. Tamo, pisao je dečak, Bog će ih blagosloviti, dati im napredak i učiniti da njihovo seme bude blagoslov narodima.

Malo kasnije Efim je napisao i drugo proročanstvo, ali sve što je iko znao o njemu jeste to da se radi o još daljoj budućnosti – kada će narod opet morati da beži. Efim je zamolio svoje roditelje da to zapisano proročanstvo stave u kovertu i zapečate, a ponovio je i uputstva koja je primio u vezi sa tim proročanstvom. U viziji mu je bilo rečeno da će samo prorok, od Gospoda izabran za taj zadatak, moći jednom u budućnosti da otvori kovertu i pročita proročanstvo. Ako neko otvori koverat pre tog vremena, umreće.

Ustvari, mnogi ljudi iz Kara Kale smeškali su se na te dečakove maštarije. Sigurno mora postojati neko objašnjenje za "natprirodno" pisanje. Možda je potajno naučio da čita i piše samo da bi se našalio na račun sela.

Neki su ipak nazvali Efima Dečakom Prorokom i bili su uvereni da je poruka verodostojna. Svaki put kada bi vest o novim političkim nemirima stigla do mirnih brežuljaka oko Ararata, ljudi iz sela bi izvadili već požutele listove i ponovo ih čitali. Sukobi između Turaka,

muslimana i armenskih hrišćana, kao da su postajali sve češći. U avgustu 1896. godine – četiri godine pre nego što je deda zaklao slepog vola, da li nije turska svetina je na ulicama Carigrada pobila više od šest hiljada Armena?

Pa ipak, Carigrad je bio daleko, a prošle su i godine od izricanja proročanstva. Istina je, proročanstva su u Bibliji često bila dana desetinama, čak i stotinama godina pre svog ostvarenja. Ipak je većina ljudi u Kara Kali, među njima i deda, verovala da su takvi verodostojni proročanski darovi dovršenjem Biblije nestali.

A onda, nešto pre prelaska u novo stoleće, Efim je objavio da je blizu vreme da se ispune reči koje je zapisao pre gotovo pedeset godina. "Moramo pobeći u Ameriku. Svi koji ostanu ovde, poginuće."

Samo neke porodice pentekostalaca u Kara Kali su se spakovale i napustile posede koji su već odavno bili njihova baština. Efim i njegova porodica su bili među prvima koji su otišli. Kad je neka grupa pentekostalaca napustila Armeniju, oni koji su ostali su ih ismevali. Skeptici – uključujući i mnoge hrišćane – odbili su da poveruju kako Bog može nevernim ljudima dati razrađena i tačna uputstva za moderne ljude u moderno doba.

Međutim, predviđanja su se pokazala tačnim. Godine 1914. za Armeniju je došao period nezamislivog užasa. Sa velikom efikasnošću Turci su počeli krvavi posao proterivanja dve trećine stanovništva u Mesopotamsku pustinju. Preko milion muškaraca, žena i dece pomrlo je za vreme marševa, uključujući tu i sve stanovnike Kara Kale. Pola miliona bilo je pobijeno u njihovim selima, u masakru koji je kasnije poslužio Hitleru kao uzorak za istrebljivanje Jevreja. "Svet se nije mešao kad su Turci iskorenjivali Armene", podsetio je svoje sledbenike. "Neće se mešati ni sada."

Nekoliko Armena, koji su uspeli da pobegnu iz opkoljenih područja,

ponelo je sa sobom priče o velikom junaštvu. Pričali su da su Turci ponekad davali hrišćanima mogućnost da se u zamenu za svoje živote odreknu svoje vere. Omiljeno sredstvo Turaka je bio da zatvore grupu hrišćana u staju i da je zapale. "Ako ste voljni prihvatiti Muhameda umesto Hrista, otvorićemo vrata." Ali su hrišćani ponovo izabrali smrt, pevajući hvalospeve dok ih plamen nije progutao.

Oni koji su poverovali upozorenju Dečaka Proroka i potražili utočište u Americi, sa užasom su slušali vesti.

Deda Demos je bio među onima koji su pobjegli. Nakon svog iskustva sa ruskim starešinom, deda više nije umanjivao vrednost proročanstva. Godine 1905. prodao je farmu koja je generacijama pripadala porodici, prihvatajući svaku svotu novca koju je za nju mogao dobiti. Zatim je pažljivo izabrao stvari koje će njegova porodica poneti sa sobom, uključujući i njegov teški bakarni samovar na drva. Sa svojom ženom, šest kćeri, Šušan, Ester, Sirun, Maga, Jerhan i Hamas, i trinaestogodišnjim Isakom, ponosom svog života, uputio se u Ameriku.

Porodica je sretno stigla u Njujork, ali se, sećajući se proročanstva, nije tamo zaustavila. U skladu sa opisanim uputstvima, nastavili su putovanje preko velike i čudne nove zemlje sve dok nisu stigli u Los Anđeles. Na svoje zadovoljstvo, tamo su našli malu ali sve brojniju armensku zajednicu u kojoj je već živelo i nekoliko njihovih prijatelja iz Kara Kale. Pomoću tih prijatelja deda je pošao u potragu za kućom. "Nizina" je bio najjeftiniji predeo Los Anđelesa, ali su ipak, i u tom slučaju jedino udruživanjem sa druge dve porodice novopridošlih Armena, uspeali da se presele u četvorospratnu kuću u ulici Boston.

Putovanje brodom, put kroz Sjedinjene Države i njegov udeo u novoj kući pojeli su sav novac dobijen prodajom porodične farme, pa je deda odmah krenuo u potragu za poslom. Bez uspeha. Posledice velike krize koja je bila krajem prošlog veka još uvek su se osećale u Kaliforniji: nije bilo posla, posebno za useljenika koji uopšte nije znao

jezik. Svakog jutra bi deda odlazio na berzu rada i svako veče bi se vraćao sve težim hodom.

Postojalo je, međutim, određeno vreme svake sedmice kada su sve brige stavljane na stranu: nedeljno bogoslužjenje. Kuća u ulici Boston imala je veliko predvorje, koje je ubrzo postalo mesto okupljanja zajednice. Bogoslužjenje se održavalo prema običajima kućnih crkava u Kara Kali. Centralno mesto je zauzimao veliki sto na kojem je ležala otvorena Biblija. Na jednoj strani prostorije, kao što je to uvek bilo, nalazile su se žene, raspoređene prema godinama starosti. Starešine su i dalje nosile duge crne brade, iako su povremeno mladi ljudi šokirali zajednicu time što su puštali samo brkove. Očekivalo se da ljudi na bogoslužjenjima u crkvi (ako već ne u ostalim danima nedelje) nose svoje svetle tunike, a žene duge, vezene haljine i ručno pletene kape za glavu, koje su se nosile već generacijama.

Koliku li je samo utehu pružala dedi činjenica da se može osloniti na duhovnu podršku ove zajednice hrišćana! Oni su već odavno shvatili da im Bog može govoriti direktno iz Biblije. Imajući na umu svoju potrebu za poslom, deda bi klečao na malom istočnjačkom ćilimu koji je bio donet iz domovine i molio "za reč". Tada bi cela zajednica počela jednoglasno da moli, često na nepoznatim jezicima. Konačno bi jedan od starešina prišao Bibliji i pokazao prstom na odeljak koji je nasumice izabrao. I uvek kao da su te reči upravo odgovarale potrebi. Možda su bile o Gospodnjoj vernosti ili o dolasku dana kad će teći med i mleko, upravo kao što je preokao Dečak Prorok. Mala armenska crkva iščekivala je baš te dane. Ali, i dok je čekala, uživala je u tim predivnim trenucima zajedništva.

Jednog dana je došlo novo ohrabrenje. Deda i njegov šurak Magardih Mušegan (isti onaj čovek koji je predskazao Isakovo rođenje) hodali su ulicom San Pedro u Los Anđelesu tražeći posao u konjskim štalama. Krenuvši kroz krajnju ulicu koja se zvala Azusa, na trenutak su zastali. Zajedno sa mirisom konja i konjske opreme do njih su doprli glasovi

ljudi koji su slavili Gospoda u jezicima. Nisu znali da i u Sjedinjenim Državama postoje ljudi koji slave Boga kao i oni. Potrčali su prema prepunoj staji iz koje su dopirali glasovi i pokucali na vrata. Do tada je deda već naučio nekoliko engleskih reči.

"Smemo li da... uđemo unutra?" upitao je deda. "Naravno!" Vrata su se širom otvorila. Bilo je tu zagrljaja, dizanja ruku u znak zahvalnosti Bogu, pevanja, slavljenja Gospoda, tako da su se deda i Magardih vratili u ulicu Boston sa novostima da je Pentekost došao čak i u ovu daleku prekomorsku zemlju. Niko tada nije znao da će ulica Azusa postati čuvena. Ono što se tada dešavalo u staroj štali bilo je probuđenje koje je započelo harizmatiku obnovu na mnogim mestima po celoj zemljinoj kugli. U tom trenutku je deda to drugo telo vernika jednostavno shvatio kao dobrodošlu potvrdu Božjeg obećanja da će učiniti nešto novo i divno i u Kaliforniji.

Što je to novo bilo, on nije doživeo da vidi. Kad je dugo očekivan i siguran posao konačno došao, završio je tragedijom.

Jednoga dana 1906. godine deda je došao kući pevušeći.

"Našao si posao?" upitala je baka.

"Našao sam."

Svi u kući su se okupili dok je deda pričao o velikoj novosti. Gore u Nevadi – to je druga država, objasnio je, koja graniči s Kalifornijom – traže se ljudi koji će raditi na pruzi.

Sa bakinog lica se izgubio osmeh. Čula je o Nevadi. To je pustinja gde temperatura dostiže 56°C i ljudi umiru na toj vrućini radeći težak posao – postavljanje železničkih pragova i šina.

"Ti zaboravljaš...", opirao se deda, "da sam ja farmer. Naviknut sam na

rad na suncu. Osim toga, Gulisar, majko mog sina, imamo li izbora? "

Tako je deda sazvao crkvene starešine i od njih primio tradicionalni blagoslov pre putovanja. S rezervnom odećom umotanom u čebe uputio se u pustinju. Uskoro je poštar u kuću u ulici Boston svake nedelje isporučivao novčane poštanske uputnice.

A onda je jedne letne večeri došao telegram kojeg se baka uvek plašila. Dok je jednog vrućeg dana radio na pruzi, deda se jednostavno srušio. Njegovo telo je bilo poslano kući vozom.

Posle dedine smrti je moj otac Isak preuzeo ulogu za koju nije bio spreman: sa 14 godina je postao glava porodice.

Nekoliko meseci je tata na jednoj raskrsnici u Los Anđelesu prodavao novine. Zaradivao je skoro deset dolara mesečno. To je bio vredan doprinos dok je deda bio živ, ali jedva dovoljan da nahrani majku i šest sestara. Čak ni takvi novinarski trenuci kao što je bio potres u San Francisku 1906. godine, kad je prodao šest svežnjeva novina *Ekstra* za jedan sat, nisu pomogli više nego da se kupi nekoliko dodatnih flaša mleka.

Tata ne bi uzeo novac koji nije zaradio. U tim ranim godinama dvadesetog veka zlatnici su još bili u opticaju – zlatnik od pet dolara bio je otprilike iste veličine kao i kovani novac. Jednog dana je neki kupac u žurbi gurnuo novčić u tatinu ruku, primio ostatak od tri penija i odjurio niz ulicu. Tata je baš hteo da spustiti novčić u džep na svojoj plavoj kecelji prodavca novina na kojoj je spreda pisalo *Los Angeles Tajms*, kad je pogledao dole i spazio da je kovanica koju drži u ruci ustvari zlatnik od pet dolara.

"Gospodine!" povikao je tata. Međutim, kupac je već bio daleko. Tata je bacio teg na svoje novine i potrčao za čovekom. Tramvaj je drndajući prolazio pored njega. Ne razmišljajući mnogo, tata je uskočio, platio

kartu od svoje vlastite dragocene zarade i sledio čoveka. Kad ga je konačno stigao, iskočio je iz tramvaja.

"Gospodine!" Čovek se konačno okrenuo. "Gospodine, ovo nije kovanica", rekao je tata na svom mucajućem engleskom. Ispružio je ruku i zlatnik je bljesnuo na suncu.

Često razmišljam o čoveku koji je uzeo nazad svoj novac progundavši samo nešto u znak zahvalnosti.

Uveren sam da bi rekao dečaku da zadrži sav novac da je mogao videti gladna lica koja su svake noći čekala na vratima kuće broj 919 u ulici Boston.

Deset dolara mesečno nije bilo dovoljno za celu porodicu. Nakon posla, uveče, tata je počeo obilaziti kancelarije za zapošljavanje baš kao što je to pre njega činio i njegov otac. Koliko je bilo teško naći posao za odraslog čoveka, još je manje posla bilo za dečaka. Konačno je čuo za posao u fabrici konjske opreme. Plata je bila niska – petnaest dolara mesečno – ali i to je bilo više nego što je mogao zaraditi prodajući novine, i tako je tata prihvatio taj posao.

Jednog dana 1908. godine, kad je tati bilo šesnaest godina, vratio se kući iz fabrike i čuo uzbudljive reči od bake.

"Isače, kakva divna novost!" rekla je baka.

"To nam baš i treba", odgovorio je tata kroz maramicu koju je često držao na svojim ustima. Fina kožna prašina u fabrici konjske opreme ulazila mu je u pluća i stvarala neprekidan kašalj.

"Našla sam posao!" rekla je baka.

Tata nije verovao da je dobro čuo. Ni jedna Armenka nije radila za

platu. U starom kraju su se muškarci brinuli za svoje porodice, podsetio je baku u kuhinji dok je ispirala kožnu prašinu iz njegove kose.

"Ali, Isače, zar ne vidiš koliko ti škodi što sam nosiš taj teret? Tanak si kao čačkalica. Čak sam čula kako si juče povišenim glasom razgovarao s Hamas."

Tata je pocrveneo, ali se nije dao zbuniti. "Ti nećeš ići na taj posao."

"Već jesam. Jedna jako prijatna porodica u Hohenbek Parku. Pranje, peglanje i samo malo čišćenja."

"Onda ću se ja spakovati", rekao je tata tiho i izašao iz kuhinje. Popeo se u svoju sobu, a baka ga je pratila. Stajala je na vratima dok je on motao ono malo svoje odeće u zavežljaj. "Pošto ćeš ti da radiš, ja ovde više nisam potreban."

Sledećeg dana je baka obavestila ljude iz Hohenbek Parka da ipak neće dolaziti u njihovu perionicu veša.

Međutim, radeći u fabrici konjske opreme tatin kašalj se samo pogoršavao. Stanje se nije poboljšalo čak ni onda kad je naredne godine bio postavljen za predradnika i kad je povremeno mogao izostati. Baka mi je često pričala kako je budna ležala slušajući tatin kašalj čitave noći. Kad ga je na kraju uverila da ode lekaru, on je potvrdio ono što su svi u porodici već znali: ako otac ne napusti posao u fabrici konjske opreme, neće doživeti svoju dvadesetu godinu.

Postavilo se pitanje: na koji bi drugi način mogao izdržavati svoju majku i sestre? I ovde se, kao što je to porodica uvek i činila u teškim situacijama, tata obratio crkvi.

Armenski pentekostalci nisu više održavali službe u predvorju kuće u ulici Boston. Pošto su muškarci išli za poslom na razne strane, prva

stvar koju su učinili bila je da sagrađe crkvenu zgradu. Bila je to mala građevina u ulici Gles, možda 18 x 9,5 m, sa klupama bez naslona koje su se mogle odgurati do zida kada je radost Gospodnja pokrenula zajednicu da zapleše u Duhu. U prednjem delu sobe nalazio se tradicionalan sto. Mogu zamisliti tatu kako ide prema stolu isto onako kao što je to toliko puta činio i njegov otac. Kleknuo je na mali ćilim kestenjaste boje i rekao svoju potrebu dok je iza njega stajala grupa starešina, uključujući Magardiha i njegovog sina Arama Mušegana koji je, kako se pričalo, bio toliko jak da je mogao dignuti kola sa zemlje dok je neko popravljao točak. Aram je ovaj put upro prstom na jedno mesto u Bibliji i glasno pročitao čudnovate i divne reči:

"Blagoslovljen ćeš biti u gradu, blagoslovljen u polju. Blagoslovljen će biti plod utrobe tvoje, rod zemlje tvoje, plod blaga tvoga: mlad krava tvojih i prirast stada tvoga..."

Zemlja? Tata se čudio. Stada? Divne reči iz 28. poglavlja Ponovljenog zakona išle su dalje:

"Jahve će narediti da blagoslov bude s tobom u žitnicama tvojim i u svakom pothvatu ruke tvoje, i blagosiljat će te u zemlji koju ti Jahve, Bog tvoj, daje."

I dok je slušao, tata je shvatio da postoji samo jedna stvar na svetu koju je zaista uvek želeo raditi – stvar o kojoj je sanjao ceo dan radeći na mašinama za šivenje. Hteo je raditi sa kravama na svežem, zelenom pokrivaču livade.

Međutim, potrebno je mnogo novca da bi se kupila zemlja, podsećao je sam sebe kada bi njegove misli došle do te tačke. Sada, dok je obećanje iz Svetoga pisma odjekivalo u njegovim ušima, doneo je odluku. Dao je otkaz u fabrici konjske opreme i dve nedelje bio bez posla.

Skoro odmah je počeo nešto da primećuje. Voće i povrće koje se prodavalo u trgovinama u gradu ne samo da je bilo preskupo za porodicu kao što je bila njegova, nego je često bilo i malo i bledo, kao da je bilo ubrano nezrelo. Šta bi se dogodilo, pitao se, kad bi nabavio stvarno sveže povrće sa sela i odneo ga u grad da ga prodaje od kuće do kuće?

I tako je tata započeo sa svojim trgovačkim poslom. Južno i istočno od Los Anđelesa nalazila su se područja u kojima je bilo mnogo malih farmi na kojima se uzgajalo najjeftinije voće i povrće na svetu. Vlasnici mnogih od tih farmi su bili Armeni. Tata je uzeo jedan deo novca koji je mesecima odlagao na stranu za miraz svojim sestrama i iskoristio ga da bi kupio dve stvari. Kupio je kola sa ravnim podom. Kupio je i dvogodišnjeg konja riđana, koji se zvao Džek.

Sledećeg dana je tata upregao Džeka u kola i odvezao se u malo železničko čvorište zvano Dauni, koje u to vreme još nije bilo predgrađe Los Anđelesa, nego od njega trideset kilometara udaljen provincijski gradić. Putovanje je trajalo tri sata u svakom smeru, ali je tata uživao u svakoj minuti. Svež vazduh je donosio zdravlje njegovim bolesnim plućima. Tatin san se počeo ostvarivati. Jednog dana će i on biti farmer. Čak će imati i krave. Biće mlekar – najbolji mlekar u pokrajini.

Međutim, da bi to postigao, sada treba raditi. Tog dana je tata u Dauniju išao od farme do farme uzimajući salatu ovde, grejprut i pomorandže tamo, šargarepu opet negde dalje, već prema tome koje je voće i povrće bilo zrelo. Onda, kad su njegova kola bila natovarena najboljim proizvodima, krenuo je natrag u Los Anđeles. Dok je Džek kaskao ulicama, tata je nudio svoju robu: "Zrele jagode! Slatke narandže! Sveže uzbrani spanać!" Njegova roba je bila dobra i cene pristojne, tako da su ga domačice već čekale na vratima kad je dolazio sledećeg puta.

Još jedna godina je prošla. Tata je sad imao devetnaest godina i nosio je otmene brčiće. Svoju prvobitnu gotovinu je povećao. Pošto mu se zdravlje popravilo i posao cvetao, tata je smatrao da je vreme da počne razmišljati o svojoj sopstvenoj porodici.

Već je bacio oko na devojku koju je želeo da oženi; crnooku i crnokosu petnaestogodišnjakinju po imenu Zaruhi Jesajan. Lično je nije poznavao. Prema armenskom običaju, mladić i devojka nisu smeli međusobno da razgovaraju sve dok se njihove porodice ne sporazumeju oko svadbe. Jedino šta je tata znao bilo je da kad god bi prošao pored kuće porodice Jesajan na uglu Šeste ulice i ulice Gles, njegovo srce bi jače zakucalo.

Pošto je tatin otac bio mrtav, starešina crkve službeno je uručio molbu za Zaruhinu ruku. Objasnio je njenim roditeljima tatine planove: čim uštedi dovoljno novca, prodaće trgovinu voćem i povrćem i kupiće zemlju pogodnu za mlečno stočarstvo. Posle toga, tvrdio je mladić, neće ga u napredovanju zaustaviti ništa osim kalifornijskog neba.

Tako se tata oženio. Uskoro su on i moja majka mogli da kupe deset ari pod kukuruzom, eukaliptusovim stablima i pašnjacima u samom srcu Daunija. I najdivnije od svega – tri krave muzare. Svojim vlastitim rukama su tata i mama sagradili malu kuću od neobrađenih dasaka. Mama je imala običaj govoriti da je tu kuću jako lako čistiti – podne daske, široke trideset santimetara, bile su tako loše sastavljene da je voda kojom su se prale jednostavno isticala kroz pukotine na zemlju ispod njih.

Sedeći tako u starom naslonu i prepuštajući se uspomenama, iznenada sam se trgnuo i shvatio da je nebo iza stabala pomorandži počelo da blede. Moje misli su se još bavile prošlošću. 21. jula 1913. godine, čak i pre nego što su tata i mama završili malu daščanu kuću u Dauniju, rodilo im se prvo dete. Nasuprot dedi, koji je toliko dugo čekao na sina, mamino i tatino prvo dete bio je dečak. Nazvali su me Demos.

Veliki bakarni samovar koji je stajao na stolu pored mene, a koji je deda na leđima doneo iz Kara Kale, hvatao je rano jutarnje svetlo. Okrenuo sam se da ga pogledam; njegove prilično izlizane površine sijale su poput zlata. I pitao sam se jesu li moji roditelji, nazvavši me po dedi, predvideli koliku će tajanstvenu i dalekosežnu ulogu proročanstvo odigrati u mom životu.

JUNION PASIFIK AVENIJA

Iako su se moji roditelji preselili u Dauni kad mi je bilo osam meseci, i dalje su nastavili da posećuju malu crkvu u ulici Gles u Los Angelesu. Tata je govorio da Armeni crpe snagu iz svoje crkve. Otprilike u isto vreme naučio me je dve veštine. Čim su mi ruke postale dovoljno velike, naučio me je kako se muzu krave. I čim sam bio dovoljno visok da stojim na velikoj košari za skupljanje pomorandži i da dosegnem Džekovu glavu, pokazao mi je kako da mu stavim ormu. Sećam se iz najranijeg detinjstva kako sam uprezao Džeka u kočiju i onda bi se cela naša porodica – tada sam već imao dve sestre, Rut i Lusi – uputila u crkvu.

Putovanje je još uvek trajalo tri sata u jednom i tri u drugom smeru, a bogoslužjenje, zajedno sa ručkom, pet sati. Uživao sam u svakom trenutku. Voleo sam na sastanku da gledam one mišićave farmere i radnike kako pod uticajem delovanja Duha podižu ruke. Lica su im bila tako uzdignuta prema nebu da su njihove duge crne brade stajale ravno prema napred, uporedo sa površinom stola. Uživao sam slušajući njihove duboke, bogate glasove u zajedničkom pevanju starih armenskih pesama.

Čak su i propovedi bile očaravajuće jer bi tada u onoj malenoj zgradi u ulici Gles prošlost ponovo oživela. Armenski narod je, podsetio bi nas propovednik, najstariji hrišćanski narod na zemlji, a i onaj koji je najviše trpeo zbog svoje vere. Nedavni turski masakri samo su zadnji u nizu okrutnih pokušaja koje su armenski susedi preduzeli da bi uništili tu malu odlučnu zemlju. Stalnim ponavljanjem naše istorije, ona se duboko usekla u svakog od nas.

"Nalazimo se u 287. godini", počeo bi propovednik, "i mladi sveti Gregor se pita da li da se vrati kući u svoju ljubljenu Armeniju." Gregor se zamerio kralju i bio je proteran iz zemlje, ali je u izgnanstvu čuo hrišćansku poruku. Na kraju se ipak, uprkos opasnosti, odlučio vratiti i podeliti poruku Evanđelja sa svojim sunarodnicima. Kralj je ubrzo saznao za njegov povratak, naredio je da ga uhapsu i bace u najdublju tamnicu dvorca, da umre od gladi. Međutim, još pre toga kraljeva sestra je slušala Gregorovo propovedanje i uzverovala je. Propovednik je živo opisivao kako se mlada žena šunja niz vlažne kamene stepenice prema crnoj smrdljivoj tamnici, skrivajući krišku hleba ili tikvicu sa ovčjim mlekom ispod svog širokog ogrtača. Četrnaest godina je ona uspevala da potajno hrani sveca i održava ga u životu.

U jednom trenutku kralj je oboleo od užasne bolesti, nekog ludila u kojem se baca na pod rokušći poput životinje. Za vreme svesnih trenutaka preklinje svoje lekare da ga izleče, ali ni jedan to nije bio u stanju da učini. "Čovek po imenu Gregor bi ti mogao pomoći", predlaže njegova sestra.

"Gregor je umro pre mnogo godina", oštro joj je odgovorio kralj.
"Njegove kosti trunu upravo ispod ovog dvorca."

"On je živ", kaže ona mekim glasom i opisuje svoju četrnaestogodišnju brigu i trud.

I tako Gregora dovode iz tamnice, kose bele poput beline snega sa planine Ararata, ali bistrog uma i duha. U ime Isusa Hrista on je strogo zapretio demonu koji je mučio kralja i istog trenutka kralj je bio isceljen. Godine 301. kralj i Gregor započeli su s radom na obraćenju čitave Armenije.

Za vreme duge vožnje kući ponovno bih u sebi proživio celu priču: strpljiv čovek u tamnoj ćeliji, godinama zatvoren, nikada bez nade, čeka jedino na Božje savršeno vreme...

Kada se udala poslednja od njenih šest kćeri, baka se doselila kod nas u malenu daščaru. Dobro je pamtim – sićušna sedokosa žena čije su tamne oči ponosno sijale dok je gledala svog jedinca. Jedino je žalila, često je govorila, što deda Demos nije doživeo da vidi porodicu Šakarianovih ponovo na svojoj sopstvenoj zemlji. Gulisar je tamo umrla, u toj maloj kolibi, sretna i ispunjena zadovoljstvom.

Kad mi je bilo deset godina, naša farma krava muzara je lepo napredovala. Tri krave su postale u međuvremenu trideset, zatim sto, pa petsto krava; prvobitna četiri hektara narasla su na 80. Tata je sada maštao o tome da ima najveću i najbolju farmu krava muzara u Kaliforniji. Ako to zavisi od uloženog rada, tada bi se to i moglo ostvariti, jer je tata znao kako treba raditi i brinuo se da i mi ostali radimo.

Osim mene, bilo je tu i mnogo pridošlih Meksikanaca koji su spavali u posebno izgrađenoj spavaoni. Oni su sa nama radili u stajama a tata i ja naučili smo španski. Ne znam ko je više uživao u pričama onih drugih: mi u njihovim pričama o Meksiku ili oni u tatinim sećanjima o životu u Armeniji. Nisu se mogli naslušati o dečaku proroku Efimu ili kako je Magardih Mušegan predskazao tatino rođenje. Svaki put kada bi nam se pridružio novi radnik, tata je morao pričati sve iznova.

Kasnije je uvek morao opisivati Efimovu sahranu 1915. godine, najveću koji su Nizine Los Anđelesa ikada videle. Efim nije išao u crkvu u ulici Gles (u kojoj su se održavala bogoslužja na armenskom jeziku), nego u rusku crkvu, nekoliko blokova dalje. Na dan njegove sahrane ne samo da su se ove dve zajednice ujedinile, nego su i pravoslavni Armeni i Rusi progutali svoje kritike o "divljem pentekostalnom ponašanju" i prisustvovali bogoslužju, jer su i mnogi od njih došli u Ameriku zahvaljujući njegovom proročanstvu.

"A šta je sa drugim proročanstvom?" pitali bi Meksikanci. "Onim koje se još mora ispuniti?"

"Još uvek se dobro čuva. Imaju ga Efimovi sinovi."

"I čovek umre ako ga otvori?"

"Osim ako je baš on onaj kojeg je Gospod odredio."

"Šta vi mislite, kada će to biti?"

Naravno, niko nije znao odgovor na to pitanje...

Baš negde oko Efimove smrti zaradio sam povredu koja će mi stvarati mnoge probleme.

Nikad se nisam mogao čak ni setiti kada sam razbio nos.

Desetogodišnjak koji radi na farmi dobije prilično mnogo udaraca. Kada sam konačno počeo primećivati da ne čujem tako dobro kao ostali dečaci u petom razredu, mama me je odvela lekaru. "Mogu ti reći u čemu je problem, Zaruhi", rekao je lekar, "ali ne i šta da učiniš povodom toga. Demos je slomio nos i on je nakrivo zarastao. Nosna šupljina i ušni kanali su blokirani. Možemo pokušati operacijom, ali one obično nisu previše uspešne."

Nisu bile uspešne ni u mom slučaju. Svake godine sam išao u bolnicu na novu operaciju i svake godine bi se ušni kanali ponovo zatvorili. U školi sam morao sedeti u prvoj klupi da bih uopšte čuo učitelja.

Iako nikada nije postojalo vreme kad mi Isus nije bio blizak prijatelj, tokom onih meseci kad je moja nagluvost rasla On mi se činio bližim nego ikada. Više nisam mogao sudelovati u grupnim igrama koje su se ostali dečaci igrali nakon škole. ("Nemojte uzeti Demosa. On ne čuje baš najbolje.") Tako sam dosta vremena bio sam. Nije mi bilo baš naročito žao. Moj omiljeni posao na farmi je bio plevljenje žita jer sam tada mogao otići daleko u polje i glasno razgovarati sa Gospodom. Kada sam imao dvanaest i trinaest godina, letne dane sam provodio u

pšeničnim poljima koja su mi izgledala poput zelene katedrale nadsvođene velikim šarolikim listovima. Tamo bih podizao ruke prema nebu isto onako kako su to činili muškarci u crkvi.

"Daj da ponovno čujem, Isuse! Nemoj se obazirati na to što lekar kaže da mi nema pomoći..."

Jako se dobro sećam svakog detalja te nedelje 1926. godine kada sam imao trinaest godina! Sećam se da sam se digao iz kreveta i obukao u svojoj sobi na drugom spratu naše nove kuće. Tata je u to vreme imao hiljadu krava muzara. Sagrađio je i dvospratnicu u španskom stilu sa belo okrećenim zidovima i krovom od crvenih crepova.

Dok sam se oblačio za crkvu, osećao sam se čudno, prijatno čudno, kao da je celo moje telo bilo u nekom posebnom duhovnom raspoloženju. Spustio sam se dugim vijugavim stepenicama pevajući. Moji roditelji i sestre su se već nalazili za stolom: sada su se još tri devojčice pridružile porodici. Najmlađa, Florens, još je bila beba od dve godine, ali četiri starije devojčice uzbuđeno su brbljale o našem putovanju u grad. Pokušao sam se priključiti, ali sam ubrzo odustao. Kako da razgovaram sa ljudima koji mumljaju?

Naš stari konj Džek nije više svake nedelje vukao porodičnu kočiju u crkvu udaljenu trideset kilometara. Godinu dana ranije, kad je dostigao starost od šesnaest godina, tata ga je pustio na pašnjak da tamo provede ostatak svog života u zasluženju "penziji". Umesto njega, sada smo imali dugački *amstudebaker* karavan sa platnenim krovom. Ispod crnog sedišta nalazila se kutija sa rezervnim osovinaama za neravne seoske puteve.

Ove nedelje je u maloj crkvi vladalo uzbuđenje. U dvorani nije bilo nijedne osobe koja se nije sećala šta se dogodilo *prošle* nedelje. Pre dva meseca majka jedne od žena iz zajednice uputila se iz Armenije ka svojoj kćerki u Ameriku. Od tada se od nje nije čulo ni glasa i kćerka je

bila u panici. Kad se crkva počela moliti za njen slučaj, suprug tete Ester, tetak George Stepanian, iznenada je ustao i otišao do vrata. Dugo je vremena stajao tamo lutajući pogledom niz put kao da gleda daleki horizont. Konačno je progovorio:

"Tvoja je majka dobro", rekao je. "Za tri dana će doći u Los Angeles."

Tri dana kasnije starica je doputovala.

Zbog toga je i danas očekivanje bilo veliko; svako se pitao na koji će se način manifestovati Gospodnji blagoslov. Možda će neko biti isceljen. Možda će neko dobiti viziju...

Dok sam razmišljao o tome, počelo se događati nešto čudno – ne nekom drugom, nego meni. Sedeći tamo otpozadi na klupi sa drugim dečacima, osetio sam kao da se nešto poput teškog vunenog pokrivača spustilo na moja ramena. Zaprepašten, osvrnuo sam se, ali niko me nije dotakao. Pokušao sam pokrenuti ruke, ali su one naišle na otpor, kao da sam ih pomerao pod vodom.

Iznenada mi se donja vilica počela tresti kao da se trese od hladnoće, iako je "pokrivač" bio topao. Mišići u mom grlu su se napeli. Osetio sam iznenadnu čežnju da kažem Isusu da ga ljubim, ali kad sam otvorio usta da to izgovorim, potekle su reči koje nisam razumeo. Znao sam da nisu armenske, ni španske, ni engleske, ali su se jednostavno izlivala iz mene kao da sam ih govorio celog života. Okrenuo sam se ka dečaku pored sebe – on je bio zabezeknut.

"Demos je primio Duha!" uzviknuo je i svi su se ljudi u crkvi okrenuli. Neko me je nešto pitao, iako sam ga savršeno razumeo, mogao sam odgovoriti jedino radosnim novim glasovima koji su se izlivali iz mene. Cela crkva je u oduševljenju počela pevati i slaviti Boga dok sam ja proslavljao Gospoda na mom novom jeziku.

Čak je i satima posle svako dobio odgovor na tom jeziku ko me nešto pitao dok smo se autom vozili kući. Otišao sam gore u svoju sobu i zatvorio vrata, a zanosni nerazumljivi slogovi još su se uvek izlivali iz mene. Obukao sam pidžamu i ugasio svetlo. U tom trenutku me je osećaj Gospodnje prisutnosti preplavio jače nego ikada. Bilo je to kao da je nevidljivi plašt, koji je ostao na mojim ramenima celo veče, postao nepodnošljivo težak – iako ne i neprijatan. Pao sam na pod i ležao tamo na tepihu potpuno bespomoćan, nemoćan da se dignem i uđem u krevet. Taj doživljaj nije bio zastrašujući, nego zdrav i osvežavajući – kao onaj poseban trenutak pre nego što čovek padne u dubok san.

Dok sam ležao tamo u svojoj sobi, vreme je poprimilo kvalitet večnosti. I u toj večnosti čuo sam glas. Bio je to glas koji sam odmah prepoznao jer sam ga često čuo u svojoj zelenoj katedrali daleko u polju.

Demose, možeš li sestiti? Pitao je.

Pokušao sam, ali bilo je uzalud. Neka neverovatno snažna, a ipak neograničeno blaga sila držala me na je mestu. Znao sam da sam jak dečak – ne toliko snažan kao Aram Mušegan, ali zaista jako čvrst za trinaestogodišnjaka. Ipak u mojim mišićima nije bilo više snage nego u mišićima tek rođenog teleta.

Glas je ponovo progovorio. *Demose, hoćeš li ikada ponovo sumnjati u moju silu?*

"Ne, Gospode Isuse."

Pitanje je bilo ponovljeno tri puta. Tri sam puta odgovorio.

Tada, odjednom, sila koja je bila svuda oko mene, kao da se nalazila i u meni. Osetio sam udar nadljudske energije – kao da u Božjoj sili mogu izlebdeti iz kuće i otploviti prema nebu. Osećao sam kao da na

zemlju mogu gledati iz Božje perspektive i videti sve ljudske potrebe sa visine, shvatajući da su moje vlastite već zadovoljene Njegovim posredovanjem. Celo to vreme On je mom srcu šaptao: *Demose, sila je pravo stečeno rođenjem svakog hrišćanina. Primi silu, Demose.*

Iznenada, bila je zora. Iz dvorišta sam čuo kosove.

Seo sam zaprepašten. Čuo sam, *šta?* Prošle su mnoge godine otkako sam čuo cvrkut ptica.

Skočio sam na noge osećajući se predivno zdrav i živ, i uskočio u svoju odeću. Prošlo je pet sati. Tata i ja trebali bi smo se naći u stajama za mužu u pola šest. Kad sam tog veličanstvenog jutra otvorio vrata, čuo sam kako dole u kuhinji cvrče jaja.

Zveket posuđa, pesma ptica, koraci mojih vlastitih nogu dok sam jurio niz stepenice od crvenih opeka – to su bili tihi zvuci za koje nisam ni znao da mi nedostaju. Uleteo sam u kuhinju. "Tata, mama! Ja čujem!"

Ozdravljenje nikada nije bilo potpuno. Kad smo se mama i ja vratili lekaru, on je ustanovio da čujem 90 posto. Zbog čega je ostalo tih 10 posto oštećenja ne znam i ne brinem se zbog toga. Sećam se da sam kasnije tog istog ponedjeljka ujutro, kada sam završio mužu, otišao u svoju zelenu katedralu. Pšenica je bila visoka, zrela za žetvu. Seo sam na zemlju između dva reda, otkinuo jedan klas, oljuštio ga i grickao bele mlečne semenke. "Gospode", rekao sam, "znam da kad Ti ozdravljaš ljude, tada za njih imaš neki posao".

"Pokaži mi, Gospode, posao koji imaš za mene."

Ranije – dok su ostali dečaci iz razreda maštali o tome da postanu veliki igrači bejzbola – ja sam hteo da postanem prorok. Bio sam, na kraju krajeva, samo malo stariji od Dečaka Proroka kad je dobio svoju viziju.

Godine su prošle, a nisam ja dobio taj predivan dar. *Proročanstvo je odigralo značajnu ulogu u tvom životu, kao da je govorio Gospod, ali ti nećeš biti prorok.*

A onda, jednog dana, doživio sam nešto što me je navelo da se pitam da li je moja služba isceljivanje. Moja najmlađa sestra Florens je imala šest godina kad je u školi pala i smrskala desni lakat. Kad su hirurg i specijalisti za kosti završili svoj posao, bili su uvereni da će se Florens ponovno služiti tom rukom. Ali je lakat ostao iskrivljen i ukočen. "Kada skinemo gips, počecemo sa vežbama. Uz mnogo strpljenja on će povratiti deset, čak i dvadeset posto pokretljivosti, ali to je najbolje čemu se možemo nadati."

Jedne nedelje u crkvi, ubrzo nakon ovog događaja, ponovo sam osetio dodir toplog, teškog pokrivača na ramenima. Nisam morao da se pitam ko je to, niti sam ispitivao šta trebam da radim. Trebao sam da prođem kroz prostoriju i molim za ozdravljenje Florensine ruke.

Dok su svi pevali, tiho sam ustao sa klupe i odšetao do ženskog dela. Nagnuo sam se prema Florensi koja je sedela u zadnjoj klupi sa rukom obloženom gipsom. Toplina iz pokrivača spustila se niz ruke u šake.

"Florens", šapnuo sam, "moliću se za tvoj lakat."

Njene velike crne oči ozbiljno su me gledale. Spustio sam ruke na gips. Ustvari sam se zapravo malo molio; samo sam tamo stajao osećajući kako vatra kroz moje ruke i šake ulazi u gipsani zavoj oko Florensinog lakta.

"Osećam nešto", šapnula je Florens. "Vruće je."

To je bilo sve. U trenutku me napustio osećaj dodira omotača i ja sam se vratio na svoje mesto. Sumnjam da je više od pet-šest ljudi nešto primetilo.

Za nekoliko nedelja gips je bio skinut. Za vreme večere mama nam je ispričala kako je specijalista stavio jednu ruku na belu naboranu kožu Florensinog lakta, uhvatio drugom zglob i pažljivo pokušao ispraviti povređenu ruku. Kad se podlaktica pokrenula u ispravan položaj, zatim opet naprijed, a onda u krug, njegovo je lice ozario osmeh neverice. "Odlično..." ponavljao je. "Vrlo dobro! Bolje nego što sam očekivao. Mnogo bolje! Pa to je... kao da ruka nikada nije bila slomljena!"

I tako sam se, daleko u polju jednog letnog dana, našao u molitvi pitajući Gospoda da li je isceljenje Njegov posao za mene. Opet kao da sam dobio dogovor: *Naravno. Želim da cela moja Crkva to čini. Videćeš mnoga divna isceljenja, neka i kroz tvoje ruke. Ali Demose, ni to nije moj posao za tebe.*

Imao sam sedamnaest godina i bio student druge godine – trebao sam biti na četvrtoj, ali sam dve godine izgubio zbog oštećenog sluha – kad je tata kupio drugu farmu. Sada smo imali dovoljno prostora da podignemo silose i dovoljno novca da uvedemo automatske muzilice. Tata se bavio i drugim poslovima. Kako za nas, tako i za susedne farme krava muzara, veliku je glavobolju uvek predstavljao problem transportovanja mleka sa farme do mesta gde su se njime punile flaše. Tako je tata organizovao i prevoz mleka. Zatim, videvši da je cena šunke u Los Anđelesu visoka, povisio je cenu svinjetine. Počeo se baviti i pakovanjem mesa. *"Gospod će blagosloviti svaki tvoj poduhvat..."* Zaista je izgledalo da sve što Isak, sin obećanja, preuzima, ono uspeva.

Njegov uspeh je bio tim značajniji što su to bile godine velike krize u ranim tridesetim godinama. Tata mi je poverio jedno malo stado na bregu i sećam se da mi je učitelj, koji mi je pomagao oko knjigovodstva, ozbiljno rekao da ja sa svojih trideset krava zarađujem više od većine učitelja u Dauniju.

U našoj kući su se okupljali političari, poslovni ljudi i rukovodstvo naše

opštine, a moja ih je majka, stidljiva mala devojčica iz Armenije, ugošćivala i spremala večere za moćne i ugledne. Bila je zaista sjajna kuvarica i uskoro su njene *dolme*, *kufte* i *katahe* bile poznate u celoj južnoj Kaliforniji.

Ono čega se naročito sećam u vezi sa maminim kuvanjem je to da se uvek jednako trudila bez obzira ko su bili gosti. Tada su skitnice često bile zvanice, a oni su uživali jednaki tretman kao i gradonačelnik Daunija: najbolje posuđe od porcelana, srebrni noževi i viljuške, stolnjak na stolu. Ako nije imala pripremljeno neko toplo jelo, ponudila bi drugo – meso, povrće, domaću paštetu – nudeći čoveka na svom lošem engleskom: "Sedi! Sedi! Nema žurbe za jelo!"

U to vreme je mene sve više i više privlačila jedna druga kuća. Kad god bi me posao doveo u istočni deo Los Anđelesa, našao bih izgovor da lutam oko nepravilne žućkastobele kuće Sirakana Gabrielliana u Junion Pasifik Aveniji 4311, u nadi da će se njihova ćerka iznenada pojaviti u vrtu. Razlog nije bio da sa njom razgovaram; razgovori između momka i devojke – osim ako su bili zaručeni – bili su još uvek zabranjeni u armenskoj zajednici. Međutim, i samo saznanje o njenoj blizini ispunjavalo me je neopisivom srećom. Osim toga, tu je uvek bila nedelja kojoj sam se unapred radovao, nedelja kad bi Rouz Gabriellian, najdivnija devojka u crkvi, ona koju su svi mladići potajno pratili očima, sedela sa ostalim devojkama na ženskoj strani crkve.

Ime njenog oca, Sirakan, na armenskom je značilo *srce*, a to mi se sviđalo. Poput mog oca, i Sirakan Gabriellian je počeo ni od čega. Nekako je teškom mukom sakupio stotinjak dolara i – isto kao i tata – kupio konja i kola. Sirakan se, međutim, umesto posla sa voćem, počeo baviti sakupljanjem smeća. Ta je služba u vreme dolaska novog veka bila jako potrebna, tako da je vrlo brzo morao kupiti drugog konja i kola, a zatim i trećeg. Sirakan i njegova porodica su bili pravoslavni Armeni. Živeli su u blizini naše crkve u ulici Gles i jednom je, čuvši radosne glasove koji su se iz nedelje u nedelju razlegali kroz otvorene

prozore, Sirakan odlučio da izvidi o čemu se tu radi. Ubrzo se i on pridružio zajednici – i zamalo izgubio život. Mnogim pravoslavnim Armenima pentekostalci su izgledali kao izdajnici prastare očinske vere. Videti da se jedan od njih pridružuje omraženoj grupi, bilo je isto kao i videti ga mrtvog. Tako su odlučili da ga ubiju. Kada je jednog dana Sirakan išao prema gradskom smetlištu, dočekala ga je družina pravoslavnih vernika. Vezali su mu ruke i noge i odvukli ga do rupe koju su iskopali u peskovitoj zemlji. Ubacili su ga u nju i nabacali na njega već oko pola metra smeća kad su naišla kola sa pentekostalcima. U opštoj prepirci koja je usledila, Sirakan se iskopao iz rupe.

Voleo sam da slušam kako priča tu priču. Isto sam tako voleo kad je pričao o svojoj svadbi. Kad je imao dvadeset i jednu godinu, njegov otac je odlučio da se vrati u Armeniju i potraži ženu, pošto je Sirakanova majka umrla pre nekoliko godina. Tada je Sirakanov smećarski posao već išao dobro pa je zamolio oca da dovede mladu i za njega. Sirakanov otac je uspeo u oba slučaja. Za sina je izabrao lepu trinaestogodišnju devojkicu po imenu Tirun Marderosian. Da joj olakša ulazak u Sjedinjene Države, udala se za Sirakana u njegovoj odsutnosti uz pomoć oca kao njegovog opunomoćenika, a zatim se uputila na dalek put da se pridruži suprugu kojeg nikada nije videla. Tek posle su uvideli koliko je sve to bilo vođeno providnošću Božjom. Nekoliko nedelja kasnije, Turci su napali taj predeo Armenije. Dve neveste bile su poslednje osobe koje su žive napustile svoje selo. Tirunin doček je sigurno bio jedan od najčudnijih koji je ijedna mlada supruga doživela. Sirakan nije očekivao svog oca i dve žene pre sledećeg dana. Vratio se sa gradskog smetišta i sreo uplašeno dete kako stoji u dnevnoj sobi. Odmah je shvatio da je to sigurno njegova žena – a da je on od glave do pete pokriven smećem i prljavštinom. "Stoj tu!" doviknuo joj je. "Ne miči se!" – kao da je sirota devojkica mogla otići nekud dalje! Kao strela odjurio je u zadnji deo kuće i pola sata kasnije, dobro opran, očetkan i namirisano od glave do pete, Sirakan "Srce" Gabrielian održao je vrlo smirenoj mladoj dami svoj

službeni govor dobrodošlice.

Rosini roditelji će uskoro tražiti muža za nju. Nije na meni da im se direktno obratim sa molbom i kažem da se želim oženiti njihovom ćerkom. U mom slučaju, kao i u njenom, prvo se moraju sporazumeti porodice. Kako sam samo drhtao to veče kad sam načeo tu temu. Bilo je to junsko veče 1932. godine i svi smo sedeli oko stola u trpezariji; vrata prema predsoblju su bila otvorena da bi mogao ulaziti svež vazduh. "Tata, znaš da sada imam osamnaest godina", počeo sam.

Tata je obrisao brk i odrezao još jedan komad govedine. "I", nisam se dao zbuniti, "uskoro ću maturirati. I pomažem u radu na farmi. Tebi je bilo osamnaest godina kad si se oženio."

Svih mojih pet sestara je prestalo da jede. Mama je spustila viljušku na sto. "Radi li se o nekoj određenoj devojci?" pitala je. "Da." "Je li Armenka?" "Da."; "Znači da je hrišćanka?" "O da. To je..." počeo sam, "radi se o... to je Rouz Gabrielian."

"Aaa..." rekla je mama.

"Pa..." rekao je tata.

"Ooo..." u jedan su glas rekle moje sestre.

Tako je započela zamršena, stolecima stara ceremonija upućivanja bračne ponude. Prvo, iako su se porodice svake nedelje vidale u crkvi i bile vrlo bliske, morao se organizirati službeni "sastanak". Nakon dugotrajnog međusobnog dogovaranja, (mene, naravno, nisu pitali za mišljenje), mama i tata su se složili da je Rafael Janoian, muž tatine sestre Sirun, prava osoba za taj osetljiv zadatak. To je dobar znak, rekao sam sam sebi, jer je od šest muškaraca koji su se oženili sa šest tatinih sestara ujak Janoian bio moj ljubimac. On je posedovao veliki autootpad gde sam sa četrnaest godina, sa njegovim dopuštenjem,

kopao tražeći delove starih automobila sa kojima sam sastavio svoj prvi automobil. Taj autootpad mu je omogućavao da svakodnevno bude u dodiru s trgovinom otpadom koju su vodili Gabrielianovi.

Sećam se kako sam potrčao ususret njegovom automobilu kad je skrenuo u naš prilaz, vraćajući se iz službene posete Sirokanu Gabrielianu. Međutim, ujak Janoian nije hteo tako lako i brzo da pređe na stvar. Razmišljajući, uputio se jako ozbiljan u dnevnu sobu i prihvatio ponuđenu šolju jakog, slatkog čaja, dugo ga mešajući.

"Pa, Rafaele", pitao je tata pomalo nestrpljivo.

"Pa, Isače", odgovorio je ujak Janoian, "dogovorili smo se za sastanak. Gabrielianovi će biti počašćeni da ih vi Šakarianovi posetite dvadesetog sledećeg meseca."

Ugovoren sastanak! Znači, barem nisu automatski odbacili moju prosidbu, a to sigurno znači da je Rouz u svakom slučaju spremna da razmotri moju ponudu. Glava mi je pucala od razmišljanja.

Konačno je stigao dvadeseti juli. U rekordnom vremenu sam završio svoje dužnosti u štali i počeo da se spremam. Kupao sam se i tuširao i zatim ponovno kupao. Trljao sam zube četkicom sve dok se nisu sijali. Upotrebio sam i vodicu za dezinfekciju usta. Četkom sam čistio nokte, prljave od posla na farmi, sve dok čekinje nisu počele ispadati.

Čuo sam tatu kako izvozi *Pakard* iz garaže. Odjurio sam zadnji put uza stepenice da još jednom očetkam cipele koje sam prethodno namazao pastom, a stavio sam i stipsu na mesto gde sam se posekao dok sam se po treći put brijao.

"Demose!" zaurlo je tata sa prilaza, "šta to radiš? Da li hoćeš da budeš lepši od Rouz?"

Uklešten između svojih sestara na zadnjem sedištu, mislio sam kako mi tih tridesetak kilometara između Daunija i istočnog dela Los Anđelesa nikada nisu izgledali tako dugački. Konačno smo se zaustavili u Junion Pasifik Aveniji 4311. Marširali smo svečanim korakom pored urednih redova bosiljka, peršuna i drugih kućnih trava. Vrata su se širom otvorila. Svi su se nalazili tamo: Sirakan i Tirun, Rouzin stariji brat Edvard, ujaci, pratetke i bezimena nećaci. A iza svih njih, Rouz u letnoj haljini boje njenog imena.

Nisam je mogao dugo gledati jer se celo društvo odmah, prema armenskom običaju, raspalo u dve uzajamno isključive grupe: muškarci na jednoj strani velike dnevne sobe, a žene na drugoj. Povremeno bih pogledao preko gde su sedele Rouz i moje sestre i pitao se o čemu devojke razgovaraju. Rouz je bila istog godišta kao i moja sestra Lusi, pa sam se pitao hoću li ikada moći sa Rouz razgovarati tako ležerno i prirodno kao što je sa njom razgovarala Lusi.

Nisam učestvovao ni u ozbiljnom razgovoru mog oca i Sirakana Gabrieliana koji se odvijao na dve udobne, debelo podstavljene fotelje primaknute bliže jedna drugoj. Bez obzira na to o čemu su razgovarali, obojica su izgledali zadovoljni. Na vratima je gospodin Gabrielian tati rekao: "Preneću vašu poruku Rouz."

Posle dve nedelje ujak Janoian isporučio je sudbonosni odgovor: "Rouz će se udati za tebe."

Usledilo je pet tradicionalnih večeri tokom kojih se u nevestinoj kući slavio njen potvrđan odgovor. To su bile vesele večeri ispunjene pevanjem, jelom, govorima i uzajamnim čestitanjima, jer se među Armenima ne venčavaju dva pojedinca, nego dve porodice.

Jedno veče nam je Rouz održala koncert na klaviru i moje srce se nadimalo od ponosa dok sam gledao kako njeni prsti vešto lete po klavijaturi. Ja sam svojevremeno uzimao časove violine, ali sam

prestao uz zajedničku saglasnost mog učitelja, mene samog i svakog ko se nalazio u području opsega mog sviranja. Florens je nasledila i violinu i časove, tako da je i ona – mada je imala samo osam godina – svirala za okupljene porodice. Njena je laka desna ruka ljupko držala sjajno drvo.

Naredno veče je usledilo poklanjanje "zaloga", tradicionalnog poklona mladića devojci, simbolizujući novi odnos. U mom slučaju bio je to ručni sat obložen dijamantima. Poklon su opet izabrali moji roditelji, ali meni je zapala dužnost da pređem na drugu stranu sobe, gde su sedele žene, i pričvrstim sat oko Rouzinog zglavka. Zatečen iznenadnom tišinom i pritiskom pogleda koji su bili uprti u mene, moji su prsti odrveneli. Prvo nisam mogao osloboditi kopču, a onda nisam mogao pričvrstiti remen. Sa čežnjom sam se setio radionice za popravku mašina gde sam mogao rasklopiti i sklopiti bilo koji element bez mnogo razmišljanja i zavezanih očiju. Konačno je Rouz drugom rukom vešto pričvrstila remen umesto mene.

Naravno, naši roditelji su još trebali doneti neke odluke, kao gde će se i kada održati venčanje. Svi su se saglasili da je crkva u ulici Gles premala za stotine ljudi koji će doći – a osim toga, prijatelji i rođaci iz pravoslavne crkve pre bi umrli nego tamo kročili nogom. Ne, venčanje će prema starom običaju biti u mladoženjinoj kući, a gozba koja sledi (i koja je, naravno, centralni događaj svake armenske prekretnice) održaće se na velikom dvostrukom teniskom igralištu koje se nalazilo u zadnjem dvorištu.

Što se tiče datuma, Gabrielianovi su rešili da treba čekati barem godinu dana. Vremena su se promenila, objasnili su, imajući u vidu da se moja majka udala sa petnaest, a Rouzina sa trinaest godina. Žena danas mora biti zrela da bi mogla odgajati porodicu. Morali smo čekati dok Rouz ne napuni šesnaest godina.

Celo vreme dok su se vodile rasprave i stvarala odluka o našoj

budućnosti, Rouz i ja nismo još progovorili nijedne reči. Prema tradiciji, taj trenutak bi trebalo da se desi tek posle službenog sastanka kojem bi prethodila veridba, a na koji bi bilo pozvano još više dalekih rođaka i prijatelja. Ovi porodični sastanci su bili samo uvodni. Međutim, četvrto veče to više nisam mogao podneti. Ustao sam prepuštajući držanje običaja drugima.

"Gospođo Gabrielian", rekao sam preko mnoštva glava, "mogu li razgovarati sa Rouz?"

Kratko vreme je Tirun Gabrielian u tišini čudno zurila u mene. Odmahujući glavom u znak negodovanja prema današnjoj mladoj generaciji, odvela je Rouz i mene u drugu sobu i stavila dve stolice sa ravnim naslonima jednu pored druge na sredinu sobe. Zatim je izašla ostavljajući nas same. Prvi put u našem životu. Iznenada su me izdali svi lepi govori koje sam pripremio. Hteo sam na svom najboljem armenskom izvesti remek–dela koja bi izražavala moje osećanja, jer Sirakan Gabrielian, uznemiren novom "holivudskom ludošću" grada, ne bi dozvolio da se pod njegovim krovom govori engleski. Nameravao sam joj reći da je ona najdivnija devojka na svetu i da ću se truditi da čitavog života bude sretna sa mnom. Međutim, nisam se mogao setiti ni jedne reči, pa smo sedeli u potpunoj tišini. Na moj užas – konačno su reči koje sam izlanuo bile: "Rouz, znam da Bog hoće da budemo zajedno." Na moje zaprepaštenje, njene su se sjajne oči ispunile suzama. "Demose", prošaptala je, "čitavog sam se života molila da mi čovek za kog ću se udati prvo kaže baš te reči."

Posle tri nedelje održan je službeni sastanak na kojem je nevesta primila prsten. Otišli smo da ga zajedno izaberemo u zlataru, praćeni, naravno, velikom grupom rođaka. Ime prodavačice se još uvek sećam, bila je to gospođa Erhart; razgovarali smo o njenoj kćerki Ameliji koja je baš nedavno sama preletela Atlantski okean. Uhvatio sam Rouz kako željno gleda divan mali dijamant na jednoj od polica, ali je moja majka izabrala jedan drugi. Nikada ni jednom od nas nije palo na pamet da

kritikujemo njenu odluku.

Veridbena zabava je zapravo bila večera za tri stotine ljudi i bila je pripremljena u prodavnici mešovite robe koja je pripadala Gabrielianovima. Posle toga mi je bilo dopušteno da posećujem Rouz kad god želim, što znači, svako veče kad nisam radio. Tada sam obično tamo nosio maminu baklavu izrezanu u obliku dijamanta ili *šakarlokum*.

Što se duga godina brže približavala kraju, mama, Rouz i moje sestre odlazile su u kupovinu sve češće i češće. Prema tradiciji, mladoženjina porodica kupuje odeću za mladu, a za odabir torbice ili šešira potrebno je možda šest ili sedam odlazaka u kupovinu. Dva za Rouz najomiljenija tako kupljena predmeta bila su tamna haljina boje kestena i odgovarajuće cipele. U armenskoj zajednici samo su udane žene nosile tamne boje i Rouz je bila uverena da će onog trenutka kad ih obuče izgledati pet godina starija.

Venčanje je održano 6. avgusta 1933. godine. Tog jutra se ceo klan Šakarianovih odvezao u istočni deo Los Anđelesa da bi "doveo mladu kući". Pošto je glavno jelo dana trebalo da bude uveče, Gabrielianovi su nas poslužili potpunim ručkom, što je po armenskim merilima bilo tek pod zub. Onda su se obe porodice uputile u Dauni stvarajući kolonu od dvadeset i pet automobila okićenih cvećem.

Kod kuće je ograda teniskog igrališta nestala pod kaskadama ruža. Od ostatka toga dana sećam se samo velikih izdvojenih trenutaka: duge svetlosmeđe brade pastora Perumeana kako poskakuje gore–dole dok čita prastari armenski tekst; razapetih žica između palminih stabala na kojima su visele sijalice; konobara u belim kaputićima koji su se naprezali pod težinom velikih pladnjeva sa *šiškebabom* i tradicionalnim *pilavom* od datulja i badema, koji se radi za venčanje i koji je mama danima pripremala.

Sećam se da je bilo pet stotina gostiju i kao da je svaki od njih napisao pesmu na armenskom koju mora pročitati pred svim prisutnima i za nju dobiti zaslužen aplauz. Vrtelo mi se u glavi od umora, a Rouzne oči su bile pune suza jer je od jutra na nogama imala uske bele cipelice.

Dok smo stajali u beskonačnom redu ispraćajući prijatelje i rodbinu, bili smo sigurni u jednu stvar: Rouz i ja smo konačno potpuno i nepovratno zauvek bili venčani – u najarmenskijem smislu te reči.

TEMPIRANA BOMBA

Tradicionalni običaj je – a to znači da smo ga izvršili bez pogovora – da mlada i mladoženja prvu godinu ili dve svog zajedničkog života provedu sa mladoženjinom porodicom. Sena koja se nadvila nad veliku špansku kuću tokom tog perioda bilo je loše zdravlje moje sestre Lusi. Sa jedanaest godina je bila povređena u automobilskoj nesreći dobivši udarac u grudi i sada se sve češće žalila na otežano disanje. Nikakvi lekarski pokušaji i nikakve molitve kao da nisu mogle doneti trajno ozdravljenje. "Zašto, Bože", pitao sam iznova i iznova, "zašto si iscelio Florensin lakat, a nećeš Lusine grudi?"

Rouz i ja još smo živeli sa mojom porodicom kad se u oktobru 1934. godine rodio naš sin Ričard. Odmah smo pored kuće naših roditelja počeli graditi našu vlastitu. Sledećih nekoliko godina bilo je jako uspešno za mlekarstvo. Čak i u vreme depresije posao je napredovao bolje nego što je tata ikada sanjao dok je radio u prašini fabrike konjske opreme ili terao Džeka vozeći kola prepuna povrća. Već smo bili najveća farma krava muzara u Kaliforniji, a tata je imao i novi san – da bude najveća na svetu. Rekli su nam da nigde na svetu ne postoji farma sa tri hiljade krava muzara. To je postao naš cilj.

Osim ovog sna, postojali su i drugi. Povećaćemo broj naših kamiona za prodavanje mleka. Tada smo ih imali tri stotine. Sa pet stotina mogli bi smo snabdevati celu Kaliforniju. Mogli bi smo ih isto tako upotrebiti za spremanje zelene mase u silose. I za odvoženje naše stoke u klanice i fabrike na preradu. Te napredne ambicije su vrtoglavo rasle. Pa šta, u Americi nije bilo stvari koje praktičan i marljiv Armenac ne bi mogao da postigne.

Uzeo sam sebi za zadatak da se brinem za izgradnju objekta nazvanog *Nada broj tri* – naše treće mlekare sa kojom će naši kapaciteti dostignuti tri hiljade krava. Kupili smo zemljište površine 160 hektara, pa sam počeo sa gradnjom korala, silosa, moderne štale i mlekare u kojoj će mleko teći iz krave u flašu, a da ga ljudska ruka ne dotakne.

Često sam se pitao – nakratko – ima li Bog još uvek za moj život onaj plan za koji sam bio siguran da ga ima kad sam bio dečak. Stvar je ipak bila u tome što Bog više nije bio u centru mog života. Razume se, još smo se uvek svake nedelje vozili u ulicu Gles dok je mali Ričard poskakivao na zadnjem sedištu kola. Međutim, kad sam bio iskren prema sebi, morao sam priznati da je posao ustvari centar mojih misli i energije. Uopšte nije bilo ništa neobično u tome što sam počinjao sa poslom u sedam ujutro, a završavao u jedanaest uveče.

Godine 1936. počeo sam jedan novi poduhvat – fabriku veštačkog đubriva – i često sam cele noći sedeo za svojim stolom.

Čak i kad sam se molio, moje molitve su se bavile cenom alfalfe ili potrošnjom goriva naših kamiona. Primera radi, postojale su neke jako važne odluke sa kojima se svaki mlekar suočava: odabir prave rasplodne stoke. Kvalitetan bik, čak i sredinom tridesetih godina, mogao je dostići cenu od petnaest hiljada dolara. Međutim, čak i tolika cena, potpomognuta plavom trakom pedigrea, nije garantovala da kupovina jednog bika nije kockanje. Nije se znalo da li je životinja sposobna preneti svoje poželjne kvalitete na potomstvo – od hiljadu bikova nađe se jedan koji to može dosledno raditi.

Tako bih se okružen bukom i prašinom javne licitacije molio: "Gospode, Ti si stvorio ove životinje, Ti vidiš svaki mišić i žilu. Pokaži mi kojeg bika da kupim." Mnogo sam puta izabrao najžgoljavijeg mladog bika iz obora i video kako se razvija u rasplodnog bika od kojeg je poteklo mnogo šampiona.

Svoja pentekostalna uverenja uvek sam primenjivao u štalama. Mnogo sam puta polagao ruke na telad koja su imala povišenu temperaturu ili na kravu koja se telila uz velike muke i gledao kako veterinar začuđen gleda kako je molitva pomogla gde on nije mogao.

Da, još sam uvek verovao. Reč *nada* u imenu naše firme značila je nada u Boga, i mi smo se oslanjali na Njega svaki dan. Jedino kao da mi se čitavo vreme činilo da ja samo dobijam, a jako malo dajem.

Zbog toga sam bio toliko zbunjen proročanstvom koje je bilo izrečeno o Rouz i meni.

Milton Hansen bio je moler – u doba kad niko nije farbao svoju kuću. Visok, mršav, plavokos Norvežanin imao je više nego mnogo razloga za tugu i bol, a ipak je bio najveselije ljudsko biće koje sam ikada video. Uvek smo znali kad nam dolazi u posetu jer smo ga čuli dok se približavao putem urlajući neku duhovnu pesmu iz punih pluća.

Jedno veče dok smo Rouz, Milton i ja sedeli u našoj maloj dnevnoj sobi, Milton je iznenada podigao svoje dugačke noge i počeo da se tresu. Pripadao je posebno tradicionalnoj grupi pentekostalaca i kad se Duh spustio na njega, zatvorio je oči, podigao ruke i progovorio glasnim govorničkim glasom. Rouz i ja smo "odabrane posude", zagrmeo je sada, i "vođeni smo korak po korak".

"Razmišljajte o Božjim stvarima", govorio je Milton svečanim glasom. "Ući ćete kroz gradska vrata i niko ih neće pred vama zatvoriti. Govorićete o svetim stvarima sa predsednicima država širom sveta." Pogledao sam Rouz i video da je isto tako zaprepaštena kao i ja. Važni državnici? Putovanja po svetu? Ni Rouz ni ja nikada nismo bili izvan Kalifornije. Sa trogodišnjim detetom i još jednim na putu, naše su nade i snovi bili građeni isključivo oko našeg malog domaćinstva.

Milton je sigurno video izraz na našim licima. "Ljudi, nemojte kriviti

mene", rekao je svojim običnim prijatnim glasom, "ja samo ponavljam ono što je Gospod rekao. Ni ja to ne razumem."

Da nije bilo drugog iznenađujućeg događaja, siguran sam da bi skoro odmah zaboravio Miltonovo proročanstvo. Sledeći neki osećaj, nakon nekoliko dana upao sam na nedeljno bogoslužje u jednoj crkvi koja se nalazila u delu grada u kojem nikada ranije nisam bio. Na kraju propovedi upućen je bio poziv. Možda zbog toga što sam znao da moj duhovni život nije kako treba, otišao sam napred i kleknuo na pod. Propovednik je išao redom i na svakog od ljudi koji su klečali polagao ruke. Kad je došao do mene, rekao je glasom koji se čuo po celoj crkvi.

"Sine moj, ti si posuda izabrana za određeno delo. Ja te vodim. U ime Gospodnje posetićeš visoke državnike u mnogim delovima sveta. Kad doputuješ u neki grad, vrata će se otvoriti i nijedan čovek neće moći da ih zatvori."

Ustao sam na noge pomalo nesigurno. Kakva neverovatna podudarnost! Taj propovednik nikako nije mogao poznavati mene i Milтона Hansena. Zar je zaista moguće da mi sam Bog šalje poruku? I to tako teško shvatljivu. "Razmišljaj o Božjim stvarima", rekao je Milton. Znao sam da je to zdrava teologija. Isto sam tako znao da se moj um, ma koliko se trudio, mnogo spremnije koncentriše na stvari koje se tiču porodice Šakarian.

Naredna godina je donela za porodicu dva važna događaja. Prvi je bio rođenje naše kćerke Žeraldine u oktobru 1938. godine. A drugi, narednog proleća, bio je smrt moje sestre Lusi u dobu od dvadeset i dve godine. Lusi je bila isto godište kao i Rouz, najdivnija od svih mojih sestara, predivna osećajna devojka čiji je san bio – što je bilo neobično za armensku devojku u tim danima – da bude učiteljica. U Vajtir Koledžu, koji je pohađala, na dan njene sahrane obustavljena je nastava u znak poštovanja kakvo još niko nije primio. Prvi put u nekoliko godina ponovo sam postavio nekoliko važnih pitanja. Zbog

čega smo ovdje? Koji je smisao smrti? A života?

Posmatrao sam prijatelje i rodbinu u crkvi u ulici Gles na uobičajenom pogrebnom obedu i razmišljao o tim pitanjima. Smrt je među Armenima znak za sve rođake da se okupe, od najbliže rodbine do stričeva i tetaka u trećem kolenu. Nakon sahrane, tradicija je obvezivala na svečanu večeru. U Armeniji, gde rođaci imaju možda dvesta kilometara do svoje kuće i to putujući preko brdovitih predela, to je jelo bilo neophodno. Ovde u Kaliforniji pogrebna večera je postala sakrament porodičnog jedinstva.

Sedeo sam pored tate koji je bio na jednom čelu dugačkog stola postavljenog u crkvi i gledao prema drugom kraju gde je sedela mama. Dole se nalazila i Rouz sa bebom Žeraldinom u krilu, a pored nje četvorogodišnji Ričard. Ujak Magardih Mušegan umro je pre nekoliko godina, ali je pored Ričarda sedeo Magardihov sin Aram, a pored njega njegov sin Hari. Tu se nalazilo i tatinih šest sestara s muževima i moje četiri preostale sestre. Rut, Grejs i Roksen bile su sa muževima i svojim porodicama. Čak je i Florens, primetio sam sa iznenađenjem, sa svojih petnaest godina, bila odrasla žena – po armenskim merilima. Za ostalim stolovima u prostoriji sedeli su bezbrojni nećaci, bratići i šuraci.

Svako od nas se materijalno obogatio. To su bili jaki ljudi, ponosni ljudi čvrstih, dobro napunjenih stomaka; žene su bile odevene u šuškvu crnu svilu. Razmišljao sam o proročanstvu koje je svakog pojedinca koji se nalazio u ovoj prostoriji dovelo u ovu zemlju izobilja. "Ja ću te blagosloviti i dati ti napredak", obećao je Bog tamo u Kara Kali i, gledajući oko sebe, video sam da je ispunio to obećanje.

Međutim, postoji i drugi deo proročanstva: "Učiniću tvoje seme blagoslovom nacija." Ispunjavamo li i taj deo? Jesmo li ikome bili na blagoslov? Na neki način da, naravno. Svi su ovi ljudi dobre komšije, dobri radnici, dobri poslodavci. Ali... zar je to sve?

"To ne može biti sve", rekao sam Rouz dok smo se vozili nazad u Dauni. "Znam da nas Bog poziva da nešto učinimo za druge ljude. Samo ne znam šta."

Tokom sledećih nekoliko meseci počeo sam zaista obraćati pažnju na ljude sa kojima sam svaki dan radio. Bilo ih je mnogo, ne samo naših stajskih radnika nego i prodavača žita, vozača kamiona, snabdevača flašama. I otkrio sam nešto zbunjujuće.

Ti ljudi nikada nisu govorili o Bogu.

Nisam to odmah uspeo da shvatim. Bog je za mene bio jednako stvaran kao... kao Rouz i deca. On je bio deo svakog trenutka svakoga dana. Sigurno da sam znao, na neki apstraktan način, da postoje ljudi koji ga ne poznaju. Tamo je odlazio prilog za misiju – na ostrva negde na Pacifiku.

Međutim, da upravo ovde u Los Anđelesu – gde se na svakom uglu nalazi crkva – mogu postojati odrasli ljudi koji ne veruju, to je bilo nešto što mi nikada nije palo na pamet. A sada kad mi je palo na pamet, šta treba da učinim?

Dok sam se jedne noći molio, jedna zaista zastrašujuća slika mi se pojavila pred očima. Mesto radnje bio je Linkolnov park, veliki otvoren prostor sa mnogo trave i drveća, petnaestak kilometara udaljen od Daunija, gde smo često odlazili na piknik. Nedeljom se leti tamo može naći četiri hiljade ljudi kako sede na prostirkama. Na slici koja se iznenada pojavila pred očima mog uma, ja sam se nekako popeo na podijum koji se nalazio usred tih ljudi i govorio im o Isusu.

Sledeće jutro, umesto da nestane sa dobrim snom, smešna misao je još uvek bila prisutna. Dok sam vezivao kravatu, spomenuo sam to Rouz.

"Draga, stalno zamišljam tu ludu sliku kako stojim na podijumu govoreći gomili ljudi..."

"...u Linkolnovom parku!" završila je umesto mene.

Okrenuo sam se od ogledala sa palcem još uvek u čvoru kravate.

"I ja razmišljam o istoj stvari!" rekla je. "Ne mogu da je se oslobodim. Izgleda tako ludo da ti to nisam ni ispričala."

Stajali smo u suncem obasjanom kupatilu zbunjeno žmirkajući jedan u drugoga i ne pomišljajući na to da ćemo u budućnosti često iskusiti taj fenomen. Tada je to izgledalo samo kao čudna podudarnost – a isto tako i beznačajna.

"Ti me poznaješ, Rouz. Kada treba govoriti pred više od dva čoveka, odjednom mi se jezik tako spetlja da se ne mogu setiti ni kako se zovem." Bio sam mlekar koji sporo razmišlja, a još sporije govori. Znao sam da nikad ne bih mogao rečima izraziti šta Isus za mene znači.

Rouz je bila ta koja nije dala da ideja nestane. "Seti se, tražili smo od Boga da nam pokaže šta da radimo. Šta ako je to Njegov odgovor? Kako bi smo inače oboje došli na tako čudnu ideju u isto vreme?"

I tako sam proverio u gradskoj upravi i, na svoje olakšanje otkrio da je Linkolnov park rezervisan za javnu rekreaciju: "nikakva privatna upotreba nije dozvoljena".

Ali je Rouz, sama razgledajući, otkrila sa druge strane puta prazan prostor sa pogledom na park. Pripadao je jednom vlasniku farme nojeva koji ju je tu sagradio da bi privukao kupce iz parka. Posao mu baš nije išao i bio je spreman svako nedeljno poslepodne iznajmiti prazan prostor pored farme.

Tako sam se iznenada, ne znajući ni kako se to dogodilo, našao predano radeći na toj šašavoj stvari. U početku je bilo toliko praktičnih stvari koje je trebalo rešiti da se nisam imao vremena uplašiti. Trebalo je nabaviti dozvolu od policije, podići govornicu i iznajmiti razglasne uređaje. Rouz je mislila da bi mogla dobiti nekoliko devojaka iz crkve da dođu pevati.

Što se tiče govornog dela, umirivao sam sam sebe mišlju da sam u svom životu čuo toliko mnogo propovedi da se sigurno malo rečitosti prilepilo i za mene, a muzika će ionako ispuniti većinu vremena. Međutim, kako se prva nedelja približavala, počeo sam se buditi noću obliven znojem. San je uvek bio isti. Stajao sam na smešno visokom podijumu vičući i mašući rukama, dok je dole zaprepašten stajao neki čovek sa kojim sam tog dana imao zakazan poslovni sastanak.

A šta ako se to zaista dogodi? Ako se neki kupac ili prodavač nađe u parku? Šta će misliti? Bio sam uspešan mlad poslovan čovek; počeli su me birati u gradske organizacije i počeo sam sticati ugled. Šta ako se raširi glasina da sam neki religiozni fanatik? To može uništiti ne samo moje ime nego i sve što je tata toliko dugo gradio.

Došla je prva nedelja u junu 1940. godine, dan koji smo odredili za početak. Posle jutarnjeg bogoslužjenja u crkvi odvezli smo se na prostor pored farme nojeva i postavili razglasne uređaje. Bio je to topao dan bez oblaka i Linkolnov park preko puta je bio krcat. Zašto nije mogla padati kiša, razmišljao sam dok je Rouz nešto brbljala o lepom vremenu. Zatim je tri devojke iz crkve povelu u pevanju poznate pesme *Kakav prijatelj je Isus*. Pesma je završila. Popeo sam se uz tri ručno napravljene stepenice na podijum, uhvatio mikrofona i pročistio grlo. Na moj užas, glas je zagrmeo kroz zvučnik. Zakoračio sam korak unatrag.

"Prijatelji..." počeo sam. Ponovo je moj glas prasnuo preko zvučnika. Promucao sam nekoliko rečenica svestan jedino strahovite mehaničke

jeke mog vlastitog glasa te u očajanju dao znak devojkama da ponovo zapevaju.

Tu i tamo ljudi su uzimali svoje stvari i bio sam siguran da ih mi zapravo teramo iz parka. Međutim, na moje iznenađenje, većina ih se približavala smeštajući se bliže, tako da nas mogu videti. Videvši pred sobom pravu zainteresovanu publiku, moja hrabrost je porasla. Opet sam pristupio mikrofону i, izabravši jednog jadrnika u žutoj polo košulji, gledao ga ravno u oči i upućivao svoju propoved direktno njemu.

A onda sam začuo ženski glas, čist i jasan: "Dragi, zar to nije Demos Šakarian?"

Oči su mi pretraživale gomilu. Eno je tamo, prstom pokazuje na mene dok pored nje, kratkovido škiljeći, sedi čovek od koga smo kupili električnu ogradu.

"To ne može biti Šakarian", rekao je u tišini koja je iznenada zavládala. Kopao je po džepu i izvukao naočare.

"Pazi, pa to *jeste* Šakarian!"

Ovratnik košulje usekao mi se u vrat. Mikrofon u mojim rukama postao je vlažan i klizav. Čuo sam jecaj i zapitao se da li to ja plačem. Pogledao sam dole. Pored malog podijuma stajao je čovek u žutoj košulji. Suze su u potocima tekle niz njegove obraze. "O, u pravu si, brate, u pravu si!" jecao je. "Bog je bio tako dobar prema meni!"

Potpuno zbunjen, gledao sam nemo u njega. Na sreću, Rouz je bila dovoljno prisebna da ga pozove gore na podijum. Uzeo je od znoja mOKar mikrofon iz moje ruke i izlio dugu priču o materijalnom uspehu i ličnom padu. Ljudi su malo po malo prelazili ulicu i sakupljali se oko podijuma.

"To je i moja priča!" rekao je drugi čovjek pa se i on popeo uz tri stepenice. Zaboravio sam na zvučnike, zaboravio sam na čoveka koji nam je prodao ogradu. Mislio sam jedino na divno čudo koje Bog čini u Linkolnovom parku. Kad smo uveče spakovali opremu, znali smo da je šest ljudi predalo svoje živote Njemu.

Cela tri meseca, jun, jul i avgust 1940. godine, nastavljali smo sa istim postupkom svake nedelje, dolazeći oko dva i ostajući do pet ili šest sati.

Ubrzo je stvar napredovala. Obično je bilo nekoliko ljudi koji su govornika prekidali pitanjima, a s druge strane nekoliko njih koji su ih učutkavali. Bio je tu i jedan starac koji je bio izlečen od alkoholizma. Broj ljudi koji je dolazio na podijum nikada nije bio prevelik. Četiri. Deset. Dvanaest. Pošto smo tek povremeno bili sa njima u vezi, često nije bilo načina da saznamo jesu li u njihovim životima usledile stvarne promene ili ne.

Iako je bilo teško odrediti spoljašnje učinke ovih nedeljnih poslepodneva, oni unutrašnji su kod mene bili vrlo jasni. Išao sam na sastanke zabrinut za svoje dostojanstvo; sa njih sam se vraćao znajući da ga nemam. Božji odgovor na moje strahovanje da će me videti neko od mojih poznanika bio je taj da je doveo u park jednog po jednog, iz nedelje u nedelju, baš svakog sa kojim sam imao neke poslovne veze.

Pogledaj, izgledalo je kao da govori, pred njim si ispao budala. Ne moraš se više brinuti kakav ćeš na koga ostaviti utisak.

Posle, kada bi naleteo na tog čoveka na sastanku Lajons Klaba ili Kivanija, najčešće bi zavladao neprijatna tišina, a ponekad bi neko prasnuo u smeh – i ništa više. Nikakve poslovne katastrofe koju sam nejasno zamišljao nije bilo. Do kraja ljeta naučio sam lekciju koju nikad neću zaboraviti: "Šta će ljudi misliti?" najčešće je sablast naše vlastite brige za samog sebe.

Otpor je došao sa strane sa koje smo ga Rouz i ja najmanje očekivali: od crkve u ulici Gles. U početku se činilo da starešine smatraju te nedeljne poslepodnevne "izlete" letnjom ludošću mladog čoveka. Kako su se sastanci nastavljali iz nedelje u nedelju, starešine su počele sa kritikama i ogovaranjem. Jednog nedelnog jutra u avgustu jedan stariji čovek iz prve klupe je progovorio u ime svih, upozoravajući nas i tražeći da prestanemo sa sastancima u Linkolnovom parku.

"To nije u redu!" vikao je, žestoko tresući dugom sedom bradom. "To je... to je nearmenski!"

U trenutku sam shvatio da je u pravu. Setio sam se Armenije vekovima unazad, te male zemlje koja je sama stajala u bojnim redovima držeći se jedine istine i u doba okupacije i masakriranja. Opoljena uvek većim i snažnijim bezbožnim narodima, svoju snagu je nalazila okrećući se prema unutra.

Ako smo Rouz i ja sada dobili poziv da se okrenemo prema napolje, moraćemo to raditi uglavnom sami i na svoju ruku. Po prvi put u životu našli smo se u sukobu sa generacijom naših roditelja. Gledajući tog leta u Linkolnov park, shvatili smo da je svet mnogo veći nego što smo pretpostavljali. I mnogo, mnogo usamljeniji.

Tokom septembra dani su postali hladniji i broj posetioca se smanjio, tako da smo prestali sa održavanjem sastanaka. Mlekarstvo je uzimalo sve više vremena, pogotovo zato što sam nameravao početi sa novim načinom prodavanja mleka. Zašto ne bi, pitao sam se, otpočeo sa trgovinom mlečnih prerađevina na autoputu kod farme *Nada broj tri*? Mogli bi smo prodavati naše proizvode po mnogo jeftinijoj ceni od one koja se plaća u trgovini ili kod isporuke na kuću.

Da bi smo obavestili kupce o našoj nameri, održali smo svečano otvaranje uz pratnju pleh muzike. Oglasi u novinama, obaveštenja na radiju, pismena obaveštenja. Na samoj farmi zastave, muzika, poznati

zabavljači. Posao je počeo sa velikom bukom i nastavio se na isti način. Istovremeno sam počeo maštati o lancu takvih prodavnica po celoj Kaliforniji. To bi nas obogatilo.

Najopojnija očekivanja, što se tiče uspeha Šakarianovih, pojavila su se u vezi sa našim novim projektom izgradnje mlinova. Nisam shvatao da je ta situacija u isto vreme i tempirana bomba.

Ulazak u taj posao sa mlinovima izgledao je kao prirodan razvoj stvari započetih sa mlekarstvom. Krava muzara pojede deset kilograma pšenice dnevno, plus petnaest kilograma sena. Pomnožite to sa tri hiljade krava, koliko uskoro želimo da imamo, i dobićete neverovatnu brojku od sedamdeset i pet hiljada kilograma sena i pšenice svaki dan.

Godinama smo krmivo kupovali od lokalnih proizvođača, a zatim smo sami mešali žitarice prema formuli koju smo razvili i koja je davala jako dobre rezultate izražene u neobično bogatom mleku.

Rezultati su ustvari bili tako dobri da su okolni mlekari počeli tatu pitati: "Isače, da li bi nam mogao prodati nešto svoje posebne mešavine?"

"Zašto da ne?" rekao je tata.

Bio je to, logički, sledeći korak u poslovanju. Moći ćemo da kupimo žitarice u mnogo većoj količini smanjujući na taj način troškove snabdevanja naših farmi. Sa povećanom količinom žitarica moći ćemo i sami da meljemo, još više smanjujući troškove. Takođe ćemo ostvariti mali ali stalan prihod od prodaje žitarica drugim farmama.

Novo proširenje proizvodnje započeli smo sa velikim očekivanjima. Mlinove smo podigli pored jedne od naših farmi koja se sastojala od tri silosa visoka trideset metara, u koje smo skladištili pšenicu. Ispraznili smo ih, isprali i pojačali novim slojevima cementa.

Predvideo sam prelepu budućnost za naš novi projekat. Južnopacifička pruga prolazila je upravo pored tih silosa. U prošlosti se pšenica uvek prebacivala u silose iz teretnog vagona do elevatora pomoću zamršenog sistema kamiona i ručnog bacanja lopatama. Tokom prve godine usavršio sam sistem koji je omogućavao da se pšenica uz pomoć velikih vakuumskih sisaljki prebacuje direktno u silose. Sa starom tehnologijom za istovar kamiona od četrdeset tona bilo je potrebno da tri čoveka rade ceo dan; uvođenjem nove tehnologije, jedan čovek je mogao isti posao obaviti za dva i po sata. Smanjili smo troškove istovara za osamdeset odsto i stvorili priličnu zbrku u industriji.

Voleo sam da odlazim u mlin. Buka mašina, vakuumsko usisavanje, drndanje teretnih vagončića, čak i fina prašina koja se sakupljala po mom sjajnom novom crnom *Kadilaku* – sve me je to opijalo. A ipak, kao što sam rekao, u celom poduhvatu bila je velika zamka. Problem je bio u vezi sa potrošnom robom. Njena cena se ludo menja. Ljudi koji trguju pšenicom, zobi i ječmom mogu u roku nekoliko sati zaraditi ili izgubiti neizmerno bogatstvo. Na Vol Stritu se nalaze stručnjaci koji su se specijalizovali samo za takve špekulacije. Međutim, i farmer koji se bavi stvarnim žitaricama takođe špekuliše, želeo on to ili ne.

To izgleda ovako: recimo, kupim pšenicu prvog jula i ona će mi biti isporučena na jesen. Platim prema julskoj ceni znajući da će se cena verovatno promeniti. Ako sam u julu kupio pšenicu za dva dolara pedeset kilograma, a do jeseni cena padne na dolar i po, izgubio sam. Ako se, međutim, cena poveća na dva i po dolara, onda sam zaradio. Jedan od kvaliteta dobrog mlinara jeste da kupi veliku količinu kad se očekuje da će cena porasti, odnosno da pričuca ako se očekuje da će pasti.

U zimu 1940/41. znao sam to teoretski. Trebalo je da još iskusim kako to izgleda u praksi.

ČOVEK KOJI JE PROMENIO MOJE MIŠLJENJE

Sledećeg proleća je toplije vreme privuklo ljude u parkove i Rouz i ja smo počeli da se dogovaramo o sastancima. "Ne samo nedeljom popodne", rekla je. "Ljudi se zainteresuju, a mi se onda spakujemo i odemo kući, i ništa se ne događa cele nedelje."

A da sastanke održavamo uveče? Svako veče. Kad bi smo negde mogli podići šator, mogli bi smo imati sastanke da' sijalo sunce ili padala kiša.

"Na crkvenom zemljištu" rekli smo oboje istovremeno i nasmejali se toj podudarnosti. Pre izvesnog vremena zgrada u ulici Gles postala je premala za sve veću armensku zajednicu tako da je crkva nedavno kupila prazan plac u istočnom delu Los Anđelesa, na uglu Gudrih Bulevara i Karolina Plejsa, i tamo ja nameravala graditi.

Prvo je trebalo dobiti dozvolu od starešina. Sumnjičavost i nerazumevanje koje su pokazali prošlog leta ponovo se pojavilo na njihovim tamnim licima. Ko su ti stranci za koje smo toliko zainteresovani? Zašto bi u tome trebala da učestvuje armenska pentekostalna crkva?

Objasnili smo da tu ne bi učestvovala samo naša crkva. Naša je ideja bila da sve pentekostalne crkve tog područja učestvuju u sastancima. Naša crkva bi osigurala prostor za šator, a neka druga muzičare ili redare. Radili bi smo zajednički. Na reč *zajednički*, lica starešina su postala još namrštenija. *Zajednički*? Zajedno sa Crkvom Forskver,

Skupštinama Božjim i Pentekostalnom crkvom svetih ljudi – i njihovim sumnjivim učenjima? U nekim od tih takozvanih hrišćanskih grupa muškarci i žene sedeli su jedni pored drugih! Starci su skrenuli razgovor na stvari koje su nama izgledale manje važne, tako da smo Rouz i ja sedeli u tišini, zaboravivši naš letnji projekat.

Činjenica je da se duh Pentekosta, koji je zaduvalao iz Rusije u Armeniju pre skoro tri veka, sada izrodio u tako krutu denominaciju kao što je bila i svaka druga. Uvek to tako biva. Kroz celu istoriju svako sveže izlivanje Duha ubrzo se u ljudskim rukama pretvara u novu pravovernost. Primera radi, veliko probuđenje je u ulici Azusa, baš u ovom gradu, koje je započelo iz slobode, radosti i rušenja stega, do 1940. godine zgusnulo se u nekoliko nezavisnih crkava koje više nisu mogle međusobno da komuniciraju – a kamoli sa ostalim svetom.

Tragedija je bila u tome, kako smo to Rouz i ja shvatali, da su oni mnogo toga mogli dati drugima. Svaka mala grupa, unutar svojih zidova, doživljavala je svake nedelje silu od Boga koja im je davala moć da isceljuju i prorokuju, a svet kome je toliko očajnički potrebna ta sila – ljudi s kojima sam radio šest dana u nedelji – ne znaju da ona postoji.

"Vi se uopšte ne trebate u to uključivati!" molio sam starešine. "Ja ću srediti šator, čišćenje i sve ostalo. Samo nam stavite na raspolaganje prostor."

Na kraju je ispalo da ih nije pokrenulo ništa od onog što sam ja rekao, nego činjenica da je tata zagovarao projekat. Ime Isaka Šakariana vredelo je nešto u crkvi. Ako je on bio za – onda, bez obzira kako to riskantno izgledalo, sigurno je to u redu.

Tako smo dobili dozvolu. I skoro odmah zažalili. Shvatili smo da će podizanje šatora biti daleko drukčija stvar od podizanja govornice. Najlakši deo bio je iznajmljivanje samog šatora. To je trebalo da bude

"mesto za javno okupljanje" i trebalo se pridržavati mnogih zakonskih propisa, koji su bili isti kao i za svaku drugu građevinu. Trebao sam se pojaviti pred oblasnim odborom, vatrogasnim društvom, policijskom upravom, sanitetskim odborom i u preduzeću za elektrodistribuciju, i svaki put iznova objašnjavati šta predlažem i zašto. Tek kad sam imao pregršt dozvola, pravi posao oko podizanja šatora mogao je početi. Zatim je trebalo proveriti sve električne vodove, prolaze između klupa i izlaze prilagoditi posebnim standardima, osigurati kante za smeće i poljske toalete, iznajmiti kamione–cisterne sa vodom za polivanje zemlje da se ne bi dizala prašina. Onda je trebalo obavestiti ljude. Reklame na radiju, novinski oglasi, plakati u izlozima trgovina – pokušao sam se setiti svega šta sam naučio kad smo otvarali naše prodavnice mlečnih proizvoda pored puteva.

Sve je ovo zahtevalo vreme i novac. Na kraju je i tata postao nestrpljiv. Već nedeljama jedva da sam koji put došao u kancelariju, podsetio me je. Nije trebao reći šta je i meni i njemu najviše bilo na umu: fabrika za preradu mleka, koja je bila moj samostalni projekat, bila je u gubitku. Pet godina sam se borio da počne donositi prihode; ako želim da preživim, sve svoje vreme i energiju sada moram uložiti u nju. Nisam se, ipak, mogao otresti osećanja da su i ovi "šatorski" sastanci važni.

Večernje službe su počele u julu i održavale su se svako veče šest nedelja. Prošlog leta uverio sam se da nisam govornik. Moje srce je bilo puno divljenja od stvarnosti Božje prisutnosti, ali moja usta nisu mogla naći prave reči. Hari Mušegan, moj nećak, bio je drugačiji. Poput svog oca Arama i dede Magardiha, i on je govorio odlučno, upotrebljavajući takve izraze koji su podsticali ljude da sede i pažljivo slušaju. Imao je samo dvadeset godina, ali već je sada bio bolji govornik nego što ću ja ikada biti, tako da smo ga zbog toga zamolili da propoveda.

Ljudi su došli prvi put, zatim su došli ponovo, tako da se vremenom broj ljudi na sastancima povećavao. Saradnja pet pentekostalnih

denominacija, koje su vrlo oprezno ušle u taj zajednički poduhvat, postepeno je hvatala zamah. Njihovi propovednici su sedeli na podijumu i njihovi horevi su vodili pevanje dok je Rouz svirala na klaviru.

Bilo je i večeri kad nije došao nijedan hor, tada je Florens pevala svojim visokim školovanim sopranom. Florens je maturirala u junu i nameravala je da se na jesen upiše na Vajtr Koledž.

Što se mene tiče, pomagao sam gde god sam mogao. Vodio sam sastanke, vodio telefonske razgovore, organizovao transport, vodio računovodstvo.

Na opšte čuđenje, knjige su pokazivale protok novca i u rubrici *prihodi* i u rubrici *rashodi*. Kasno svako veče, kad je odbor brojao novac od dobrovoljnih priloga, ustanovilo bi se da je prikupljeno više nego prethodno veče. To je bilo čudno jer nikada nismo dizali neku posebnu buku oko dobrovoljnih priloga. Bilo je to i paradoksalno. Svaki put kada bi proverio knjigovodstvo u fabrici za preradu mleka, rezultati su bili sve gori.

Od tih priloga platili smo novinske i radio oglase i zakup šatora, i još nam je novca ostalo. Većinu rashoda nisam posebno beležio jer nisam očekivao da ću novac dobiti nazad. Sad mi je na pamet pala ideja. Kako bi bilo da ostatak od dobrovoljnih priloga stavimo na poseban bankarski račun, zajednički za svih pet crkava?

Sredinom avgusta razmontirali smo šator, a dobrovoljci su očistili zemljište. Stotine ljudi je po prvi put čulo da je Bog stvaran. Neki su doneli odluku da postanu vernici. Fabrika veštačkog đubriva u Dauniju je poslednji put zatvorila svoja vrata.

Najdalekosežniji učinak proizišao je iz malog bankarskog računa. Da bi doneli odluke u vezi sa novcem, pastor Crkve Forskver telefonirao je

pastoru Pentekostalne crkve. Starešina Skupština Božjih ručao je sa starešinom Armenske pentekostalne crkve. Obojica su zatim otišla i učestvovala na bogoslužjenju u Pentekostalnoj crkvi svetih ljudi koja se nalazila malo niže u istoj ulici...

Bilo je to u utorak jednog septembarskog jutra dok sam sedeo za radnim stolom pokušavajući da dovedem u red svoje poslove. Nisam odmah čuo zvonjavu telefona koji se nalazio pored mog lakta. Kad sam podigao slušalicu, trebalo mi je nekoliko sekundi da shvatim da osoba sa druge strane plače. Bila je to moja žena Rouz.

"...bolnica u Dauniju", govorila je, "dođi što pre možeš."

"Šta? Ko? " glupavo sam pitao.

"Florens!" ponovila je. "Jutros se vozila na Vajtr Koledž. Sećaš se kakva je bila magla? O, Demose, sigurno nije stigla ni da vidi kamion."

Još uvek ne shvatajući, potrčao sam do automobila i kao omamljen pojurio kroz grad do bolnice. Većina rođaka je već stigla u malu drvenu jednospratnicu. Tata mi je rekao da je Florens na operacionom stolu, ali da lekari ne mogu mnogo učiniti. Tata je teško govorio pa je muž moje sestre Rut upotpunio priču dodajući nekoliko detalja.

Nesreća se dogodila u pola osam u gustom sivom oblaku od magle, koja u jesen svakoga jutra dolazi sa Pacifika. Florens očigledno nije primetila znak obaveznog zaustavljanja; njen automobil se sudario sa vozilom za popravku puta koji je na put izlivao tone vrelog asfalta. Vozač kamiona je ostao nepovređen, ali je moja sestra Florens bila izbačena iz automobila na vreli asfalt. Neki prolaznik ju je izvukao i zamotao u svoj kaput, ali ne dovoljno brzo da ne bi zadobila opasne opekotine po celim leđima.

Te velike opekotine su onemogućavale lekarima da joj nameste

slomljene kosti. Konačno je bila prebačena na odeljenje intenzivne nege, gde su nam dopustili da je s vrata jedan po jedan pogledamo. Dr. Hejgud nas je poveo hodnikom, plačući bez stida kao i svi mi. Taj čovek je pre sedamnaest godina doveo Florens na svet i lečio je kad se u detinjstvu razbolela od boginja i hripavca.

Sada je tapšao maminu ruku: "Ona je snažna i mlada, Zahuri", ponavljao je, "i poseduje izvanrednu volju i želju za životom."

Kad je došao red na mene da dođem do vrata, nisam mogao verovati da je ta osoba koja sedi na visokom bolničkom krevetu Florens; sa licem poput vile i anđeoskim glasom, najmlađa i najdarovitija u porodici, vezana kolutima i tegovima u bolničkom krevetu! Oči su joj bile zatvorene, a iz grla su joj dolazili neprestani uzdasi.

"Gospode Bože", molio sam se, "skloni bol od nje."

Da li mi se to samo učinilo ili su uzdasi na trenutak prestali? "Skloni bol", ponovo sam molio.

Rouz i ja smo se vratili kući da Ričardu i Geri damo ručak. Kad sam se to poslepodne vratio u bolnicu, Florens je jaukala od bolova iako još uvek očigledno nesvesna bilo čega oko sebe. Ponovo sam stao na vrata i molio se. Jauci su se ponovno smanjili. Ostatak dana i večeri kada god bi bol postala jača, činilo mi se da moje molitve pomažu. To su čak i lekari i sestre приметili.

"Demose", rekao mi je dr. Hejgud, "uđi u sobu kad god hoćeš. Čini mi se da i intravenozno hranjenje ide bolje kad si ti tu."

Obukli su me u beli mantil, dali su mi masku i hiruršku kapu i postavili za mene stolicu pored njenog kreveta. Sledećih pet dana sam svaki slobodan trenutak proveo pored njenog kreveta. Došla je k svesti. Bol je postala još oštrija. Nijedan lek, ni bezbroj injekcija ništa nije

pomoglo; spavala je jedino tokom mojih poseta, kao što su nam izveštavale sestre. Nisam imao pojma zašto je to tako. Sedeći tamo, često bih se vraćao u prošlost kad je pre jedanaest godina slomila lakat i kad sam jednog jutra u crkvi znao da će biti izlečena. Kao da je neka čudna veza postojala između Florens i mene – a ipak, ovaj put izlečenje nije usledilo posle moje molitve. Privremeno olakšanje od bola da – ali ne i kraj opasnosti u kojoj se nalazila.

Sada se pojavila stvarna opasnost. Snimak načinjen neposredno nakon nesreće pokazivao je da su joj leva butna kost i karlica smrvljeni usled udarca o pločnik. Naredni rendgenski snimci su pokazali da delići krhotina kostiju putuju prema vitalnim organima trbušne duplje. Svakog dana su je ponovo snimali i svaki sam dan, gledajući snimke sa lekarima, video kako poput igle oštre krhotine prodiru dublje u trbušnu duplju. Šest dana nakon nesreće još uvek se zbog opekotina nije mogla obaviti operacija.

Naša crkva se odlučila na jednodnevni post. Počevši u nedelju u ponoć, cela zajednica nije dotakla ni hranu ni vodu. Još uvek posteći, sakupili su se u sedam sati uveče u ponedjeljak "na istom mjestu", kao što govori u Delima 2,1, u upravo završenoj crkvi na Gudrih Bulevaru u istočnom delu Los Anđelesa, da upotpune dvadesetčetvoročasovni post za Florensino ozdravljenje.

Samo ja nisam bio s njima. To veče sam morao obaviti jedan poseban zadatak u Mejvudu, osam kilometara od Daunija. Već smo mesecima slušali o čoveku po imenu Čarls Prajs. Pre nekoliko godina dr. Prajs je bio pastor velike kongregacijske crkve gore u Lodiju – supermoderan sveštenik sa ultramodernom crkvom, koja se dičila čak i kuglanom. Tada je taj kraj posetila evanđelistkinja Ejmi SEMPL Mekferson. Dr. Prajs je otišao na njen sastanak naoružan olovkom i papirom, sa namerom da zabeleži glupava pentekostalna tvrđenja koje će ona izreći, da bi svoju crkvu mogao upozoriti na nju. Negde na polovini bogoslužjenja stavio je olovku i papir u džep i pao na kolena; suze su

potekle niz njegove obraze tako da je podignutih ruku iznad glave počeo slaviti Boga na nepoznatom jeziku.

Od tada se njegova služba korenito promenila. Svoju novu poruku je zvao "punim Evanđeljem" misleći pod tim da iz svog propovedanja više neće izostavljati nijedan deo novozavetne poruke. Naročito je postao poznat po tome što je naglašavao da isceljenja, poput onih zabeleženih u Bibliji, treba da budu deo svakodnevnog iskustva u svakom periodu Crkve.

Sada se dr. Prajs nalazio u obližnjem Mejvudu održavajući svoj sopstveni sastanak pod šatorom. Kad sam se približio tom mestu, izgubio sam pouzdanje.

Automobili su bili parkirani u krugu od kilometra, a kad sam konačno stigao do ogromnog šatora, sva sedišta su bila zauzeta, dok su mnogi slušaoci stajali napolju na travnjaku.

Dr. Prajs je govorio sa podijuma koji je bio ukrašen šarenim papirnatim trakama. Bio je to sredovečni čovek, kose boje peska, sa naočarima bez okvira koje su bleštale pod reflektorima. Završio je propoved i pozvao sve koji žele ozdravljenje da dođu napred na molitvu. Stotine ljudi se slilo u prolaze. Pogledao sam na sat. Bilo je devet. Večeras nikako neću moći da mu se približim. Međutim, pomisao na moju crkvu na kolenima podstakla me je da ostanem. Dugački redovi polako su se pomerili napred. Deset sati. Pola jedanaest. Jedanaest. Redari su pokušavali da završe sastanak. "Dr. Prajsu će biti drago da se moli za vas sutra, brate."

Dr. Prajs je uzeo Bibliju i bočicu sa uljem kojim je mazao bolesne. "Gospodine!" povikao sam.

Okrenuo se i da bi bolje video, zaškiljio jer mu je smetalo jako svetlo.

Provukao sam se pored redara. "Dr. Prajs, zovem se Demos Šakarian. Moja sestra je nastradala u saobraćajnoj nesreći i lekari u bolnici kažu da neće preživeti. Pitali smo se da li bi ste vi mogli doći", rekao sam u jednom dahu.

Dr. Prajs je zatvorio oči i na njegovom licu sam opazio umor. Jedan trenutak je tako stajao. Iznenada je otvorio oči i rekao: "Idemo".

Žurio sam ispred njega kroz masu koja se sporo razilazila, neprekidno se pribojavajući da će ga neko zaustaviti. Dr. Prajs je spazio moju nestrpljivost.

"Ne budi nestrpljiv, sine", rekao je, "tvoja će sestra večeras biti isceljena."

Zurio sam u njega. Kako može nešto tako sigurno tvrditi? Pa naravno, podsetio sam se, on nije vidio slike i ne može znati koliko je situacija ozbiljna.

Sigurno se neverica videla na mom licu jer kad sam upalio motor, rekao je: "Reći ću ti, mladiću, zašto sam tako siguran da će tvoja sestra biti isceljena."

Pre mnogo godina, prisećao se, 1924. godine, ubrzo nakon njegovog doživljaja na bogoslužjenju evanđelistkinje Mekferson, putovao je automobilom kroz Kanadu i došao u mali gradić po imenu Paris. Dok se vozio kroz njega, osetio je snažan podsticaj da skrene udesno. To je i učinio. Zatim ga je nešto prisililo da skrene ulevo. Na taj način je bio vođen kroz to mesto sve dok nije stigao do Metodističke crkve. Tu kao da je dobio naređenje da stane.

Ne znajući zašto to radi, Charles Prajs je pozvonio na vratima pastorove kuće koja je bila pored crkve i predstavio se. Rekao je da je evanđelist i iznenada je čuo samog sebe kako pita da li bi mogao

održati seriju sastanaka u toj crkvi. Na njegovo iznenađenje, pastor je rekao da.

Među ljudima koji su posećivali sastanke, dr. Prajsu je posebno privukla pažnju mlada žena bogalj, koju je svako veče unosio njen muž i smeštao na jastuke u jednoj od prednjih klupa. Raspitujući se o njima, saznao je da se zovu Luis i Eva Džonston, da su iz Lourela u Ontariju, i da je Eva nepomična i u stalnim bolovima više od deset godina nakon napada reumatske groznice. Dr. Prajs je gledao u zgrčene i iskrivljene noge; desna je bila strašno zgrčena iza leve. Rekli su mu da je bračni par posetio dvadeset različitih lekara u Torontu; pokušali su sa elektrošokovima, zračenjem, hirurškim zahvatima, toplom masažom, što je samo uzrokovalo da se deformitet svake godine povećava. Dok je propovedao, dr. Prajs je znao da će to veče Eva biti isceljena. Znao je to zbog toga što je svaki put kad bi pogledao u njenom pravcu osetio kako ga okružuje fizička toplina, kao neki teški plašt na ramenima.

Drhtaj mi je prošao kičmom jer sam se setio svog istovetnog iskustva sa Florensinim laktom. Teškom sam mukom držao oči na putu ispred sebe.

Dr. Prajs je tumačio osećaj težine i topline kao prisutnost Božju. Rekao je okupljenom mnoštvu da će prisustvovati naročitom čudu. Sišao je s podijuma, položio ruku na ženinu glavu i počeo ja da se moli. Pred očima čitave zajednice ženina leđa su se ispravila, a iskrivljene noge izravnale i vidljivo produžile iako već više od deset godina nije napravila ni jedan korak. Eva Džonston stala je na noge i hodala – gotovo plesala po čitavom prolazu. Dr. Prajs je još uvek bio u vezi sa Džonstonovima: ozdravljenje je bilo trajno.

"I večeras ćemo", nastavio je Čarls Prajs, "videti drugo čudo jer je 'plašt' ponovo pao na moja ramena u trenutku kad si mi se obratio. Još je uvek tu. Bog je prisutan u ovoj situaciji."

Snažno sam progutao, ne usuđujući se progovoriti. Prošlo je jedanaest godina od mog iskustva i nikada nisam čuo sličnu stvar.

Bilo je pola dvanaest kad smo stigli u Dauni. Prednja vrata male bolnice sa trideset i tri kreveta su bila zaključana pa smo morali pozvoniti. Konačno se pojavila sestra. "Drago mi je da ste ovde" rekla je. "Florens je večeras loše."

Zamolio sam da i dr. Prajs uđe sa mnom u sobu pa su i njemu dali sterilni mantil i kapu. Zatim smo nas dvojica ušli u sobu.

Ležala je u svom bolesničkom krevetu, napola skrivena gusto isprepletenim cevčicama i žicama. Predstavio sam joj Čarlsa i ona je slabašno klimnula.

Dr. Prajs je iz džepa izvadio bočicu sa uljem i izlio malo na prste. Zatim je, pružajući ruku kroz aparaturu oko njenog kreveta, stavio prste na njeno čelo. "Gospode Isuse", rekao je, "zahvaljujemo Ti što si ovde. Zahvaljujemo Ti što isceljuješ našu sestru".

Nastavio je da se moli svojim snažnim i istovremeno nežnim glasom, ali više nisam čuo reči. Neka neverovatna promena se dogodila u sobi. Soba se činila nekako zgusnutijom. Sam vazduh je postao gust, kao da stojimo u vodi.

Iznenada se na svom visokom krevetu Florens iskrivila. Dr. Prajs je odskočio kad je jedan teg od teškog čelika projurio pored njegove glave. Florens se okretala na jednu stranu, a zatim na drugu, koliko su joj žice dopuštale. Sada su tegovi jurili po čitavoj sobi, ljuljajući se dok se ona okretala vamo–tamo. Znao sam da bi je trebao zaustaviti – lekari su neprestano ponavljali da razmrskana karlica mora biti nepomična. Međutim, samo sam stajao na svom mestu, umotan i okupan tim pulsirajućim vazduhom.

Iz dubine njenog grla začulo se stenjanje, da li je od bola ili od tihog ushićenja, nisam mogao odrediti. Dvadeset neverovatnih minuta Florens se vrtela i okretala u svom žičanom zatvoru dok smo dr. Prajs i ja izbegavali tegove koji su se divlje ljuljali. Svake sekunde sam očekivao da će kroz vrata upasti sestra i zatražiti objašnjenje za naš postupak; znao sam da sobu obilaze svakih deset minuta. Niko nije došao. Kao da smo nas troje bili prebačeni iz običnog prostora i vremena u svet nastanjen jedino toplom, svuda prodirućom Božjom prisutnošću.

Iznenada je to ponovo postala obična bolnička soba. Florens je mirno ležala na krevetu. Postepeno su se i tegovi prestali ljuljati. Sledećeg trenutka je pogledala u mene.

"Demose", šapnula je, "Isus me je ozdravio". Nagnuo sam se nad nju. "Znam", rekao sam. Kada je nekoliko minuta kasnije u sobu ušla sestra, bila je zadovoljna što Florens spava mirnim snom.

Nakon što sam sledećeg jutra odvezao dr. Prajsa kući u Pasadenu, još sam uvek sam bio pospan kad je dr. Hejgud telefonirao.

"Hteo bi da dođeš i pogledaš ove slike", bilo je sve što je rekao.

Kad sam stigao, soba u kojoj su se nalazili rendgenski uređaji bila je puna ljudi. Lekari, sestre, laboratorijski tehničari, svi su se gurali napred. Na osvetljeni zaslon bilo je pričvršćeno osam ploča. Prvih sedam prikazivalo je razmrskanu levu butnu kost i karlicu. Na nekim mestima je kost bila skoro potpuno pretvorena u prah. Krhotine su se sve više širile na svakom sledećem snimku. Osmo slika, napravljena tog jutra, pokazivala je karlicu koja je bila normalna u svakom pogledu. Obe strane slike bile su istovetne: leva butna kost je bila jednaka desnoj. Samo nekoliko jako tankih crta govorilo je o tome da je jednom – sigurno pre mnogo godina – ta čvrsta kost bila povređena.

Florens je ostala u bolnici još mesec dana dok su opekotine na leđima ozdravljale. Dan pre nego što je bila otpuštena, sanjala je čudan san. Sanjala je da se nalazi pred stolom na kom je bilo dvadeset i pet čaša vode koje je trebala ispiti. "Verujem da one znače broj godina koje ću provesti ovde na zemlji", rekla je mojoj ženi i meni kad smo sledećeg dana došli po nju. "Verujem da mi Bog daje još dvadeset i pet godina da mu služim."

Nisam znao ništa o tome. Znao sam jedino da sam svojim očima video Božju silu.

Još mi je ostalo da upoznam svoju slabost.

UPORIŠTE U NEBU

Decembar 1941. godine. Sjedinjene Države ušle su u rat. Napadom na Perl Harbur Los Anđeles je preko noći postao centar neprekidne odbrambene aktivnosti. Danju su autoputevi bili zakrčeni maslinastozelenim vojnim kamionima, a noću se radilo u jezivom mraku potpunog zamračenja. Mi smo mužu obavljali pre zore, u štalama sa zamračenim prozorima. Mala fabrika aviona pored nas u Dauniju poput pečurke je izrasla u logor ograđen bodljikavom žicom u koji su kolone automobila i kamiona tekle dvadeset i četiri sata dnevno. Na užas moje žene, a na oduševljenje sedmogodišnjeg Ričarda, skloništa i uređaji za protivvazдушnu odbranu postavljeni su skoro u samom našem dvorištu.

Mlekari nisu bili mobilizovani jer je mlekarstvo bilo svrstano u osnovnu industriju. Nije prošlo mnogo vremena, a mnogi od naših saradnika i dobavljača poslani su u službu ili u odbrambene logore. Svoje vreme sam raspodelio između obora za telad i štala sa kravama, već prema tome gde sam bio potrebiji, i raznovrsnih odbora za snabdevanje. Molio sam za gorivo, žitarice, automobilske gume i delove za kamione, koji su nam bili potrebni da bi smo mogli nastaviti sa poslom.

Najveći problem bilo je zdravlje životinja. Sve je teže bilo doći do lekova i do veterinara. Kad bi ranije bolest zapretila našoj stoci, tata i ja smo se uvek najpre molili, a sada je to često bila i prva i zadnja pomoć.

Tokom ratnih godina Rouz i ja održavali smo letnje sastanke držeći se šeme koju smo razradili u Los Anđelesu. Naša je uloga bila pronaći nadarenog govornika i obaviti onaj deo posla za koji je izgledalo da imamo dara – raditi na tome da crkve sa određenog područja sarađuju,

iznajmiti opremu, pozabaviti se detaljima. Zatim, kad su već troškovi podmireni, staviti ostatak novca od dobrovoljnih priloga na račun kojim zajednički upravljaju crkve koje učestvuju u organizaciji, tako da saradnja ne prestane i kad se sastanci završe.

U našoj crkvi su se još uvek neke starešine glasno čudile i pitale koja je nam korist od "sve te jagme". Kada je Florens na sastanku u julu 1942. godine bez hramljanja došla napred i otpevala veličanstvenu himnu, Rouz i ja smo znali da sav trud celoga našeg života ne može dovoljno izraziti našu zahvalnost Bogu.

Tih godina sam imao jedan velik izvor radosti: duboko prijateljstvo sa Čarlsom Prajsom. Voleo sam da slušam njegove propovedi, tehnički savršene, koje je usavršio studirajući kod Viliijema Dženinga Brajana. Još lepši su bili naši lični susreti. Između 1941. i 1946. godine skoro svake nedelje je dolazio u Dauni i tada smo odlazili u njegov omiljeni italijanski restoran. Sedeli bi smo tamo negde u ćošku i ja bi provodio popodne slušajući najpametnijeg čoveka kojeg sam ikada sreo.

"Dr. Prajs", rekao sam jednom, "to što vi radite sigurno je najdivnija stvar na svetu! Videti kako hiljade ljudi sluša vaše reči – videti spašene i ozdravljene, i osećati kako Božja sila deluje kroz vas."

Dr. Prajs je prestao namotavati špagete na viljušku i pogledao me čudno se namrštivši.

"Nije baš tako", konačno je rekao. "To je... kao ovaj rat." Odmahnuo je rukom po prostoriji; bili smo skoro jedini civili u restoranu. "Gde ubijaju vojnike? U prvim redovima gde su najbliže neprijatelju."

"Demose, ista je stvar sa evangelizacijom. Taj rat je smrtonosan kao i onaj na pravoj borbenoj liniji. Propovednik koji ide u napad na neprijateljsku teritoriju, dolazi pod udar neprijateljske vatre. Ponekad je ranjen, Demose. Neki su potpuno uništeni."

Skromno se nasmešio, a to je bilo svojstveno samo njemu. "Ponekad mi ljudi pokušavaju dati komplimente govoreći kako tečno propovedam. To mi ništa ne znači. Prošlo veče mi je jedna starica rekla da se njena porodica svakog dana moli za mene. Demose, to je najdivnija stvar koju jedan propovednik može čuti..."

Klimnuo sam glavom, impresioniran njegovom ozbiljnošću. Ipak, stvarnost onoga o čemu je govorio tada, ranih četrdesetih godina, uopšte nisam razumeo.

Dogodilo se to skoro neprimetno usred pritisaka ratnih restrikcija i nestašice. Tatine tri prve krave prerasle su u tri hiljade; bili smo najveća privatna stočna farma za proizvodnju mleka na svetu.

I imamo najveću privatnu glavobolju, mislio sam viseći na telefonu iz sata u sat, sledeći govorkanja da je na nekom mestu moguće nabaviti flaše za mleko, a cement za stajski pod negde dalje. Samo nabavljanje hrane za toliki broj stoke bilo je sve teže. Sada sam po seno išao čak u Imperijal Vejli.

Put je uglavnom vodio kroz pustinju. Međutim, kad je 1943. godine posle vrelog jula došao još topliji avgust, na jednom usamljenom putu sam spazio zapanjujuću promenu. Tamo gde se na mom zadnjem putovanju nalazilo nekoliko sprženih brvnara, sad je izraslo naselje od šatora, a saobraćaj se iza kolone vojnih kamiona usporavao do brzine puža. Tako je bilo celom dužinom puta. Između larmi datulja i prašnjavih zaselaka smestile su se vojne baze. Naravno, niko ništa nije rekao i niko ništa nije znao, međutim bilo je očigledno da se negde na licu uznemirene Zemlje priprema velika pustinjska operacija.

Kad sam se vratio kući, razgovarao sam o tome sa Rouz: "Toliko mnogo mladića, Rouz; strašno im je vruće i dosta im je svega."

Grad Indio, pedeset kilometara istočno od Palm Springsa, ostavio je na

mene naročiti utisak. Ulice su bile toliko zakrčene vojnicima na odsustvu da je samo za prolaz bio potreban jedan sat. Kad je bio zastoj saobraćaja, sedeo bi i posmatrao ih kako čekaju u beskonačnim redovima ispred tri ili četiri mala restorana i jedinim pozorištem tražeći zaklon od vreline koja je iznosila 52°C. Nemaju ni šta da rade ni kuda da odu.

Pomislio sam: A kako bi bilo da ovde održimo sastanak?

"Još sastanaka, Demose?" pitao je tata. Rouz i ja upravo smo završili sa šestonedeljnom evangelizacijom u Oranž Sitiju.

I Rouz je bila sumnjičava. "Demose, pa ti na farmi radiš šesnaest sati dnevno. Tokom evangelizacije jedva da si i legao. Šta ćeš dokazati ako se ubiješ?"

"A šta ako ta ideja dolazi od Boga, Rouz, a ne od mene?"

Podigla je pogled sa odeće koju je peglala. "Onda ćemo to uraditi."

Skočio sam sa kauča. "Odmah ću telefonirati Čarlsu Prajsu", rekao sam, "on je prilično zauzet, ali možda će naći slobodnu nedelju ili dve."

Rouz je sa gomile oprskanog veša podigla drugu Gerinu haljinicu. Ona nije bila od onih koje mnogo pričaju, ali kad god ne bi imala apsolutno ništa da kaže, znao sam da ima najviše.

"Rouz? "

Tišina.

"Nešto nije u redu?"

"Demose, bez obzira koliko volim doktora Prajsa, on nije pravi čovek

za razgovor sa vojnicima. Potreban je neko mlađi, neko... Šta ja znam. Neko ko svira gitaru."

Bio sam siguran da Rouz nije u pravu. "Pogledaj koliku masu ljudi privlači dr. Prajs", rekao sam. "Pogledaj isceljenja koja se događaju. Pogledaj Florens!"

Rouz je ponovo začutala. Nazvao sam Čarlsa Prajsa zaboravljajući lekciju koju sam naučio kad smo počeli sa održavanjem sastanaka u Linkolnovom parku: za Rouz i mene ključ za otkrivanje Božje volje bio je međusobna suglasnost.

Dr. Prajs je saosećao sa vojnicima koji su bili u pustinji i rekao da će pokušati da promeni svoj raspored. Mislim da je i uspeo, ali ne znam sigurno jer me na neko vreme zaokupio jedan problem na farmi. Zatim se dr. Prajs razboleo od gripa, a ja sam se mučio tražeći od vojnih vlasti dozvolu za takav sastanak. Kad je Prajsov lekar zabranio svom pacijentu svako naprezanje, ni ja više nisam bio toliko zagrejan za tu stvar. Ispustio sam Božji trenutak ili Božjeg čoveka upravo za ovaj posao. Učinio sam, preko volje, nekoliko pokušaja da pronađem nekog drugog ko bi vodio sastanke i na kraju nisam uradio ništa...

Te jeseni su novine bile pune ratnih priča. Stopa smrtnosti među američkim vojnicima bila je visoka. Svaki put kad su objavljeni spiskovi poginulih, ponovo sam se ozbiljno pitao: koliko se mladih ljudi pored kojih sam se proveo ovde u kalifornijskoj pustinji nalazi među poginulima? Koliko ih je moglo doći na sastanke u Indio? Koliko ih je moglo otkriti istinu koja bi im značila sve?

U međuvremenu se pojavila nova briga. Po celoj južnoj Kaliforniji mlekarstvo je bilo u krizi. Pošto je mnogo veterinaru bilo u vojnoj službi, tuberkuloza među stokom bila je u porastu. Svakih mesec dana dolazili bi državni i okružni službenici iz Odeljenja za zdravstvo da pregledaju našu stoku. Davali su kravama injekcije u koren repa, gde je koža bila

glatka i bez dlaka. Ako koža ostane glatka nakon tri dana, životinja nije zaražena. Ako se pojavi izbočina veličine oraha, životinja je zaražena, a ako je izbočina manja, životinja je "sumnjiva". Kada broj zaraženih i "sumnjivih" zajedno dostigne određenu granicu, sve životinje se, prema zakonu, moraju uništiti, zdrave zajedno sa bolesnim.

Nekoliko je stada u obližnjim okruzima već bilo poklano kad se prva naša krava razbolela, a za njom i druge. Naravno, tata i ja smo se molili za njih. Devetogodišnji Ričard se molio za njih kad je posle škole došao pomagati u štalama. Problem se pojavio na našoj najmodernijoj farmi *Nada broj tri*. Već je bilo skoro sto životinja za koje se ustanovilo da su zaražene i dvesta "sumnjivih". Ako dođe do bilo kakvog povećanja tog broja kad inspektori sledeći put dođu, a to se činilo neizbežnim, svih hiljadu krava moraće da se likvidiraju.

Onog dana kad su nam saopštili tu vest, tata i ja smo ostali na farmi *Nada broj tri* posle večernje muže. Sedeli smo neutešni jedan nasuprot drugom za stolom. Ni jedna farma krava muzara za koju smo čuli nije dostigla ovaj odnos obolelih i zdravih krava i spasila stoku.

Da nas malo smiri i razvedri, tata je upalio radio i namestio noćni program iz Andžels Tempa. Tmurnu unutrašnjost sobe je ispunio topli glas dr. Kelsi Glovera. Dr. Glover je to veče govorio o Božjoj sili koja može izlečiti svaku bolest. Tatin pogled se sreo sa mojim s druge strane stola.

Rano sledećeg jutra telefonirao sam dr. Gloveru. "Kad ste rekli 'svaku bolest', jeste li podrazumevali i krave?"

S druge strane telefona sledila je poduža tišina dok je diplomirani teolog sa Berklija razmišljao. "Svaku bolest", ponovio je konačno. "Kod životinja i ljudi".

"Ako je tako, da li ste voljni da se molite za hiljadu krava? Danas?"

Zatim sam opisao situaciju na našoj farmi.

Stigao je na farmu u pola dvanaest i obojica smo otišli u štalu. U svakom odeljenju se nalazilo šezdeset životinja. Uglavnom su bile okrenute leđima, glava spuštenih u jaslje pune sena. Ali čim smo dr. Glover i ja prošli kroz prva vrata, prestale su da jedu i, kao što to krave čine, skupile se oko nas blago nas gurkajući.

Iako se sunce nalazilo tačno iznad naših glava, dr. Glover je skinuo šešir, a i ja sam skinuo svoj. "Gospode Isuse", povikao je, "stoka na hiljadu brežuljaka je Tvoja! U Tvoje ime, Gospode, mi oduzimamo vlast svakom bacilu tuberkuloze koji napada Tvoja stvorenja."

Krave su načulile uši. Njihove vlažne crne oči su ga pažljivo posmatrale.

Prošla su tri sata dok smo obišli sva odeljenja. Brinuo sam se zbog sunca jer dr. Glover nije bio mladić. Međutim, on nije hteo da stavi šešir toliko dugo dok ne završi sa molitvom. I zaista, okruženje tamo napolju između silosa i valova sa vodom postalo je čudnovato mirno i tiho.

I radnici su to osetili. Uglavnom su to bili starci prestari za vojsku i rad u fabrikama. Već su dugo vremena bili kod tate i mene i navikli se na pentekostalne postupke. Ipak sam primetio da je Gloverov postupak ostavio utisak. Dok se molio isterujući bolest, skoro da se moglo videti kako se bacili okreću i nestaju u daljini.

Sad sam jedva čekao sledeće testiranje. Sve je, međutim, prošlo kao i obično i lica službenika iz Odeljenja za zdravstvo nisu pokazivala ništa. Dok su se šetali gore–dole pored redova krava, bili su zamišljeni – testiranje je izvršeno u štali za mužu dok su životinje bile privezane za motke – zastajući posle svake injekcije samo da bi iglu obrisali alkoholom. Ti ljudi su znali bolje od većine drugih kako je razorna ta

harajuća epidemija.

Posle tri dana dva državna lekara i predsednik okruga su se vratili da pregledaju rezultate testa koji su za sve bili od velikog značaja. Dok su navlačili gumene čizme, nisu mnogo pričali. To je bio najteži deo njihovog posla – reći farmeru da mu je stado osuđeno na uništenje.

Na farmi *Nada broj tri* muzli smo sto dvadeset krava odjednom u redovima od po trideset grla. Posle prva dva reda dva državna službenika su se srela. Prišao sam malo bliže da bi bolje čuo jer su mašine za mužu prilično glasno radili.

"To je neka prevara", rekao je jedan od njih. "U celom redu nije bilo nijedne zaražene krave, a isto tako ni 'sumnjive'."

Drugi čovek je zatreptao očima. "Ista stvar je i u redu koji sam ja pregledao."

Od ukupnog broja od sto dvadeset krava ni jedna nije pokazivala ni najmanji trag bolesti. Za to vreme je bila pomuzena druga smena i dvesta četrdeset krava dalo je negativan rezultat. I radnici su počeli da se okupljaju u štali. Treća smena: isti rezultat.

Tog jutra smo pomuzli preko tisuću krava i ni jedan slučaj tuberkuloze – ili slučaj koji bi se mogao potvrditi kao 'sumnjiv' – nije se našao čak ni među životinjama koje su se na ranijem testiranju pokazale zaraženim. Ljudi iz vlade su nam rekli da za to ne postoji medicinsko objašnjenje niti postoji neki sličan primer u prošlosti. Jedini odgovor je bio onaj koji sam izneo pred sada već prepunom štalom: dr. Glover se molio i Bog je odgovorio.

Nije On tada odgovorio samo zbog teške ratne situacije. Sve vreme koliko smo još imali farmu krava muzara na tom području – preko dvadeset godina dok Dauni nije postao toliko izgrađen da smo morali

preseliti sve farme severno od Los Anđelesa – nije se pojavio ni jedan slučaj tuberkuloze niti je postojala opasnost od tuberkuloze na farmi *Nada broj tri*.

Mislim da se najviše obradovala mama kad smo negde u decembru 1944. godine Rouz i ja saznali da ćemo opet imati dete. Geri je pošla u vrtić i naše dve kuće, jedna pored druge, za mamu su bile previše tihe. Imala je ona i drugih unuka, naravno, ali sve su moje sestre i njihove porodice živele bar dva kilometra dalje ili još više – po armenskim merilima praktično van domašaja.

Postojao je još jedan poseban razlog zbog kog je sa oduševljenjem prihvatila našu vest. U četrdeset i sedmoj godini mama je obolela od neizlečivog raka.

Molitva, tako delotvorna na farmi, ovde kod kuće nije pomogla. "Videću tvoju drugu kćerku, Demose!" rekla je sretno. U porodici je jednostavno prihvaćeno da će novo dete biti devojčica. Koliko god izveštaji dosežu u prošlost, u svakoj je generaciji Šakarianovih bio samo jedan sin. Mama je odmah počela šiti ružičaste haljinice i kapice sa volanima.

Bilo je to na sastancima u leto 1944. godine kad sam prvi put stavio svoj prst na nešto što me do tada izjedalo samo u mislima. Dok je evanđelist govorio, sedeo sam na podijumu i lutao pogledom po natrpanom šatoru. Haljine pastelnih boja, haljine s cvetićima – mnogi su muškarci bili u odorama – a i neke žene. Žene...

Shvatio sam da su mi misli odlutale od propovedi i sa naporom sam ih vratio nazad. Tokom pevanja sledeće pesme ponovo sam pažljivo osmotrio slušaocce. Da li je to bio proizvod moje mašte ili je zaista na svakog prisutnog muškarca bilo prisutno deset žena? Sledeće večer Rouz mi je pomogla u brojanju. U jednom redu je bilo je četrnaest stolaca pa onda prolaz, što je bilo u skladu s protivpožarnim pravilima Okruga Los Anđelesa. Uzeo sam desnu stranu. U prvom redu: osam

žena, dva muškarca. U trećem redu: četrnaest žena.

Tri večeri zaredom Rouz i ja podelili smo šator i brojali ljude. Nije bilo sumnje. Žene su u broju premašile muškarce u odnosu većem od deset prema jedan.

Bio sam kao gromom ošinit. U armenskoj pentekostalnoj crkvi, s obzirom na to da je cela porodica išla na bogoslužjenje, broj muškaraca i žena bio je uvek više–manje jednak. Ovde u šatoru svi su sedeli pomešano, bez obzira na pol ili doba, i zbog toga do sada nisam primetio ovaj fenomen. Pa dobro – gde su ti muževi, braća i očevi?

"Nisam znao", rekao sam Čarlsu Prajsu dok smo jeli lazanje te nedelje, "koliko je malo muškaraca ostalo u ovom kraju. Otišli su preko mora, pretpostavljam."

Dr. Prajs je virkio na mene kroz svoje okrugle naočare bez okvira.

"Demose, Los Anđeles nikad nije bio toliko pun muškaraca! Vojnici iz svake države Sjedinjenih Država. Desetine hiljada muškaraca u odbrambenoj službi."

"Pa zašto onda ima toliko više žena na našim sastancima?"

Dr. Prajs je zabacio glavu unatrag i nasmejao se, na šta se grupa mornara s druge strane okrenula i pogledala u našem smeru.

"Blagoslovljeno da je tvoje nevino armensko srce!" rekao je. "Uvek ima više žena na ovakvim sastancima. Za većinu Amerikanaca religija je nešto... Šta ja znam... za slabiće. Nešto šta je samo za žene i decu. Da li si ikada čuo za *muško* misionarsko društvo? Ili za *mušku* grupu za proučavanje Biblije? *Žene* su Crkva u Americi, Demose, osim profesionalnih sveštenika, naravno, takvih kao što sam ja. Sav dobrovoljni rad, sve oduševljenje, sav život – to su žene."

Noćima sam razmišljao vrteći se u krevetu sve dok me Rouz, kojoj je sada odmor trebao više nego inače, nije zamolila da se premestim na kauč u dnevnoj sobi. Bio sam naviknut na to da žene ljube Boga i služe mu.

U armenskoj crkvi uvek je bilo proročica. Muškarci su, međutim, bili osnovni pokretači – starešine, ljudi koji su proučavali Bibliju, učitelji i ljudi odgovorni za versko vaspitanje dece. Kako su američki muškarci, toliko odlučni i uspešni u drugim poslovima, mogli napustiti ovaj najuzvišeniji poziv? Bez obzira koliko sam pokušavao, nisam to mogao shvatiti.

Prvog novembra 1944. godine rodila se naša druga devojčica, tamnokosi mali herubin, dugih crnih trepavica. Svakako da je svako dete posebno, ali bilo je nešto u ovom detetu zbog čega su i sestre u bolnici u Dauniju, koje je inače teško ganuti, stalno visele na prozoru i gledale detešce.

Nazvali smo je Kerolin. Kad smo je Rouz i ja, u pratnji Ričarda i Geri, doneli u prednji deo crkve na Gudrih Bulevaru i klekli na maleni ćilim radi tradicionalnog blagoslova novorođenčeta, verovao sam da ću pući od ponosa na svoju porodicu.

Naravno, od samog početka Kerolin je bila mamino posebno detešce. Mama je sve teže hodala, čak joj je i onih nekoliko koraka između njene i naše kuće stvaralo poteškoće. Zbog toga je Rouz više puta na dan nosila Kerolin tamo i mama je bila jedina koja je otkrila, jednu po jednu, mnoge njene jedinstvene sposobnosti: kako se rano počela smeјati, kako se brzo počela prevrtati, kako je bila jako mala kad je mogla uspravno sedeti. Mama je čak tvrdila da je već sa četiri meseca mogla razgovetno reći Zaruhi, ali niko drugi nikad nije uspeo čuti to čudo.

Te zime, za vreme naših nedeljnih susreta, Čarls Prajs i ja smo često

razgovarali o fenomenu na koji mi je on ukazao – o odbojnosti Amerikanaca prema religiji. Rekao sam mu još nešto što sam primetio u našoj crkvi.

"Kad muškarac počne napredovati u poslu, dr. Prajs, on prestaje dolaziti u crkvu. Video sam to mnogo puta."

Često je, rekao sam mu, cela zajednica bila na kolenima kad je čovek trebao da plati stanarinu ili dobije zajam od banke. Ali kad posao tog istog čoveka počne da cveta, crkva, koja se u teškim vremenima borila zajedno sa njim, sad ga iznenada ne vidi u svojoj sredini. "Zašto to mora biti tako?"

Dr. Prajs se zavalio u naslonjač. "Znam koji odgovor crkve daju: svetovni uspeh naspram života Duha. Bog i mamon – i tako to. Međutim, to me ne zadovoljava." Provukao je ruku kroz svoju sivkastu kosu koja je postajala sve ređa. "Kakve odgovore crkva ima za muškarce – i žene – koji se suočavaju sa zaista užasno složenim problemima savremenog poslovanja? Ljudima sa strahovitim odgovornostima, od čijih odluka zavise stotine zaposlenih ljudi. Takvi su ljudi dolazili i k meni, Demose, i, iskreno govoreći, ja čak nisam mogao razumeti njihova pitanja. Što ja znam o poslovnim ugovorima i zamrzavanju cena? Ja nemam nikakvog iskustva u poslovanju."

"Sigurno, mi sveštenici možemo utešiti i posavetovati čoveka koji je u teškom duševnom stanju, ali šta je sa čovekom kojem sve dobro ide? On jednako treba Boga, a propovednici kao ja čak ne znaju ni njegov jezik."

Neki drugi put naši razgovori su bili veseliji. "Demose", rekao je dr. Prajs jednoga dana, "ti ćeš biti svedok jednog važnog događaja koji je predskazan u Bibliji. 'Posle ovoga izliću Duh svoj na svako telo...' To će se dogoditi za vreme tvog života, Demose, i ti ćeš u tome učestvovati."

Način na koji je dr. Prajs izricao proročanstva uvek me je zapanjio. Prema mojoj crkvenoj tradiciji, proročanski govor bio je poseban Božji potez praćen ukočenim držanjem, povišenim glasom i svečanom tišinom onih koji ga slušaju. Ali dr. Prajs je izricao krajnje zaprepašćujuće stvari istim glasom kojim je tražio so.

"Jedini način na koji ću ja učestvovati je da se brinem o evanđelisti kao što ste vi."

Zatresao je glavom. "Neće biti baš tako. Ne preko profesionalnih propovednika. 'Svako ljudsko biće' to je ono što govori Isaija. To će se dogoditi spontano – po celom svetu – običnim muškarcima i ženama – ljudima u trgovinama, kancelarijama, fabrikama. Ja neću živeti dovoljno dugo, ali ti hoćeš. Demose, a kad to vidiš, znaj da je Isusov dolazak jako blizu."

Tih dana je dr. Prajs često govorio o Isusovom povratku na zemlju. Govorio je i o svojoj bliskoj smrti iako je imao samo šezdeset i dve godine. Počeo sam da ga razuveravam, ali je on podigao ruku da me učutka. "Ne budimo sentimentalni, prijatelju. Jednostavno postoje stvari koje znam. Imam još samo možda godinu dana. A onda, Demose, kakva je to samo prednost za hrišćanina otići svom Gospodu!"

Nikad nismo saznali gde je Kerolin dobila grip, osim što smo znali da je tog marta 1945. godine bilo mnogo slučajeva gripe u Los Angelesu.

Dr. Hejvud nije više bio među živima. Dr. Stir, koji je preuzeo službu, uveravao nas je da je kod kuće podvrgnuta boljoj nezi nego što bi je mogla dobiti u bolnici, uzevši u obzir manjak sredstava i ljudstva zbog rata.

Dvadesetčetvoročasovna nega nije dala bolje rezultate. Izgledalo je da se infekcija zaustavila u njenim grudima; počela je teško disati. Kad su je dvadeset i prvog marta uveče primili u bolnicu, dijagnoza je bila

kratka i strašna.

Upala pluća. Oba plućna krila.

Sledećih dvanaest sati Rouz nije izlazila iz bolničke sobe; ja sam izašao samo da bi telefonirao ljudima čije sam molitve trebao. Rodbina se molila. Crkva se molila. Čarls Prajs je došao u bolničku sobu pa smo pokušali osvežiti našu veru podsećajući se šta je Bog učinio za Florens nekoliko soba dalje, u ovom istom hodniku. Ovaj put dr. Prajs nije govorio o osećanju topline na ramenima i kad smo napustili sobu, njegovo je lice bilo sivo.

Dogodilo se to zapanjujuće brzo. Dvadeset drugog marta u sedam sati ujutro baš sam se tuširao kad je zazvonio telefon. Javila se medicinska sestra. Da li bi mogao doći u bolnicu? Pre nego što sam i stigao tamo, znao sam da je naša beba otišla.

U nekom drugom smislu prošle su nedelje i meseci pre nego što sam to shvatio. Kerolin, koja je sa svojih skoro pet meseci tako kipela od života, kako su tolika iskričavost i sjaj mogli tako jednostavno biti ugašeni? Poslednji put smo je videli u mrtvačnici.

Ležala je savršeno mirno; njene duge trepavice spustile su se na male okrugle obraze.

Kod kuće su se, naravno, već sakupili rođaci koji su ispunili našu i veliku susednu kuću. Prosedeli su sa nama mnogo dugih večeri ispunjavajući tako stari običaj porodičnog jedinstva. Nakon odlaska na groblje, u crkvi je održana večera; držali su se govori puni saučešća, koje smo stavljali u srca jer ih razum nije mogao prihvatiti.

Prilično je čudno, ipak, što smo najveću pomoć te prve nedelje dobili od dva stranca. Bile su to dve žene tridesetih godina koje su živele u Pasadeni i koje su se jednog popodneva dovezle k nama sa dr.

Prajsom. Želele su da sačekaju u automobilu, ali je Rouz želela da uđu. Nakon nekog vremena dr. Prajs me povukao u predsoblje.

"Znam ove žene jako dobro", rekao mi je, "one poseduju retku i veličanstvenu sposobnost osetiti nevidljiva anđeoska bića, za koja nam Biblija govori da ponekad posećuju zemlju." Od trenutka kada su ušle u našu kuću, rekao je dr. Prajs, dve žene, Doroti Don i Alena Brumbah, postale su svesne prisutnosti velikog broja anđela – više nego što su ih ikada ranije srele na jednom mestu. "Kažu da vazduh upravo vrvi anđelima." To je bio dar koji nas je vodio i hrabrio u mnogim teškim trenucima.

Teški trenuci došli su neočekivano brzo! Jedne nedelje u crkvi je Rouz skočila sa klupe i izjurila na zadnja vrata. Kad sam je sustigao na pločniku, jecala je.

"Ta mala beba..." bilo je sve što je mogla reći.

Tada sam se setio da je žena koja je u crkvi sedela pored nje držala dete staro otprilike kao Kerolin. Četiri mlade žene iz crkve dobile su decu otprilike u isto vreme kad je i Kerolin bila rođena, i pogled na njih mesecima je uzrokovao da se praznina vraća.

A ipak... kako je vreme prolazilo, počeli smo primećivati promenu u nama. Kao da je vidljivi, materijalni svet oko nas bio nekako manje... manje uverljiv nego ranije. Rat je završio, trebalo je započeti sa gradnjom naše nove kuće. Godinama smo planirali kako ćemo, kad se opet bude mogao nabaviti materijal, izgraditi veću kuću. Ja sam želeo sobu gde bi mogao raditi, Rouz je želela veću kuhinju, a svakako nam je trebala i gostinska soba za evanđeliste koji bi često posle završene evangelizacije provodili neko vreme sa nama. Tada bi se Ričard ili Geri morali preseliti na kauč.

Nekako prećutno, bez ijedne izgovorene reči, i Rouz i ja smo znali da

nikada nećemo izgraditi tu kuću. Delom je to bilo zbog toga što je ova mala kuća bila ispunjena sa Kerolin: čošak gde se nalazila njena kolevka, mesto u predsoblju pored kupatila gde je stajala njena kada. Ali takođe i zbog toga... pa, imati radnu sobu i lepu i urednu gostinsku sobu i sav novi kuhinjski nameštaj nije nam se više činilo uopšte važnim. Deo nas bio je u nebu i od tog trenutka nadalje zemlja je imala drugačije, manje važno značenje.

Zapazili smo i nešto drugo. Ujutro kad bi Ričard i Geri otišli u školu, Rouz i ja uvek bi smo se zadržavali za malim stolom u čošku sobe i tu se molili razgovarajući sa Bogom o svakodnevним problemima.

Sada odjednom sa tim stočićem nešto nije bilo u redu. Ponovo smo bez ijedne reči oboje znali da se želimo spustiti na kolena kad razgovaramo sa Bogom. Jednog smo jutra zajedno ušli u dnevnu sobu i kleknuli na istočnjački ćilim koji smo za desetogodišnjicu braka dobili na poklon od ženine porodice. Od tada je taj tamnocrveni ćilim sa poljem plavih cvetova bio naše mesto sastanka sa Bogom. Nije se radilo o tome da smo ga se bojali nakon smrti naše kćeri. Sad nam je postao još veći, bliži, stvarniji; Njegova živa prisutnost terala nas je na kolena od strahopoštovanja.

Jednog sam jutra u dnevnoj sobi napravio korak pred kojim sam oklevao dugo vremena. "Gospode", rekao sam, "ne znam kako Rouz stoji sa tim, ali znam da Te ja nikada zaista nisam stavio na prvo mesto u svom životu. Nekakvi sastanci. Nešto mojeg novca. Nešto mojeg vremena. Ali Ti znaš, a i ja znam, da je moja porodica bila prva u mom srcu. Gospode, želim da Ti budeš prvi".

Osetio sam Rouzinu ruku u svojoj. Bila je to sva podrška koja mi je bila potrebna. Rouz nikada nije mnogo pričala.

HOLIVUD BOUL

Na prvi pogled nije to bilo ništa drugačije od onog što smo celo vreme radili, bilo je samo opsežnije. Plan je uvek dobro uspevao i različite su se pentekostalne crkve jedne oblasti ujedinjavale oko zajedničkog posla. Kako bi bilo da svi pentekostalci Los Andelesa – iz približno tri stotine crkava – iznajme Holivud Boul za jedan zaista ogroman skup? Holivud Boul je toliko poznat da bi tamo došli ljudi koji se inače ne bi ni približili našem šatoru.

Kad smo pastori i ja počeli raspravljati o tom predlogu, opet se pojavio uobičajen problem: novac. Da bi se Holivud Boul samo rezervisao za jedno nedeljno veče, uplata je iznosila dve hiljade petsto dolara. Izračunao sam da bi plaćanje oglasa na radiju, brošura i plakata iznosilo tri hiljade dolara, šta zajedno iznosi pet i po hiljada dolara za početak – ne uključujući osvetljenje, čuvare parkirališta i sve ostalo. Kako da nabavimo toliki novac? Sigurno ga ne možemo tražiti od propovednika, od kojih je većina bila jako slabo plaćena.

Šta je sa poslovnim ljudima iz njihovih zajednica? Tada mi je na pamet pala ideja koja je bila potpuno armenska: "Ako ja organizujem večeru", pitao sam pastore, "možete li naći sto poslovnih ljudi koji bi došli?" Na kraju krajeva, svaki Armenac znao je da se najvažnije stvari u životu događaju za vreme jela.

Većina pastora nije bila sigurna. "Na naše sastanke ne dolazi mnogo muškaraca, Demose", ponavljali su ono što sam već dobro znao, "bar ne onih uspešnih."

Konačno smo napravili listu od stotinak imena i pozvali te ljude sa ženama na večeru koja je trebalo da se održi na Knotovoj plantaži jagoda.

Kad je došlo veče, velika sala upravne zgrade na plantaži je bila dupke puna. Rouz i ja smo sedeli za glavnim stolom, odakle smo mogli videti sve goste. Dok sam ih gledao, zaokupila me neobična ideja. Šta bi bilo kad bi nekoliko ovih ljudi, recimo pet–šest, došli ovamo gore i rekli nama ostalima zašto idu u crkvu u vreme kad većina muškaraca – naročito uspešnih poslovnih ljudi – ne ide. Šta ih to u vezi sa Isusom toliko uzbuđuje da se ne odmaraju jedan dan nedeljno? Kakvu ulogu u njihovom životu ima Sveti Duh? To bi moglo biti snažno ohrabrenje za sve nas.

Sledećeg trenutka sam se ukočio. Za jednim od susednih stolova sedeo je visok čovek srednjih godina u prugastom odelu, čije je lice iznenada zasvetlilo kao da ga je obasjao reflektor. Pogledao sam Rouz, ali ona to očigledno nije primetila. Kako je to samo mogla propustiti! Čudan sjaj širio se sa njegovog lica u prepunoj prostoriji i ja sam znao da je to čovek kojeg ću prvog pozvati.

Sada nisam mogao dočekati kraj jela. Brže–bolje popio sam kafu i pojeo pitu od jagoda, toliko sam bio nestrpljiv da čujem šta to ovaj čovek zna.

Konačno su šoljice sa kafom prestale da kruže. Konobarice su sklonile tanjire i svi su odmaknuli stolce od stolova i naslonili se, očekujući da čuju moju molbu za novac. Umesto toga, obratio sam se čoveku u prugastom odelu.

"Gospodine... da, upravo vi... vi sa plavom kravatom što se tako anđeoski smešite. Da li bi hteli da dođete ovamo gore?" Čovek je izgledao zatečen, ali se probio između stolova i stao pored mene. "Da li bi ste hteli sa nama podeliti ono što je Gospod učinio za vas?" rekao

sam.

Čovek je u neprilici sagnuo glavu. "Ne znam ko vam je rekao", izustio je, "pa, da... moja žena i ja imamo zašto da budemo zahvalni!" Nastavio je govoriti i ispričao kako je njegov tast nedavno bio isceljen od bolesti koju su lekari zvali rak u poslednjoj fazi. U naelektrisanj tišini koja je usledila ponovo sam pogledao unaokolo po prostoriji. Pored prozora bilo je osvetljeno još jedno lice. "Da li bi ste hteli doći ovamo da vas svi vide..."

To se ponavljalo sat i po; jedan za drugim pojedinci u velikoj prostoriji kao da su bili preplavljeni nekom vidljivom silom. Čuli smo iskustva o obnovljenim brakovima, savladanom alkoholizmu, o pomirenju između poslovnih partnera. Stalno sam mislio na izraz koji je upotrebljavao Čarls Prajs: *puno Evandelje* – to veče svaki vid Evandelja bio je spomenut u vezi sa stvarnim događajem. Niko nije propovedao, niko nije koristio kićeni govor, a ipak je sveukupni učinak bio snažniji nego bilo koja propoved koju sam ikada čuo.

Kad je završio deseti ili jedanaesti govornik, preuzeo sam mikrofona: "Prijatelji, upravo smo čuli puno Evandelje", rekao sam, "Evandelje o kojem nam je pričala grupa poslovnih ljudi." *Puno Evandelje... poslovni ljudi*. Nešto iz tog izraza privuklo je moju pažnju.

"Zar ne želite", nastavio sam, "da više muškaraca u Los Anđelesu može da ispriča ovakva ili slična iskustva? Zar ne želite da svaki muškarac, žena ili dete u Kaliforniji upozna Božju silu isto ovako kako je poznaju ovi ljudi? Postoji li bolje mesto na kojem im možemo reći o Bogu od Holivud Boula?"

To je bilo doslovno sve što sam stigao reći. Po celoj sali ljudi su se dizali na noge gurajući ruke u džepove i dolazeći napred da stave svoj novac na sto. Donosili su novčanice – od deset dolara, dvadeset dolara – i čekove – čekove u žurbi našvrljane za stolom, čekove

napisane za vreme stajanja u redu, koji je postajao sve duži. Ljudi su čekali da dođu na red, da dopru do podijuma. Kad smo na kraju izbrojili novac, ukupna je suma iznosila zaprepašćujućih šest hiljada dvesta dolara.

Ma koliko suma bila fascinantna, znao sam da se nešto još važnije dogodilo to veče. Rodila se ideja, otkriven je uzorak za rad, iako ja još nisam shvatio sve njegove mogućnosti.

"Zamisli samo", rekao sam svojoj ženi dok smo se vozili kući u Dauni, "koliko je u svetu više poslovnih ljudi nego propovednika. Kad bi samo oni počeli da šire Evandjelje..."

Naknadno su nas obavestili da Holivud Boul nikad ranije nije bio pun u ponedeljak uveče. Za naš skup 'Puno Evandjelje' svih dvadeset hiljada sedišta bilo je zauzeto, a još je dve i po hiljade ljudi stajalo oko ograde. To je bilo prvo veče kad smo organizovali svečanost paljenja sveća. Smisao toga je bio u tome da se jedna usamljena sveća teško može videti u mraku. Međutim, kad svi upale svoje sveće – kad svako od nas upotrebi ono što mu je Bog dao – sjaj tolikog broja sveća pretvara noć u dan.

Za mene je to zaista bio svetli trenutak, trenutak u kojem sam konačno našao odgovor na pitanje koje sam postavljao kao trinaestogodišnji dečak: Gospode, koji je to poseban zadatak koji Ti imaš za mene? Razmišljao sam o tome, kao što sam često činio; reflektori su bili ugašeni i velika arena pod vedrim nebom je bila obavijena tamom. Nisam postao propovednik – ostao sam mucav i nespretn kao i uvek kad bi se našao pred publikom. Nisam bio prorok kao Čarls Prajs. Nisam bio učitelj, evandjelista ili iscelitelj...

Negde iznad nas zatrubila je truba. Prodoran zvuk odzvanjao je sa tamnih brežuljaka. Kako su ljudi palili sveće, pojavljivala su se sićušna svetla. Sjaj se pojačavao sa svakom novom svećom. Iznenada je

Holivud Boul bljesnuo dok je hiljade malih vatri gorelo zajedno.

Pomagač. Kao da je ta reč bila ispisana treperećim plamičcima. Onaj koji pomaže da jedan čovek prenese drugom ono što ima. Onaj koji se brine da se nađe vreme, mesto ili prilika da se sveće sakupe. Onaj koji raspiruje iskrnu koja može zapaliti svet. Uzbuđenje izazvano tim otkrićem ispunilo je moje oči suzama. Kasnije to večer, kod kuće, željno sam otvorio svoju Bibliju u Prvoj poslanici Korinćanima 12,28. Kako sam često razmišljao i molio se nad tom listom božanskih službi: "...prvo za apostole, drugo za proroke, treće za učitelje; zatim je dao dar čuda, onda dar ozdravljanja..." Da! Evo, tu je: "...pomagači..." Kako sam mogao da ne primetim tu reč koja ponosno stoji između ostalih? "...Onda dar ozdravljenja, *dar pružanja pomoći*, dar upravljanja, dar različitih jezika."

To je moj posao – posao koji je za mene odredio sam Bog – otkriven u bljesku svetla među holivudskim brežuljcima. Bog me je pozvao – mene – da budem pomagač, i od tog trenutka zadivljenost nad mojim pozivom nikada me nije napustila.

Sreća je da sam doživeo to ohrabrenje jer sam ubrzo nakon toga doživeo iskustvo koje mi je, da nije bilo onog prvog, moglo zauvek zagorčati radost pomaganja. Govornik na jednom od mnogih naših sastanaka bio je evanđelista iz istočnog dela Sjedinjenih Država. Imao je najbolje preporuke. Bio je ipak nekako neprimeren za evanđelistu: imao je dugačku srebrnastu kosu koja je dosezala do remena – i veštačku nogu! Od samog početka mi se činilo da pokazuje neobično veliko zanimanje za novac od dobrovoljnih priloga. Često bi spominjao da na drugim mestima sakupljeni novac ide direktno njemu.

"I ovde bi išao", rekao sam, "da držite sopstvene sastanke." Kada evanđelista ima svoju vlastitu organizaciju, podsetio sam ga, i mora da plaća svoje osoblje, predstavljanje, putovanje i smeštaj, naravno da će računati na novac od dobrovoljnih priloga. U tom slučaju on sam plaća

iznajmljen teren i osoblje za tehničke poslove.

S druge strane, kad smo mi organizovali sastanke, evanđelista se nije morao brinuti nizašto, čak ni za svoje lične troškove, jer je odseo kod nas i hranio se jelima koja je Rouz pripremala. Rekao sam da smo Rouz i ja na svaku konferenciju potrošili stotine dolara, za koje nikad nismo očekivali da ćemo ih dobiti nazad. Pošto bi smo platili sve troškove, sav preostali novac, sakupljen dobrovoljnim priložima, išao bi crkvama.

S jednom izuzetkom. Jednom nedeljno sakupljali bi smo dobrovoljni prilog nazvan "prilog ljubavi" koji je bio za lične potrebe evanđelista. Pokazalo se da je na kraju šestonedeljne evangelizacije evanđelista imao dovoljno novca da finansira svoju vlastitu evangelizaciju.

Kao što sam rekao, sve sam mu to u detalje objasnio jer sam video da mu je to glavna briga. Međutim, i posle ovog objašnjenja on se na kraju svake službe nastavljao raspitivati koliki je bio iznos priloga. Mogli bi ste izvući mnogo više od toga, govorio je. "Vi stvari ne postavljate dobro. Morate udariti u dubinu srca ako hoćete da ljudi daju."

"Mi *ne želimo* da oni daju zato što im tražimo", rekla je Rouz sa druge strane stola pružajući mu po treći put činiju sa ćuftama; ali ako im Sveti Duh govori da daju, to je druga stvar. A On će odrediti i iznos."

Ono čudno u vezi sa tim čovekom bilo je to što je, uprkos svom preteranom zanimanju za novac, bio od Boga pomazan i nadahnut propovednik. Nikada nije bilo više ljudi nego tog leta, nikada napred nije došlo više ljudi, nikada više divnih isceljenja. Jedno veče je gluvo dete čulo prvi put u svom životu. Na kraju nedelje njegov lekar je dao svedočanstvo sa podijuma o njegovom isceljenju. Drugo veče je jedna žena bila oslobođena ogromne ružne guše.

Konačno je došla poslednja nedelja. Više od deset hiljada ljudi

naguralo se u veliki šator da čuje uzbudljivu završnu propoved Boba Smita (nije njegovo pravo ime). On je zaista bio nadaren govornik i zbog njega mi je bilo drago što su sastanci imali i finansijski uspeh. Jadnik je zaista bio vrlo zabrinut u vezi te stvari. Od dobrovoljnih priloga sakupio je dovoljno novca da može finansirati nekoliko konferencija na istoku zemlje ili već gde izabere.

Posmatrao sam redove gledalaca. Primetio sam da je još uvek bilo više žena. Na koji način da današnjim muškarcima pokažem kako je Bog stvaran i živ?

"...obilan Božji blagoslov..." govorio je Smit. Misli su mi se naglo vratile ka propovedi. "On vam ne može dati ako vi prvo ne date Njemu. Ispraznite svoje novčanike, prijatelji, da bi vas On mogao ispuniti svim nebeskim bogatstvima!"

Zašto taj čovek govori o novčanicima? Na ovom završnom bogoslužjenju uopšte nije bilo planirano sakupljanje novca.

"Ko će dati?" nastavljao je. "Žrtvuajte i istrajte u davanju dok se Božje ruke ne odreše da daju vama!"

Žena u ružičastoj haljini spuštala se prolazom prema podijumu. Smit je sišao sa propovedaonice i, razmaknuvši listove ukrasnog bilja, nagnuo se prema ženi koja mu je nešto pružila.

"Bog te blagoslovio, sestro!" uzviknuo je. "Bog će te silno blagosloviti zbog ovog dela ljubavi!" Tu i tamo pod velikim platnenim krovom i drugi su krenuli prema podijumu. Ustao sam sa stolice i otišao iza zavese. Tamo se već okupila grupica redara i mesnih propovednika.

"Šta on to radi?" pitao je Edvard Gebriel, brat moje žene. (Njena je porodica nedavno skratila prezime Gabrielian na Gebriel.) Nema nikakvo pravo to da radi!"

"Moramo ga zaustaviti!" složio sam se.

Ali kako? Osećanja ljudi koji su se odazvali pozivu bila su iskrena, čak ako propovednikova i nisu. Sada je jecao dok je primao priloge: "Hvala ti, brate! Bog će te nagraditi, sestro! Bog te blagoslovio... tebe... i tebe..."

Šta smo mogli učiniti? Ovi su ljudi nedeljama slušali Božju reč koju im je ovaj čovek propovedao i videli su ovde mnoga isceljenja. Mnogi su nakon toga što su to čuli i videli predali svoje živote Hristu. Ako ga raskrinkamo i osramotimo, zar neće to potkopati njihovu veru?

"U svakom slučaju, nećemo mu dozvoliti da izađe odavde sa novcem tih ljudi", rekao je Edvard. On je bio glavni redar na sastancima.

Besramno pozivanje se nastavljalo. Geri je postala nemirna od dugog sedenja pa je Rouz uzela ključeve automobila i odvezla se kući. Kad se vratila, prešavši zajedno oko pedeset kilometara, čovek kao da je tek tada zapravo započinjao. Naglašavao je da svaki pojedinac mora doći napred "da ga svi vide" i "da bude ubrojen" među one koji ljube Boga. Doći drugi ili čak treći put, bio je znak još većeg predanja. Sakupljanje priloga proteglo se na neverovatna dva i po sata, obilato prekoračivši planirano vreme kraja. Tu i tamo sam među posetiocima video zbunjene ljude kao što sam bio i sam; približno četiri stotine ljudi je otišlo. Većina je ljudi ipak, tako je bar izgledalo, bila ushićena. Na trenutke mi se činilo da je celi šator na nogama, da svi dolaze napred u želji da stave novac u za to pripremljene košarice do evanđelistovih nogu.

Na kraju, kad već teško da bi se našao i ček na jedan dolar u nečijem džepu ili novčaniku, Smit je sagnuo glavu za zaključnu molitvu. Edvard i njegova grupa redara vešto su opkolili podijum. Pre nego što je Smit stigao prosvjedovati, ispraznili su košarice i uputili se prema dnu pozornice.

"Hej ljudi – ah, braćo!" mucao je Smit. "Ja sam... ja sam blagosiljao ove darove!"

"Amen!" odvratili su redari i nestali iza zavese. Tamo se nalazila prostorija koja je služila kao kancelarija.

Nekoliko minuta kasnije, kad smo u improvizovanoj kancelariji počeli brojati novac, kroz prorez na zavesi uleteo je Smit. Žile na slepoočicama su mu iskočile – bio je jako besan.

"To je moje!" rekao je. "To je sve moje!"

Zviznuo je o sto kožnom torbom koju je doneo sa sobom. Nikad je ranije nisam video. Bio sam siguran da je nije imao sa sobom u automobilu kada smo se on, Rouz i ja tog popodneva vozili iz Daunija.

Žustro ju je otvorio i počeo puniti novčanicama koje su ležale na stolu.

Edvard je zgrabio ručicu Smitove torbe dok ga je neko drugi ščepao za ruku.

"Nemojte ga dirati!"

Bio je to moj glas. "Nemojte dizati ruku na tog čoveka!"

Redari su se zagledali u mene ne shvatajući. Ja sam bio iznenađen isto toliko koliko i oni. Na trenutak mi se učinilo kao da ne gledam razjarenog propovednika nego Saula, izraelskog kralja i čujem reči iz Biblije: "...ko će dignuti ruku svoju na pomazanika Gospodnjeg..." (1 Sam 26,9).

Prisetio sam se da su to bile Davidove reči koje je o Saulu izrekao *nakon* što se Saul okrenuo od Boga i ne samo da mu je bio neposlušna, nego mu se i aktivno suprotstavio. Ipak je Saul u

Davidovim očima ostao čovek kroz kog su tekli Božja sila i blagoslov – isto kao što sam video da teku kroz Boba Smita.

Smit je trpao novčanice u torbu što je brže mogao.

"Demose", rekao je Edvard, "vidiš li šta on radi?"

"Vidim."

"I ti ćeš mu dozvoliti da ode sa svim tim novcem?"

"Zašto ne bi?" pitao je Smit. "Pa to je moje, zar ne?" Držao je torbu pored stola i u nju drugom rukom ubacivao novac.

"Da, Bobe, tvoje je", potvrdio sam, ne verujući još uvek svom vlastitom glasu. "Bogu ne treba novac skupljen na taj način."

"Taj način!" odvratio je prezirno. "Šta vi znate o tome? Ti si budala, Šakariane. Svi ste vi budale!"

Brzo je zatvorio torbu i zastao besno gledajući grupu propovednika i ostalu braću. "Ovde kod vas događa se nešto predivno, a vi to ni ne znate!"

Ne okrećući nam leđa, uputio se prema vratima, pipajući iza sebe rukom da nađe prorez na zavesi. Sledećeg trenutka je nestao.

Morao sam upotrebiti obe ruke da zaustavim Edvarda da ne pojuri za njim. "Pusti ga!" ponovio sam. "Šta bi smo ionako mogli uraditi sa tim novcem? On ne pripada Bogu i ne verujem da bi ga Bog blagoslovio."

Opet sam imao utisak da izgovaram reči koje nisu izašle direktno od mene. Taj trenutak je prošao i obuzeo me je veliki umor – umor od ljudi, sastanaka, šatora, podijuma i zvučnika. Otišli smo u veliku

dvoranu. Masa se ljudi još uvek u dugim redovima polako pomerala prema izlazu; grupe dobrovoljaca iz crkava koorganizatora sklanjali su stolice na sklapanje. Od Boba Smita nije bilo ni traga.

Pronašao sam Rouz i rekao joj da ide kući. Proći će još mnogo vremena pre nego što budem gotov za večeras. Trebalo je dovesti radnike za rušenje šatora i organizovati čišćenje. Sutradan je trebalo ponovo doći da bih pomogao u poslu. A bio sam već bolestan od svega toga, tako strašno bolestan od svega...

Kad sam došao kući, pogledao sam u Ričardovu sobu. Ništa nije ukazivalo na to da je u njoj šest nedelja živeo neki čovek. Iz sobe je nestao njegov veš, iščeznula su njegova dva plava kofera, čak nije bilo ni četkice za zube na polici u kupatilu. Niko od nas nije znao kada se spakovao. Sigurno se nije oprostio ni sa kim iz porodice, a nije se ni zahvalio Rouz za njeno dugotrajno gostoprimstvo.

Prošlo je šest godina pre nego što sam ponovo čuo za Boba Smita. Jednog jutra je on sam, glavom i bradom, ušao u glavnu kancelariju na farmi *Nada broj tri* mršav, ispijen, neobrijan, otrcan – očigledno bez prebijene pare. Ispričao mi je kako ga prati nesreća i zamolio me da mu dam nešto novca da bi mogao platiti kartu do Detroita. Dao sam mu. Tri godine posle čuli smo da je umro.

To je bilo prvi put – iako nikako ne i poslednji – da smo se Rouz i ja sreli sa tim fenomenom: sa čovekom koji obavlja ogromnu službu za druge, ali čiji je lični život u isto vreme prava ruševina. Ponekad je, kao u Smitovom slučaju, u pitanju bio novac. Ponekad je bio alkohol. Drugi put žene, droga ili seksualna perverzija.

Zašto je Bog takvim ljudima darovao uspeh? Da li je to sila iz Svetog pisma radila nezavisno od čoveka koji ga je čitao i tumačio? Da li je razlog bila vera slušaoca? Ne znam.

Siguran sam samo u dve stvari. Ljudi koji su na takvim sastancima Bogu dali svoja srca i svoje novčanike nisu bili lišeni nagrade zato što je ljudski posrednik bio nedostojan svoje službe. Isto tako, reči koje sam izgovorio ne razumevajući ih, važile su i dalje.

"Nemojte ga dirati!"

Ti su ljudi u Božjim rukama – otkrio sam da mi nije dopušteno čak ni da o tome mnogo razmišljam. Često bi se, međutim, setio reči Čarlsa Prajsa koje je izrekao s jako bolnim izrazom na licu: "Ljudi u prvim borbenim redovima stradavaju." To bi me podstaklo na razmišljanje o riziku i iskušenjima sa kojima se takvi ljudi suočavaju i upitao bi se jesam li se dovoljno molio za Boba Smita.

Čarls Prajs je umro. Umro je, kao što je i predvideo, 1946. godine. Moja majka, međutim, iako je trpela neprekidnu bol, još uvek je bila živa. Nakon smrti male Kerolin, cela je porodica očekivala da će i ona jako brzo otići. Svima se činilo da je jedina sila koja je mamu držala u životu bila u Kerolininim punačkim ručicama, kojima je hvatala njene mršave i slabašne ruke.

Čekao nas je još jedan nezavršen posao. Florens je u dvadeset i prvoj godini još bila neudata, a mama, kao prava armenska majka, nije htela umreti pre nego što obavi svoju dužnost oko svadbe. Kad se Florens zaručila sa jednim zgodnim mladim Armencem čija je majka umrla pre nekoliko godina, mama je pripremanje venčanja uzela u svoje ruke.

Izvor njene snage tokom tih meseci ostao je tajna za lekare koji nisu mogli shvatiti ni kako uopšte može govoriti. Išla je u kupovinu, šila, čak je skuvala i jako komplikovano jelo koje je dolazilo na red posle svadbenog obreda.

A kad su sretni mladenci otišli na bračno putovanje, ona je ponovo legla u krevet. Rak je prešao u tako naprednu fazu da više ni lekovi

nisu mogli da pomognu da bi smanjili bol. Nikada, međutim, nisam od nje čuo ni jedne reči pritužbe – jedino zahvaljivanje što je bila u stanju da ispuni sve porodične obaveze.

Dr. Džon Liri, specijalista koji ju je posećivao tokom njenih poslednjih meseci, imao je običaj da dođe u veliku špansku kuću rano izjutra. "Da bi ispravno započeo svoj dan", rekao mi je. Rekao je da ima mnogo pacijenata koji nisu ni približno toliko bolesni kao mama, a čije ga nevolje uvek izmuče. "Ako mogu na početku dana provesti petnaestak minuta sa vašom majkom, Demose, to mi daje snagu da se mogu suočiti sa svime što me tog dana očekuje."

Kad je u novembru 1947. godine umrla u pedesetoj godini, shvatio sam koliko je ljudi crpilo snagu iz nje. To je bila najveća sahrana koju je Dauni ikada video. Svi su bili tamo – od opštinskih službenika do beskućnika. Tada sam video koliko je daleko dosegala mamina gostoljubivost.

Ipak, apsolutno najznačajnija ličnost koja se ovde nalazila bila je najmlađa: Rouz je u rukama držala dete koje je bezbrižno spavalo, četvoromesečnog Stivena.

Kad smo saznali da ćemo imati još jedno dete, nekako smo znali da je sve to tako određeno i da će mama, pre nego što umre, to dete držati na rukama. Tako je i bilo. Mnogo vremena nakon što je dr. Liri drugim ljudima zabranio posetu, mi smo nosili Stiva u maminu sobu. Ona bi izravnala njegove meke crne uvojke i rekla – ponekad smo se morali sagnuti k njoj: "Drugi sin... nikada, nikada se nije dogodilo da Bog pošalje drugog sina..."

VREME PREISPITIVANJA

Tata se vratio u kancelariju. Tokom poslednjih nedelja maminog života najveći deo dana je provodio u njenoj sobi. Sad se ponovno vratio na *Nadu broj tri*. Sedeći u kancelariji za svojim pisaćim stolom koji je stajao nasuprot mom, mrštio je obrve čitajući izveštaje iz poslednja tri meseca.

"Previše gomilaš, sine", rekao je pokazujući prstom na brojke koje su pokazivale da imamo veću količinu žitarica nego što nam treba. Tata nikad nije bio previše oduševljen otvaranjem mlinova, i to zbog cena koje su beležile nagle i iznenadne promene.

Taj prigovor teško da bi mogao vredeti za nagli posleratni razvoj. Te zime, 1947. na 1948., svi koji su se bavili proizvodnjom i prodajom potrošne robe složili su se u jednom. Cene žitarica nisu skakale jedino zbog njihovog plafona koji je odredila vlada. Zob, ječam, kukuruz, pamuk, soja, njihova cena već mesecima nije rasla nakon što je dostigla taj proizvoljno određen plafon, iako ga je pokušavala probiti. Čim se plafon digne, cene će otići nebu pod oblake. Ideja da samo nagomilavam dok su cene niske, izgledala mi je dobra i unosna.

To je, dakle, ono što je tatino oštro armensko oko spazilo dok je pregledao brojke. Još se više namrštio kad je primetio da sam za žitarice platio, po tadašnjim cenama, nekoliko stotina hiljada dolara. Te žitarice bi trebalo da nam budu isporučene u jesen.

Sklapajući taj ugovor, aktivirao sam upaljač bombe. Jedno ime neočekivano bi mi se javljalo u mislima, i to u najčudnijim trenucima.

Fresno.

Zbog čega sam stalno mislio na Fresno? To je grad koji se nalazi četrsto kilometara severno od Los Anđelesa, kroz koji sam se mnogo puta prolazio. Tamo nisam nikog poznavao i nisam u njemu imao naročito posla. Zbog čega mi je on stalno bio na umu?

Pošto nas je još uvek peklo sveže sećanje na Boba Smita, Rouz i ja nismo mnogo govorili o planovima za sledeće leto. Neko je predložio da ponovo održavamo sastanke u istočnom delu Los Anđelesa i to nam se učinilo kao dobra ideja.

Kad sam se jedno veče vratio kući, Rouz je bila u spavaćoj sobi i stavljala je malog Stiva u krevet. "Dušo", rekao sam, "celo vreme dok sam se vozio kući ime jednoga grada kao da me je lupalo po glavi. Ne mogu da ga se otresem."

Rouz se uspravila i pogledala me. "Nemoj spomenuti ime! Isto se događa i meni!" Ugasila je svetlo pa smo tiho na prstima izašli iz sobe.

"To je Fresno, zar ne?"

Začudo sam potvrdio glavom.

"Da, to je Fresno."

Ako smo već znali *gde* Bog hoće da radimo, sledeće pitanje je bilo *kako* kada tamo nismo imali nikog poznatog, a nismo ni poznavali grad.

Konačno sam od jednog propovednika iz Los Anđelesa dobio ime pastora Crkve Božje u Fresnu. Nazvao sam ga i rekao da tokom leta imamo nameru da u njegovom gradu održavamo sastanke. S druge strane je zavladała tišina i potrajala dosta dugo. Konačno je rekao da

će me nazvati. Nakon tri meseca ugostio sam njega i trideset tri druga mesna pastora na večeri u hotelu Kalifornija u Fresnu. Sretan ishod sastanka mogu objasniti jedino time što sam se držao stare i proverene armenske metode hranjenja tela i duše istovremeno – razlog sretnog ishoda sigurno nije bilo oduševljenje za projekat. Kad sam ustao sa željom da im objasnim moju ideju, svi su se okrenuli prema meni. Nikada nisam video tako sumnjičava lica.

Opisao sam "šatorske" sastanke koje smo održavali već sedam godina u Los Anđelesu i naveo približan broj ljudi koji su na njima upoznali Boga. Tišina. Neprijateljski pogledi. Napokon je ustao jedan čovek, podigao pantalone i izrekao ono što je očigledno svima bilo na vrh jezika: "Koja je *vaša korist*, gospodine Šakariane, u svemu tome? Kakav adut imate u rukavu?"

Osetio sam kako mi se u obraze penje vruće crvenilo – a zatim sam zastao da bih razmislio. Zašto bi ovi ljudi *trebali da* poveruju čoveku koji im je potpuni stranac? Setio sam se Boba Smita i po prvi put bio zahvalan za to iskustvo. Bog je znao da sporo shvatam. Možda mi je neke stvari mogao objasniti jedino tako da mi u njih gurne nos. Pastor *treba da bude* sumnjičav, on *mora* postavljati pitanja ako se radi o dobrobiti njegove zajednice.

Ispred ovih trideset čuvara ljudi ponovio sam celu proceduru vezano za sastanke: ja ne primam platu i sam plaćam sve svoje troškove. Ovog puta će oni biti veći nego obično jer ćemo Rouz i ja tokom trajanja sastanaka morati privremeno da se doselimo u Fresno. Nakon što se podmire najveći troškovi – reklama, podizanje šatora i slične stvari – sav novac koji će biti prikupljen na sastancima pripašće crkvama koje će učestvovati u organizaciji. S druge strane, ako budemo u manjku, ja ću razliku platiti iz svoga džepa.

"Koja je moja korist?" ponovio sam. Izvukao sam svoj Novi zavet iz džepa i na glas pročitao stihove iz 12. poglavlja Prve poslanice

Korinćanima, koji su za mene lično postali toliko značajni. "Prijatelji", rekao sam, "verujem da Bog za svakog svog slugu ima poseban dar, neku naročitu sposobnost koju treba da upotrebi za Njegovo kraljevstvo. Verujem da ćemo, ako nađemo taj dar i koristimo ga, biti *najsrećniji ljudi na svetu*. Ako u tome promašimo, bez obzira kako izvanredne stvari činili, bićemo krajnje bedni."

"Sretan sam", rekao sam, "jer sam našao svoj posao. Ja sam pomagač, upravo kako to ovde piše. Moj je dar da pomažem drugim ljudima raditi ono što *oni* najbolje rade. Pomoći ću vam da se okupite, osigurate mesto sastanka, pomoći ću da nađete govornika. Ono što ja dobijam iz svega toga je radost što koristim talent koji mi je Bog dao."

Podigao sam levu ruku i zagledao se u rukav svog kaputa. "Ne", rekao sam, "ovde nema ničeg..."

Ljudi su prasnuli u dobrodušan smeh i napetost je nestala. Predlozi u vezi sa sastancima u Fresnu padali su sa svih strana. Jedan pastor je poznavao nekog u radio–stanici, drugi je imao prijatelja koji je radio u nekoj novinskoj kući. Svi su se složili da je bolje da konferencija bude na jesen, a ne tokom leta; u oktobru kad se završi berba grožđa. U centru grada nalazila se velika dvorana Memorijal Auditorijum, koja bi bila mnogo pogodnija od šatora.

"Izgleda kao da će biti mnogo posla sledećih meseci, Demose", rekao je Flojd Hokins, jedan od pastora, prateći me prema automobilu. Odsustvovaćeš mnogo iz svoje kancelarije. Zaista se nadam da posao ide dobro."

Uputio sam mu umirujući smešak. "Ne može bolje, Flojde", rekao sam. "Ne može bolje." Izabrao sam jednu nenameštenu drvenu kuću u ulici G, udaljenu samo pet blokova od Memorijal Auditorijuma. Sa nameštajem neće biti problema. Kad dođe vreme, jednostavno ćemo na jedan od naših velikih kamiona za prevoz sena natrpati sve što nam

treba: stolice, stolove, krevete – "i mašinu za veš", podsetila me je Rouz. "Bez nje se ne mogu boriti s pelenama."

Kuća je bila prilično prostrana, tako da će brojni evanđelisti moći da kod nas odsednu, kao što su to uvek činili u Dauniju. Ovaj put bi svake nedelje govorio drugi čovek.

Sastanci će trajati pet dana, a Rouz i ja smo hteli da dođemo nedelju dana ranije; posle završetka trebaće bar deset dana rada da se sve raščisti. Zaključili smo da devetogodišnjoj Geri neće smetati da celo to vreme pohađa školu u Fresnu, ali da bi za Ričarda, koji je bio u osmom razredu, bilo bolje da ne propusti redovne sate. To je istovremeno bio zadovoljavajući način da se reši nešto što smo svi znali, ali što niko nije spominjao: svi nismo mogli otići i ostaviti tatu samog. Od mamine smrti je tatina usamljenost bila nešto što se skoro moglo opipati. Zato je bilo određeno da Ričard ostane sa svojim dedom. Obojica bi, međutim, dolazili kod nas svakog vikenda.

Bog kao da je još jednom blagoslovio ceo projekat: saznali smo da će nam se pridružiti gospođica Njumen, sestra koja je čuvala svako naše dete kad se vratilo iz bolnice, tako da će Rouz moći da svira na klaviru na sastancima.

Sa osećajem da je Bog potpuno voljan da podrži naš plan, jednog oktobarskog ponedeljka ujutro sam otišao u mlin jer je trebalo da završim neke neodložne poslove pre nego sledećeg dana otputujem u Fresno. Na moje iznenađenje, naš knjigovođa Moris Brunah stajao je na ulaznim vratima. Njegovo lice je bilo potpuno iste boje kao i sve u mlinu: boje brašna koje je pokrivalo svaku raspoloživu površinu.

"Dogodilo se, Demose." U ruci je držao neke papire.

"Šta se dogodilo?"

"Plafon cena. Berza u Čikagu je ovog jutra otvorena bez njega."

"Pa to je sjajno, Morise! To je ono šta smo..." Nešto me je na njegovom licu navelo da začutim. Tiho sam ga pratio u kancelariju i seo na stolicu. I dobro da sam tako učinio.

"Bojim se da nije sjajno, Demose."

"Misliš – cene se nisu promenile?"

"Promenile su se, svakako. *Pale su.*" Pogledao sam na papir koji je držao u ruci. "Prema sadašnjem stanju stvari, izgubili smo deset i po hiljada dolara. Međutim, pošiljke žitarica nam sada dolaze svakog dana. Nemamo dovoljno skladišnog prostora da smestimo toliku količinu. Moramo početi da ih prodajemo, a od sada gubimo na svakoj prodaji."

Uzeo sam papire iz njegove ruke. Zakoni tržišta propisuju koliki je maksimalan pad cena za određeni period. Za samo nekoliko minuta ovog jutra video sam da su žitarice dostigle taj maksimalan pad. Mi, naravno, moramo i dalje plaćati po najvišoj ceni, za koju sam se pogodio mesecima ranije.

"Ovaj pad cena još nije stao, Demose. Ako i dalje nastave padati, možeš biti... uništen."

Izašao sam ošamućen. To je ludo. To uopšte nema smisla. A ipak se istinski događalo. Dok sam ulazio u automobil, još jedan kamion sa krmivom je ušao na sporedni kolosek. Mrzovoljno sam izračunao koliko me taj jedan tovar košta.

Sledećeg jutra, u utorak, utovario sam Rouzину mašinu za pranje veša i malo nameštaja na kamion za prevoz sena i poslao ga u Fresno. Kad sam se vratio u kuću, zvonio je telefon. Bio je to Moris Brunah. "Opet

se ponovilo, Demose", rekao je. Kad se u Čikagu otvorilo tržište, žitarice su opet, uprkos svim predviđanjima, pale maksimalno koliko berza dopušta. Za manje od sat vremena ponovo smo izgubili više od deset hiljada dolara.

"Zaista mi je žao zbog puta u Fresno", nastavio je Moris. "Znam koliko bi ti značila ta konferencija."

"Bi mi značila?"

"Pa naravno da sad ne možeš jednostavno otići! Demose... jesi li tu?"

Bio sam tu, ali su se moje misli vratile tri i po godine unazad na obećanje. Božji posao je morao doći na prvo mesto. Pre ičega drugog na svetu.

"Moram nastaviti, Morise", rekao sam. "Shvati, ovaj pad cena samo je trenutni hir tržišta. Ubrzo će se stvar normalizovati. Telefonom me obaveštavaj o svemu."

Celim putem do Fresna gume su cvilele, a jedan tihi glas mi je ponavljao: "Bićeš uništen. Bićeš uništen. Izgubićeš mlin. Bićeš uništen..."

Dok sam kasno to veče u kući u ulici G postavljao Stivov krevetac, čuo sam uzvik iz kuhinje gde su Rouz i gospođica Njumen prale posuđe.

"Moj ručni sat!" kukala je Rouz sa vrha malih pomoćnih merdevina. "Nema ga!"

Utrčao sam u kuhinju i dobro je osmotrio, sećajući se dana kad sam prešao na drugu stranu dnevne sobe Gabrielianovih i mučio se da joj ga stavim na ruku. "Jesi li sigurna da si ga imala na ruci?"

"Naravno da sam sigurna. Sećam se da sam stalno gledala na sat kad smo izašli iz kola."

Rastavili smo celu kuhinju na komade. Ja sam čak otišao do kola i pretražio zemlju između njega i kuće. Rouz se setila da je raspremala neke stvari u Gerinoj sobi. Ali pre nego što smo tamo počeli da tražimo, gospođica Njumen nas je pozvala u sobu gde je Stivu oblačila pidžamu. "Pipnite mu čelo", rekla je. "Danas se u kolima celo vreme vrpeljio, što baš nije njegova običaj. Izmeriću mu temperaturu."

Svo troje smo stajali bez reči, napeti, kad je toplomer približila plavo zasjenjenoj lampi da bolje vidi. Oči su joj se raširile.

"Četrdeset i jedan sa dva..."

Jedan pastor iz Fresna dao nam je ime svog poznanika lekara, ali kad je taj stigao, mogao je jedino da potvrdi temperaturu koju je gospođica Njumen izmerila. Rekao nam je takođe da mu nastavimo stavljati obloge od alkohola, s čime smo počeli još pre njegovog dolaska.

Ništa nije moglo smanjiti temperaturu: ni blago pranje sunderom, ni ledeni oblozi, ni aspirin. Ujutro su Stivove oči bile staklaste, a koža potpuno suva. Lekar je ponovo došao i ispisao gomilu recepata. Molio sam Rouz da na trenutak prillegne, ali ona kao da me nije čula.

Kako Stivu do noći nije bilo bolje, nazvao sam kući i zamolio tatu i crkvu da se mole – i saznao da su žitarice na berzi doživele još jedan katastrofalan dan. Konačno je Rouz od umora zaspala, a gospođica Njumen i ja smenjivali smo se pored krevetića.

U četvrtak ujutro počeli su sastanci i dogovori sa redarima i savetnicima, ali nikako se nisam mogao koncentrisati na ono o čemu smo razgovarali. Svaki čas bi izlazio i telefonirao u ulicu G, i to samo da čujem: "Nema promene."; "Ima visoku temperaturu."; "Kao da ne

može gutati."

Ista situacija trajala je tri dana. Teško je bilo gledati inače živahnog dečaka kako nepomično leži. Jedini znak života bilo je grčevito dizanje i spuštanje grudnog koša dok se napinjavao da diše. Sat za satom Rouz i gospođica Njumen stajale su pored krevca i kašičicom slivale male količine vode kroz male osušene usnice.

Skoro sam zaboravio na mlinove kad je u petak popodne telefonirao Moris Brunah i rekao da smo te nedelje izgubili preko pedeset hiljada dolara. Došla je subota. Sledećeg dana trebali su da počnu sastanci, a Stivu nije bilo bolje. Od jedne mesne trgovine dobili smo na poklon svetloplavi tepih za prednji deo dvorane. Bio je to ogroman komad tepiha, širok skoro pet, a dugačak trideset metara. Subotnje popodne proveo sam tamo i nadgledao završne radove na uređenju dvorane. U jednom trenutku sam osetio da ću zaplakati ako ne odem sa tog mesta.

"Za ovo vam nisam potreban", promrmljao sam čoveku iz Jozefinine trgovine nameštajem. Brzo sam izašao, seo u kola i krenuo bez određenog cilja. Izašao sam iz grada i uputio se u San Hoakin Vejli. Žutosmeđi listovi vinove loze u vinogradima, terani oktobarskim vetrom, žalosno su udarali o trseve.

"Gospode Isuse, Ti si čokot, a mi smo samo grančice. Bez tebe ne možemo učiniti ništa. Ove nedelje sam učinio zaista manje od ništa. Da li je to zbog toga što Ti nisi uključen? Da li sam pokrenuo celu stvar bez Tebe?"

Još nisam ni završio, a jedan glas mi je odgovorio. Bio je to unutrašnji glas, a ipak toliko jasan kao da sam ga čuo na svoje vlastite uši.

"Demose, napusti ovu evangelizaciju u Fresnu. Vрати se u Los Anđeles gde svom detetu možeš osigurati odgovarajuću negu i brinuti se za

svoj posao. Ovom bolešću i ovim gubitkom nanosiš sramotu mom imenu."

Parkirao sam se na prvom zgodnom mestu i drhćućim rukama ugasio motor. Iako zahvaćen strahom i teskobom, nisam očekivao ovaj odgovor. Sva ta tobožnja ohrabrenja, sve molitve na koje sam dobio odgovor – to je samo proizvod moje mašte.

Ali... šta da sad radim? Sad je, naravno, prekasno zaustaviti celu mašineriju.

To je tvoj ponos, Demose. To je samo tvoj strah da ćeš ispasti glup.

Konačno sam pokrenuo kola i odvezao se kući u ulicu G. Stivova temperatura je još uvek iznosila preko četrdeset stepeni. Gospođica Njumen me obavestila da je iz Los Anđelesa stigao Bili Adams, naš vođa pevanja, i da je otišao da vidi dvoranu. Rouz je spavala u Gerinoj sobi. Prvi put sam shvatio koliko sam i sam iscrpljen. Legao sam, ali san nije dolazio.

Moraš napustiti evangelizaciju. Moraš se vratiti u Los Anđeles.

Celu noć sam se uznemireno vrteo na krevetu slušajući Stivov težak, suv i sitan kašalj. Čuo sam kad se vratio Bili Adams. Čuo sam kad je Rouz u kuhinji pripremala ledene obloge.

Tvoj ponos... tvoj ponos...

Napolju je nebo postajalo sve svetlije. Stiv je počeo da plače. Bilo je to sablasno, bezvoljno cviljenje. Ma Bog sigurno ne bi udario malo dete samo da mene nauči poniznosti? Optužujući glas je nastavljao:

Napusti konferenciju. Vrati se u Los Anđeles. Bićeš uništen...

Poduprt jastukom, uspravio sam se u krevetu. Prepoznao sam taj glas! Bio je to isti onaj glas koji mi je šaptao dok sam se u utorak vozio kolima. I opet juče u vinogradu. Strah. Sumnja. Pometnja. Mržnja prema samom sebi. To nisu karakteristike Božje prisutnosti. To je oružje velikog Zavodnika.

A ako je on toliko protiv tih sastanaka, onda je Bog sigurno za njih!

"Rouz! Bili!"

Izjurio sam iz sobe i otrčao u dnevnu sobu gde je Rouz pomagala Stivu da hoda držeći ga za ruke. Bili Adams je došao iz kuhinje noseći lonče puno upravo skuvane kafe.

"Bio je to sotona!" rekao sam im. "Sotona nas je pokušavao nagovoriti da otkazemo celu stvar! Bog hoće da održimo te sastanke!"

Bili je spustio lonče sa kafom na stakleni sto. "Da li si ikada sumnjao u to, Demose?"

Napad je bio toliko vešto izveden, toliko razarajući, da sam morao priznati da jesam.

"Ali više ne sumnjam", dodao sam. "Večeras ćemo otići tamo, slaviti Boga i smejati se đavolu u lice."

Tako smo i učinili priznajući Božju pobedu, iako bi se nekom posmatraču sa strane učinilo da se ništa nije promenilo. Celim putem prema dvorani Rouz je plakala što ostavlja Stiva, iako smo stalno podsećali jedno drugo da se nalazi u sigurnim rukama gospođice Njumen.

Kad se zavesa podigla i Rouz, sedeći za klavirom, udarila prvih nekoliko akorda vesele uvodne pesme, niko među ljudima, koji su

skoro potpuno ispunili veliku gradsku dvoranu, ne bi mogao pretpostaviti da je ona strašno zabrinuta. Tada je Bili prišao mikrofonu i zamolio ceo skup da ustane i da se moli za Stivovo ozdravljenje. Molili smo se, pevali i slavili Boga. Duh je na tom sastanku toliko snažno delovao da smo svi troje, vozeći se između popodnevnog i večernjeg sastanka kući na večeru, očekivali da će se Stiv dogegati do vrata da bi nas pozdravio.

Ništa se, međutim, nije promenilo. Gospođica Njumen je menjala od znoja mokre pidžame dok je Geri menjala posteljinu.

Isto nas je stanje dočekalo i u ponoć kad smo se vratili sa večernje službe. Temperatura visoka kao i inače, oči tupe i mutne.

A ipak – nešto je bilo drugačije u maloj drvenoj kući. Prvi put otkad smo se doselili, zaspao sam čim sam glavu spustio na jastuk.

Ujutro me je probudilo kucanje na vratima. Bila je to gospođica Njumen.

"Temperatura je pala! Gorušica je nestala! O, dođite i pogledajte!"

Gospođica Njumen, Rouz, Geri i ja sjatili smo se oko krevetića. Stiv je još uvek ležao na leđima, bled, izmučen i umoran, ali smo u njegovim velikim smeđim očima videli nagoveštaj stare iskre.

"Hoću keks", rekao je.

Kad smo odlazili na popodnevni sastanak, sedeo je uspravno tamaneći celu kutiju dvopeka. Sledećeg jutra se više nije ni po čemu moglo zaključiti da je ikada bio bolestan.

Tokom njegove bolesti skoro uopšte nismo pomišljali na poslovni slom, a kamoli na nešto tako sitno kao što je izgubljen ručni sat. "Ali sada

ću..." rekla je Rouz u sredu ujutro, "ponovo potražiti svoj sat. To nam je trebalo od samog početka pokazati ko se krije iza svega, Demose. Takvim zlim, tričavim i prezira vrednim trikovima sotona se često služi."

Svi smo se pridružili potrazi prekopavajući po svakoj ladici, pretražujući svaku kutiju, svaki zamotuljak i svaki deo odeće posebno.

Sata nije bilo.

Ni vesti iz mlina više nisu bile ohrabrujuće. Pad cena na tržištu nije bio slučajan. On je bio samo posledica pada opšte potražnje. Svakog sam dana na mlinovima gubio hiljade dolara.

Kad je tata tog vikenda doveo Ričarda kod nas u Fresno, bio je vidljivo zabrinut. "Ne možemo izdržati taj tempo, Demose. Ako još nekoliko nedelja budu kao ovaj poslednji, izgubićemo sve što imamo."

U subotu ujutro tata i ja otišli smo na okružni vašar u Fresnu. Ništa ne može toliko oraspoložiti stočare kao posmatranje lepe stoke. Nadao sam se da će to pomoći tati i meni da bar na nekoliko sati zaboravimo na naše finansijske teškoće.

Vreme za povratak kući i pripremanje za popodnevni sastanak došlo je prebrzo. Ričard se zaustavio kod izlaznih vrata i očaran gledao čoveka koji je prodavao smeđe i zelene guštere za dolar po komadu.

"Tata, da li bi mogao..."

"Nemoj se šaliti, sine! Zar želiš da mama dobije napad kad doneseš to sluzavo i odvratno stvorenje kući?"

"Molim te, tata! Molim te! Pa oni nisu sluzavi!" Uzeo je u ruke jedno stvorenje i pogladio ga kažiprstom. "Molim te, tata..."

Zbunjeno sam gledao u Ričarda. Uopšte nije bilo njemu svojstveno da toliko navaljuje. Još sam se više iznenadio kad je tata gurnuo ruku u džep i dao mu dolar.

"Neka mu bude taj gušter", prekorio me je.

Duboko uzdahnuvši, uvukao sam se u kola. Tata nikada nije bio tako mekan kad sam ja bio dečak. Kad smo ušli u ulicu G, okrenuo sam se Ričardu: "Ričarde, sada ćeš tu životinju pustiti u travu. Ne želim imati punu kuću žena koje vrište."

"U redu, tata. Mogu li ga samo pokazati Geri? Hoćeš li joj reći da izađe na trenutak?"

Međutim, na moj užas, izašla je gospođica Njumen. Zavirila je da vidi šta to Ričard drži u rukama, a onda se oduševljeno nasmejala.

"Kameleon!" uzviknula je. "Kako je lep; kako je sladak! Moramo naći kutiju u koju ćemo ga staviti." Žurno je otišla do gomile smeća pored ograde. Smeće se skupljalo subotom popodne.

Kameleon. To je znači to. Gospođica Njumen je prekopavala po gomili odbačenih kartonskih kutija. "Ova je prevelika. Ne, stranice moraju biti više. Evo je! Ova će biti dobra."

Podigla je poklopac kutije za cipele, kutije koja bi se za jedan sat truckala u stražnjem delu kamiona za skupljanje smeća.

A u kutiji je ležao ručni sat ukrašen dijamantima.

Toga dana je porodica dobila – osim jednog vrlo popularnog guštera – uvid u Božju brigu za svaku i najmanju pojedinost našeg života.

Sastanci su se održavali već treću nedelju. Broj posetilaca je svako veče bio sve veći, a na plavom tepihu su se događala čuda. Počeo

sam se pitati hoće li On možda spasiti i naše mlinove. Mlinovi koji se kupaju u problemima za Njega sigurno ne predstavljaju veći problem od nekog izgubljenog poklona primljenog za uspomenu. Bez Njegove pomoći sigurno ćemo ih izgubiti. Još uvek smo plaćali visoku cenu za žitarice, cenu po kojoj smo ih kupili prošle zime, dok smo ih sada svaki dan morali prodavati po nižoj.

Dani su, međutim, prolazili i ništa se nije promenilo, jedino na gore. Bilo je to neobično vreme. Svakog se popodneva na našim sastancima proučavanja na stotine novih hrišćana utvrđivalo u svojoj novoj veri. Svako veče je stotine novih dolazilo napred da predaju svoje živote Hristu. A ja sam svako jutro provodio pored telefona razgovarajući sa prodavcima i kupcima nadzirući gubitak izražen u hiljadama dolara.

Cela me je ta situacija podsetila na naš prvi "šatorski" sastanak na Gudrih Bulevaru, kad je sama evangelizacija bila uspešna, ali je moj posao sa proizvodnjom đubriva propao. "Gospode, ako Ti kažeš da su ovi ljudi u Fresnu važniji od mlinova, znaš da Ti se neću suprotstavljati. Samo, daleko bih više voleo da si mi to rekao pre nego što sam naručio sve te žitarice."

Sedeo sam u kuhinji u ulici G. Bilo je lepo jutro kasnog oktobra. Svi ostali su izašli napolje nekim poslom. U tihoj kući, gde mi je društvo pravilo jedino zujanje frižidera, učinilo mi se da čujem glas, umoran, ali i pomalo šaljiv.

Rekao sam ti, Demose.

Promeškoltio sam se na tvrdoj drvenoj stolici. Da li je to istina? Da li me Bog od samog početka kroz mog oca upozoravao na ovu situaciju?

Ustvari, taj poduhvat, ti mlinovi... jesam li ikada jasno i razgovetno čuo Boga da je to Njegov plan za porodicu Šakarian? Ili je to bila samo moja sjajna ideja? Delimično logika, delimično pohlepa – možda

gradnja dvorca koju je započeo čovek kojeg je Bog već obdario mnogim dobrima? Sada, kad sam ga prvi put svesno i odlučno zapitao šta misli o otvaranju mlinova, odgovor koji sam dobio bio je jasan i glasan:

Nije to za tebe, Demose. Nesigurni poslovni poduhvati zahtevaju da im se posveti svo raspoloživo vreme, a ja ti nikada neću dati svo vreme za neki posao.

Tada i na tom mestu kleknuo sam na kolena, naslonivši se laktovima na drveni sto. "Gospode Isuse, oprosti mi što sam, ne pitajući Te, uleteo u posao za koji me nisi pozvao. Gospode, negde postoji čovek kojeg si Ti izabrao za taj posao, čovek koji može preuzeti posao i razvijati ga. Pošalji nam ga, Gospode, i, Gospode..." Ogleđao sam se osećajući se pomalo krivim, ali bio sam potpuno sam.

Besmisleno bi bilo sakrivati od Boga ono što se nalazi u srcu. Pa On vidi svaki njegov najprljaviji kutak.

"Gospode, nek nam ponudi dobru cenu!"

Očekivao sam da će tata biti zadovoljan kad čuje da sam odlučio da prodam mlinove. Međutim, kad sam mu to sledećeg vikenda rekao, samo je odmahnuo glavom. "Kako možeš očekivati da ćeš u ovakvo vreme naći kupca? Niko se danas ne želi petljati sa žitaricama. Svakog dana mlinovi vrede sve manje. Neko može samo čekati da bankrotiraš i da onda vrlo jeftino dođe do njih."

"Prodaću, tata.", rekao sam, pokušavajući da mi zbog njega glas zvuči uverljivo. "I to za dobru cenu."

Treća nedelja održavanja sastanaka u Fresnu bila je zaključena nedeljnim bogoslužjenjem koje je bilo jako dobro posećeno. Te nedelje govorio je Vilijem B. i, kad su gluvonemi petogodišnji blizanci iznenada

čuli i počeli su da guguču besmislene zvukove (jer nikad nisu čuli stvarni jezik), cela dvorana se ispunila takvom radošću pomešanom sa oduševljenjem i slavljenjem kakvu nikada nismo doživeli.

U subotu ujutro četvrte nedelje tata je telefonirao iz Los Anđelesa.

"Demose", rekao je, "nećeš verovati, ali upravo mi je telefonirao Adolf Vajnberg. On želi da kupi tvoje mlinove."

Vajnberg je bio, kao i mi, farmer iz južne Kalifornije. Bio je Jevrej, pobožan čovek koji se nije preterano začudio kad ga je u tri sata tog jutra probudio glas koji je prepoznao kao Božji.

Adolfe, rekao mu je glas – kako nam je kasnije ispričao – *želim da nazoveš Isaka i ponudiš se da kupiš njihove mlinove.*

Bio je poslušan i telefonirao je tati. Zahtevao je da se sastanemo i dogovorimo o detaljima.

"Ne mogu to nikako progutati", ponavljao je tata. "Baš sada! Kako je mogao znati da prodajemo mlinove? Jesi li to spomenuo nekom drugom osim meni?"

"Ne, tata."

"U svakom slučaju", nastavljao je, "on je potpuno spreman. Kad najpre možeš da dođeš ovamo?"

"Tata, pa znaš da ne mogu sada otići."

"Zašto ne bi mogao?"

"Zato što sastanci traju još gotovo dve nedelje. A posle toga zatvaranje."

"Sastanci se mogu održati nekoliko dana i bez tebe! Nije toliko bitno da budeš celo vreme tamo!"

"Nije to zbog sastanaka nego zbog mene samog. Bog me ovde nešto uči. Tata, otkad su sastanci započeli, događa se nešto čudno. Iz nekog razloga, oni su za mene vreme testiranja koje se ne može uporediti ni sa čim što sam do sada doživeo. *Ko je na prvom mestu?* Pita me Bog. Tata, želim mu dati pravi odgovor."

"A ako se Vajnberg predomisli?"

"Ako je on Božji kupac, neće se predomisлити."

Sledećih deset dana Adolf Vajnberg je skoro svakodnevno telefonirao tati. Činilo mu se neverovatnim što puštamo kupca da čeka, kupca sa gotovinom u ruci, dok je svaki dan vrednost sadržaja naših silosa padala. Ni ja to nisam razumeo. Znao sam samo da je u tom trenutku Fresno za mene bio Božji grad.

Došao je završni dan petonedeljne kampanje. Popodnevni sastanak trebalo je da prema rasporedu počne u pola tri. Pošto je u pola jedan svih tri i po hiljade sedišta u dvorani bilo zauzeto, počeli smo ranije nego što je bilo predviđeno. U dva sata je hiljadu i po ljudi stajalo pored zidova, a stotine drugih je čekalo napolju. Približilo se pet sati, vreme da se popodnevna služba završi. Međutim, duh slavljenja obuzeo je sve prisutne u ogromnoj dvorani tako kad bi i hteo prekinuti sastanak, ne bi mogao.

Šest sati. Sedam. Teško da je iko napustio zgradu. Većina ovih ljudi se nalazila ovde od prepodneva, pa ipak niko nije hteo da ide na večeru, iz straha da neće moći da se vrati.

Kad je Duh preuzeo vođstvo sastanka, potpuno smo napustili raspored za ovo veče. Te završne nedelje govornik je bio Kelso Glover, koji nam

je posle rekao da je to vođstvo već bilo potpuno uzeto iz njegovih ruku.

"To je kao voda", rekao mi je, "sila teče po dvorani kao voda. Kada siđem dole, osećam se doslovno kao da gacam u nečem što mi dopire do kolena."

Ljudi bi krenuli prema podijumu i bili isceljeni još u prolazima. Jedan mladić je došao na sastanak trpeći bol od rane na oku. Prethodnog dana je tanjirao zemljište ispod stabala bresaka, kad se auspuh njegovog traktora zapetljao u konopac za sušenje veša. Vozio je dalje ne znajući šta se dogodilo, sve više i više natežući konopac, dok se nije prekinuo i pogodio ga u levo oko. Lekar je pokrio ranu velikim zavojem koji nije propuštao vazduh, ali nije ništa rekao o tome hoće li ikada opet videti na to oko.

Oca Tatam je došao napred skoro u nesvesti od bola, pričao nam je posle. Istog trenutka kad je Kelso Glover rukom dotaknuo njegovo čelo, svaki trag bola je iščeznuo, a neverovatan osećaj lakoće preplavio je povređeno oko.

Pred očima tih pet hiljada ljudi Tatam je počeo skidati zavoj oko glave, sve dok se pred njim nije stvorila gomila bele gaze. Sterilna gaza je bila pričvršćena na oko flasterom. Skinuo ju je.

Dva savršeno zdrava plava oka šetala su u neverici sa Kelsa Glovera na mene i obrnuto. Nije bilo ni ožiljka ni modrice. Tatamovo levo oko nije bilo čak ni podliveno krvlju.

Neverovatan sastanak je završio posle ponoći. Trajao je jedanaest i po sati, pa ipak, dok smo se vozili nazad u ulicu G, osećao sam se svežiji nego tog jutra. Rouz i dr. Glover rekli su to isto. Bio sam prosto ošamućen i nekako čudno dobro raspoložen, kao čovek koji se sa nekim tuče i iznenada spazi da protivnik leži na zemlji. Još jednom sam se setio reči Čarlsa Prajsa: "Mi se nalazimo u borbi, Demose."

Možda postoji neki odnos između pobjede i žestine borbe. Možda se neprijatelj najžešće bori kad se najviše boji...

Sada je preostalo jedino da se srede neke manje stvari, da se otpočne sa radom sa onima koji su se javili na evangelizaciji i da se zatvori kuća u kojoj smo živeli. Vajnberg je ponovo telefonirao.

"Biću kod kuće sledećeg ponedeljka, gospodine Vajnberg", rekao sam. "Vama odgovara da ne bude ranije. Što duže čekamo, cena se spušta."

"Nudim vam pola miliona dolara u gotovini za preduzeće koje je u gubitku, a vi se kolebate. Ne razumem vašu logiku, Šakariane."

"U ponedeljak ujutro", obećao sam. U ponedeljak smo se u dva sata tata, Adolf Vajnberg i ja sastali da bi smo započeli sa zamršenim prenosom vlasništva nad valjkastim žrvnjevima, pokretnim trakama i svim ostalim. Na kraju prvog sastanka razilazili smo se u ceni za dvadeset i pet hiljada dolara.

"To je moja konačna ponuda", rekao je Adolf Vajnberg. "Ne mogu dati više."

Pogledao sam tatu koji je sedeo preko puta mene. Odmahnuo je glavom, *ne*.

"Takođe i naša, gospodine Vajnberg."

Tako su pregovori zapeli. Ili smo mi barem tako mislili. Već sledećeg jutra u šest sati zazvonio je telefon.

"Šakarian? Vajnberg ovde. Možete li doći na doručak."

Tata i ja smo se odvezli do njegove kuće. Dok smo jeli kajganu, rekao

nam je da ga je Bog ponovo probudio usred noći, ovaj put sa uputstvom: *Nazovi Šakarianove sutra rano ujutro i reci da se slažeš sa njihovom cenom.*

"Evo me, dakle", rekao je Adolf Vajnberg. "Vaš kupac za vašu cenu. Rukujmo se, Isače i Demose. Hteo bi ponovo mirno prespavati celu noć."

Tako nas je Gospod proveo kroz jedan od najtežih perioda u našem životu. Sotona nas je napao, ali Bog se pobrinuo da ne dođe do neke ozbiljnije štete. Stiv je preživeo svoju bolest bez posledica. I izgubili smo posao za koji nikad nismo ni bili određeni. Posao je, međutim, cvetao pod Vajnbergovim rukovođenjem.

Imao sam snažan osećaj da je Bog sve to dopustio da bi me pripremio za neki novi posao koji je On hteo da radim. Nisam imao pojma šta bi to moglo biti. U svakom slučaju, biće prilično težak jer je i priprema koju sam upravo završio bila zaista naporna.

KLIFTONOV RESTORAN

Obični muškarci i žene. Ljudi iz trgovina, kancelarija i fabrika...

Čuo sam reči Čarlsa Prajsa tako razgovetno kao da opet sedi za stolom nasuprot meni: "Bićeš svedok jednog od najvažnijih događaja koji su predskazani u Bibliji. Pre nego što se Isus vrati na zemlju, Božji će Duh da se spusti na svako telo."

A laici, naglašavao je dr. Prajs, biće njegovi najznačajniji kanali – ne sveštenstvo, teolozi ili veliki nadareni propovednici, nego muškarci i žene koji obavljaju obične poslove.

Kad je dr. Prajs pre pet, šest ili sedam godina za vreme rata prvi put pričao o tim stvarima, skoro da ga nisam ni slušao. Činilo mi se nemogućim da teološki neobrazovani ljudi mogu isto tako uticati na druge ljude kao i veliki evanđelista Čarls Prajs.

Kako su se četrdesete godine više približavale kraju, sve sam više razmišljao o njegovim rečima. Mislio sam i na druge stvari: setio sam se velikog salona na Knotovoj farmi jagoda i trenutka kada su lica ljudi, jedno za drugim, bila obasjana Božjom slavom. Kakav li je samo doživljaj bio slušati ih kako opisuju svoja iskustva. Kad bi se stotine ili hiljade takvih ljudi ujedinilo i širilo Radosnu vest na taj način po celom svetu – kakva bi to neodoljiva sila bila...

Zatim sam svoju pažnju opet usmerio na brojke i grafikone koji su stajali ispred mene, a koji su pokazivali razvoj proizvodnje mleka.

Međutim, ova ideja mi nije dala mira. Budila me usred noći. Išla je zajedno samnom u kancelariju. Gorela je u meni dok sam u crkvi na Gudrih Bulevaru pevao stare armenske pesme.

Celo to vreme Rouz i ja smo, naravno, i dalje nastavljali svakog leta da organizujemo evangelizacije. Svakog leta je izgledalo da su sastanci uspešniji od prethodnih. Zašto sam bio toliko uznemiren kad sam razmišljao o njima i zašto sam imao osećaj da to više nije posao koji Bog hoće da radim? U jesen 1951. godine pomogli smo prilikom organizovanja evangelizacije Orala Robertsa u Los Anđelesu, najveće koja je do tada održana u gradu i kojoj je tokom šesnaest dana prisustvovalo preko dvesta hiljada ljudi. A ipak...

"A ipak", rekao sam Oralu dok smo jedno veče nakon službe sedeli u noćnom restoranu jedući pitu i pijući kafu, "stalno imam osećaj da mi Gospod pokazuje nešto drugo."

"Šta to, Demose?"

"Grupu ljudi – grupu muškaraca. Ne nekih posebnih muškaraca, nego prosečnih poslovnih ljudi koji poznaju Gospoda i ljube ga, ali do sada nisu znali kako da to pokažu."

"I šta ta grupa radi?"

"Oni govore drugim ljudima, Orale. Ne teorije. Ono što su iskusili sa Bogom govore ljudima poput sebe, ljudima koji možda neće verovati ono što propovednik kaže – čak i propovednik kao što si ti – ali koji će slušati limara, zubara ili prodavca zato jer su i sami limari, zubari ili prodavci."

Oral je spustio šoljicu tako naglo da je nešto kafe prosuo u tanjirić. "Demose, sve mi je jasno. Sve mi je jasno, brate! Kako ćete se nazvati?"

I to sam već znao. "Međunarodno udruženje poslovnih ljudi za širenje punog Evandjelja."

Oral je gledao u mene s druge strane stola. "Prilično dugačko ime."; "Da, ali zar ne shvataš da je svaka od tih reči neophodna?" *Puno Evandjelje!* – to znači da na našim sastancima nećemo izostaviti ništa. Isceljivanje. Govor u jezicima. Oslobođenje. Svaki čovek će jednostavno moći da ispriča ono što je iskusio.

Poslovni ljudi. Ne sveštenici. Obični ljudi.

Udruženje. Tako bi trebalo da izgleda. Grupa ljudi koji uživaju što mogu da budu zajedno. Ne težimo za dobrom organizacijom, odborima i ustaljenim dnevnim redom na sastancima.

Međunarodno. "Znam da taj deo zvuči smešno", priznao sam. "Ali, Orale, to je ono šta mi Bog stalno govori. Međunarodno. Ceo svet. Svako telo." Nasmejao sam se sam sebi jer su moje reči zvučale kao da ih je izgovorio Čarls Prajs.

Međutim, Oral se nije smejao. "Demose", rekao je, "to je stvarnost. Sam Bog vodi tu stvar. Mogu li ja na bilo koji način da pomognem da se to ostvari?"

Da li može da pomogne? Ako Oral Roberts bude govornik, stotine poslovnih ljudi, hrišćana, pojaviće se na našem prvom, osnivačkom sastanku. "Orale, ako za subotu ujutro pozovem poslovne ljude iz celog Los Anđelesa na sastanak, da li bi ti došao i pomogao mi da proguramo ovu stvar?"

Sve je bilo sređeno. Za mesto sastanka izabrali smo prostranu prostoriju na prvom spratu Kliftonovog restorana koja se koristila za vreme najveće gužve tokom nedelje, a subotom ujutro je obično bila prazna. Restoran se nalazio na uglu Brodveja i Sedme ulice. Nakon

toga, telefonirao sam svakom Duhom ispunjenom poslovnom čoveku koga sam znao i obavestio ga o prvom sastanku novog Udruženja. Rekao sam im da će im govoriti Oral Roberts i zamolio ih da obaveste i druge i da dovedu svoje prijatelje, i tako nam pomognu da počnemo. U ćošku "gornje sobe" nalazio se klavir, za šta sam se još ranije pobrinuo, i Rouz je pristala da dođe i svira neke pesme.

Veliki dan je stigao. Bilo je to ujutro jedne septembarske subote. Saobraćaj u poslovnom centru Los Anđelesa bio je jako gust i trebalo nam je dosta vremena da nađemo mesto za parking. Malo smo kasnili i bili smo više nego uzbuđeni kad smo na kraju došli do Kliftonovog restorana i popeli se širokim glavnim stepenicama. Koliko nas ljudi gore čeka? Četiri stotine?

Zakoračili smo na zadnji stepenik. Brzo sam ih izbrojio. Devetnaest, dvadeset... dvadeset i jedan čovek. Uključujući i nas troje. Samo je osamnaest ljudi bilo dovoljno zainteresovano za novu organizaciju da se pojavi ovde; ostale čak ni ime svetski poznatog evanđeliste nije moglo podstaknuti da dođu.

Rouz je na malom nenaštimovanom klaviru odsvirala nekoliko pesama, ali je nedostatak oduševljenja bio vidljiv i u pevanju. Posmatrao sam ljude koji su došli. Bili su to uglavnom moji stari prijatelji. Marljivi ljudi i predani hrišćani, a većina od njih već do grla zakopana u raznim odborima i gradskim organizacijama. To su bili ljudi koji će se javiti ako treba da se radi, ali i ljudi koji neće tračiti suviše vreme na posao koji ne donosi rezultate.

Rouz je prestala da svira i ja sam ustao. Opisao sam kako je u meni raslo uverenje da će Božji Duh u sledećoj deceniji tražiti nove kanale i načine delovanja. Video sam da neki ljudi gledaju na svoje satove. "Bez orgulja. Bez obojenih stakala. Ništa što bi ljudi mogli okarakterisati kao 'religiozno'. Jednostavno, jedan čovek govori drugom o Isusu."

Nikad nisam mogao dobro pretočiti svoje ideje u reči, tako da sam seo znajući da me nisu shvatili.

Ustao je Oral Roberts. Započeo je sa zahvaljivanjem Bogu i za ovako mali broj ljudi koji su se odazvali. "...tako da bi od početka ovo bilo Tvoje Udruženje koje je izraslo iz ovog malenog gorišičnog zrna, ne dugujući zahvalnost za to čovekovom znanju i veštini." Govorio je dvadesetak minuta, a onda završio molitvom. "Hoćemo li ustati", rekao je.

Šačica ljudi se podigla na noge.

"Gospode Isuse", molio je Oral, "daj da ovo Udruženje raste jedino u Tvojim snazi. U Tvojim sili pošalji ih među narode po celom svetu. Sada Ti dajemo hvalu, Gospode Isuse, jer u ovom restoranu vidimo malu grupu ljudi, ali znamo da Ti vidiš hiljade takvih grupa."

Kad je završio, dogodila se neobična stvar. Ovih nekoliko ljudi koji su pre nekoliko minuta lenjo i bezvoljno sedeli za stolom, kao radnici za vreme odmora, iznenada su oživele. Oralov san o hiljadama grupa izmenio je celokupnu atmosferu. U jednom trenutku smo shvatili kakva će to pustolovina biti kad Duh od šačice ljudi iz poluprazne prostorije stvori svetsku "vojsku" od mnogo hiljada raznovrsnih "četa". Neko je počeo da peva.

"Hristovi vojnici, napred svi u boj..."

Svi smo prihvatili: "...sa krstom Hristovim, složni u borbi toj..." Sišao sam dole i uhvatio za ruku čoveka koji je stajao pored mene. Uskoro smo, držeći se za ruke, stajali u krugu koračajući na mestu i pevajući. Baš ta jednostavnost i naivnost je imala neku neobičnu silu. Neprestano smo pevali i koračali. Službeno je Međunarodno udruženje poslovnih ljudi za širenje punog Evandjelja nastalo nekoliko nedelja posle prilikom potpisivanja statuta i biranja šestorice ljudi u Upravni

odbor. Duhovni nastanak se ipak desio kad je Oral Roberts izneo svoj san o hiljadama grupa i kad smo se poput dece držali za ruke i u mestu koračali pevajući koračnicu.

"Rouz", rekao sam kad smo se noću vozili kući, "u roku od godinu dana videćemo zapanjujuće stvari."

Posle tog događaja usledilo je dvanaest meseci iskušenja kakvih nikad pre ni posle nisam doživeo. Oduševljenje koje smo osećali nakon što smo napustili Kliftonov restoran odmah je naišlo na otpor.

Svake subote ujutro smo održavali sastanak u Kliftonovom restoranu. U restoranu smo napunili svoje poslužavnike i poneli ih gore. Tamo smo provodili dva sata razgovarajući i moleći se. Ponekad smo imali nekog poznatog govornika, ali uglavnom smo zavisili sami od sebe. Na moju radost, fenomen koji sam doživeo na Knotovoj farmi jagoda se opet ponavljao: uvek kada bi pogledao unaokolo, "znao" bi ko ima iskustvo koje želi da podeli sa nama.

Da, sve sam uložio u te sastanke. Samo, problem je bio u tome što se zaraza nije širila, broj posetioaca nije rastao. Jedne subote došlo bi trideset ljudi, čak možda i četrdeset, a već sledeće petnaest.

Pojavio se i otpor. Šta to Šakarian pokušava, pitali su pastori sa propovedaonica. Da osnuje novu denominaciju? Držite se dalje od Udruženja, oni će iz crkava odvući ljude i novac.

Najviše me bolela nepoštenost tih napada. Od početka smo Rouz i ja na svakom sastanku naglašavali dva principa: "Prvo, ostanite u svojoj crkvi. Ako vaša crkva poznaje silu Duha, pođite nazad spremni da Mu služite vernije nego pre. Ako ne poznaje, vratite se kao misionari."

"I drugo, nemojte u posudu za dobrovoljne priloge staviti nijedan novčić koji pripada negde dalje. To nije mesto za vaš desetak, ona pripada

vašoj mesnoj crkvi. Šta god dajete ovde, mora biti preko tog iznosa."

Iz iskustva smo znali da ove principe ljudi zaista uzimaju k srcu. Svi, bez izuzetka, koji su posećivali naše sastanke, postajali su najmarljiviji radnici i najspremniji davaoci u svojim mesnim zajednicama.

Uprkos tome, crkve su i dalje na Udruženje gledale sumnjičavo.

Jedna stvar je bila naročito ironična: cele te godine nismo ni od koga dobili ni dolara. Celo to vreme, svake nedelje sam pisao, slao pozivnice i telefonirao ljudima po celoj Kaliforniji pozivajući ih da nas posete kad dođu poslovno u Los Anđeles. Ustvari, uglavnom se sve svodilo na to da sam plaćao doručak kod Kliftona.

Besplatan doručak očigledno nije bio dovoljan da bi privukao ljude. Ništa od onog šta sam uradio nije bilo dovoljno dobro. Zato sam se još više trudio. Da bi privukao pažnju šireg kruga ljudi, zakupio sam na radiju svake subote ujutro tridesetak minuta programa i emitovao delove sastanka. Putovao sam po celoj državi, posetio ostale zapadne države i na kraju otišao i do istočne obale. Ako ljudi neće da dođu kod nas, ja ću otići kod njih i objasniti im šta to pokušavamo ostvariti, i tako ih podstaknuti da u svakom gradu organizuju grupu poslovnih ljudi za širenje Evandjelja.

U junu sam bio potpuno iscrpljen. Nakon što bi ceo dan radio na farmi, svako veče bi provodio u Udruženju i padao u krevet u tri sata ujutro, umoran poput čoveka koji je plivao uzvodno.

Konačno, učinilo nam se da nam je neko bacio užu spasa. Jedan od govornika koje smo pozvali u Kliftonov restoran bio je Dejvid Du Plesis, član Svetske pentekostalne konferencije. Vozeći se posle sastanka zajedno samnom kući, David nije mogao izdržati a da ne izrazi svoje oduševljenje.

"Demose", rekao je Dejvid, "ovo kod vas je zaista prava stvar. Kakva ideja! Svetsko udruženje običnih poslovnih ljudi ispunjenih Svetim Duhom! Svaki od je njih misionar ljudima sa kojima svaki dan radi!"

"Hvala, Dejvide", rekao sam namršteno, "ali bojim se da većina ljudi ne deli tvoje..."

"Ja mislim", nastavio je Dejvid ne obraćajući pažnju na moj ton, "da bi trebao sledećeg meseca da dođeš u London i o tome ispričaš našim ljudima. Siguran sam da će Konferencija preuzeti projekat kao svoj sopstveni."

Iznenada sam se sav pretvorio u uvo. To je bilo uže spasa za poduhvat koji je polako propadao. Pentekostalna konferencija obuhvatala je približno deset hiljada crkava širom sveta. Ako se povežemo sa njima, nećemo više biti sićušna grupa koja radi sama za sebe. Bićemo pod nečijim pokroviteljstvom. Naš poduhvat biće službeno potvrđen. Dejvid je ponovio svoj predlog i pred Rouz i mi smo se spremno i radosno složili da ćemo doći.

Odmah smo naleteli na protivljenje naše rodbine. Ne što se tiče odlaska na Konferenciju, nego putovanja avionom.

"A kako mislite otići u London?" pitao je moj otac kad smo načeli tu temu. Jedne nedelje uveče, posle sastanka u crkvi, svi smo se okupili u dnevnoj sobi u kući Gejbrielovih. Pogledao sam unaokolo: na licima svih Armena odražavala se velika zbunjenost i iščekivanje. Iako smo se nalazili u 1952. godini, od svih ljudi koji su se nalazili u sobi jedini sam ja leteo – i to jedino malim avionima i na kraće udaljenosti.

"Budi razuman, tata. Trajalo bi to jako dugo da putujemo železnicom preko celih Sjedinjenih Država pa onda brodom. Rouz se već sada oseća loše kad pomisli da će morati da ostavi decu." Ričard je imao sedamnaest, Geri trinaest, a mali Stiv skoro pet godina i to će biti prvi

put da ih Rouz ostavlja – i to jedino zato što će se kod nas za to vreme doseliti gospođica Njumen.

"Dakle, nameravate putovati avionom", zaključio je tata nakon kratkog razmišljanja.

Ljudi u sobi još su se više namrštili. "Nikako ne mogu razumeti šta te mašine drži u vazduhu", rekla je tetka Tajrun.

"Lete jako brzo", brinulo je Sirakana Gejbriela.

"I to nad vodom", dodala je Tajrun.

Tek kad smo se na kraju složili da letimo odvojeno i sedimo na zadnjim sedištima, dobili smo blagoslov za putovanje, iako još uvek uz gundanje. Ja sam trebao da letim prvi. Činilo mi se da je cela zajednica iz Gudrih Bulevara došla na Međunarodni aerodrom u Los Anđelesu da me isprati. Svi su se tako opraštali sa mnom i grlili me kao da idem na vešanje. Mnogi su obećali da će se moliti, a u zadnjem trenutku dobio sam i nekoliko važnih saveta.

"Nemoj ništa jesti!"

"Nemoj otkopčavati sigurnosni pojas!"

"Naslon sedišta gurni unazad koliko god je moguće!"

Dok su se propeleri sve brže okretali i motori zagrevali, video sam ujaka Janojana kako rukama sastavljenim u levak još uvek više upućujući mi savete i upozorenja.

Sledećeg dana trebalo je da se sastanem sa Rouz na Njujorškom aerodromu La Gvardia. Sišla je niz stepenice sva sjajeći od zadovoljstva. Toliko joj se svideo prvi let da je sada htela da se

provoza i podzemnom železnicom. Našli smo ulaz pored našeg hotela i vozikali se ispod grada sve dok svi putnici, osim jednog starca sa bocom vina u papirnatoj kesi, nisu sišli.

Sledećeg dana smo nastavili putovanje u Englesku. Leteli smo odvojeno, držeći obećanje koje smo dali rodbini. Zadovoljstvo našeg ponovnog susreta bilo je malo pokvareno kad smo sreli Dejvida Du Plesisa.

"Žao mi je", rekao je očigledno u nezgodnoj situaciji, "ali nisam baš daleko stigao sa ovim ljudima ovde. Čini se da ih muči to što si farmer, a ne sveštenik."

"Hoćeš reći da nam ne žele biti pokrovitelji?"

"Trudiću se i dalje", bilo je sve što je Dejvid mogao reći.

Rouz i ja smo prisustvovali javnim sastancima Konferencije, slušali dirljive govore i učestvovali u pevanju lepih pesama. Na kraju nedelje Dejvid je priznao poraz. Nije uspelo da nagovori ni jednog pentekostalnog vođu da sasluša moju ideju.

Teškog srca smo Rouz i ja odleteli – opet odvojeno – u Hamburg. "Ne razumem, Gospode", molio sam u avionu. "Ovaj dugačak put, sve ovo vreme i troškovi, da li je bilo uzalud? Ili ćeš mi pokazati nešto u Nemačkoj?"

U Hamburg smo išli zato što nas je naš prijatelj Hal Herman srdačno pozvao. Hal je bio fotograf koji je za vladu Sjedinjenih Država napravio prve službene fotografije katastrofe u Hirošimi. Ono što je video u Japanu, navelo ga je na odluku da svoj život posveti traženju Božjih odgovora za svet. Mi smo mu pomogli kad je brodom iz Sjedinjenih Država slao ogroman šator u Hamburg. Sada je hteo da prisustvujemo njegovim sastancima.

Na aerodromu u Hamburgu dočekaao nas je pastor Robi, Namac, koji je trebalo da bude naš domaćin. "Dobro došli u naš grad!" rekao je pastor Robi na odličnom engleskom. "Želim da vam pokažem da je naš Gospod još uvek Bog čuda." Moje je srce brže zakucalo: da li je to ono zbog čega me Bog odveo tako daleko?

Bio sam zapanjen kad sam video koliko je Hamburg u julu 1952. godine još uvek bio razrušen. Vozeći se iz vazdušne luke, prolazili smo pored blokova ruševina, gomila cementa, razlomljenih opeka i izvijenih tramvajskih šina. Izgledalo je nemoguće da je iko preživio to uništenje. Konačno je pastor Robi zaustavio kola ispred gomile ruševina koja se ni po čemu nije razlikovala od ostalih.

"To je bila naša crkva", rekao je.

Dok smo pažljivo koračali kroz ruševine, dodao je: "Ovde se dogodilo čudo."

Zaustavio se ispred vatrom iskrivljenih ostataka nečeg što su jednom bila čelična vrata koja su vodila pod zemlju. "Podzemno sklonište", objasnio je pastor Robi. "Jedne nedelje, baš negde u sredini bogoslužnja", mahnuo je rukom pokazujući prostor gde se nekada nalazila njegova crkva, "sirene su počele da zavijaju..."

Naviknut na uzbune od vazdušne opasnosti, pastor Robi je poveo svoje ljude iz crkve kroz dvorište u sklonište. Otvorili su čelična vrata i tri stotine ljudi slilo se u podzemnu prostoriju.

Zatim su zatvorili vrata.

Za kratko vreme je napolju nastao pakao: bombe su eksplodirale svuda oko njih. Bombardovanje se nastavljalo uništavajući okolne zgrade – među njima i crkvu – a napalm bombe gutale su sve što je preostalo. Dole u podzemnom skloništu ljudi su mogli da čuju

pucketanje plamena.

Činilo im se da su prošli sati u zagušljivom vazduhu podzemne prostorije, pričao je pastor Robi, pre nego što se čula sirena koja je označavala prestanak vazdušne opasnosti. Brzo se popeo uz stepenice da otvori vrata. Istog trenutka je odskočio. Metalna vrata su bila toliko vruća da nije mogao da ih dotakne. Pronašao je komad drveta i njime gurnuo vrata. Vrata se nisu ni pomakla. Pokušali su i drugi, čak petorica ili šestorica odjednom. Neki su udarali po čvrstom čeliku.

Sve je bilo beskorisno. Toplina vatre rastopila je metal i na taj način spojila oba krila vrata. Rezultat udaranja po vratima bilo je samo povećano trošenje dragocenog kiseonika.

Da bi smanjili potrošnju kiseonika što je više moguće, pastor Robi je ljudima rekao da kleknu i mole se. "Gospode", počeo se glasno moliti, "znamo da si Ti jači od sile smrti. Oče, molimo Te za čudo. Otvori ova vrata i, molimo Te, i oslobodi nas."

Muškarci, žene i deca čekali su klečeći na kolenima.

Nakon nekog vremena visoko gore začuo se zastrašujući zvuk još jednog aviona. Kružio je iznad razrušenog grada. A onda – fijuk bombe. Instinktivno, kao i uvek, svi su se šćućurili. Bomba je pala blizu – vrlo blizu. Ne dovoljno blizu da ozledi ljude u zamci pod zemljom, ali dovoljno blizu da otvori slivena čelična vrata. Kad se prašina razredila, pastor Robi i njegova zajednica izmilili su iz skloništa među ruševine iznad njih, koje su se još dimile. Stali su, njih tri stotine, obasjani svjetlošću zapaljenog grada i zahvalili Bogu.

Te noći sam u Robijevoj gostinskoj sobi ponovio Rouz celu priču. Bio sam siguran da se u njoj nalazi poruka za probleme sa kojima smo se suočili u Udruženju, samo nisam mogao da je otkrijem.

Isto tako nisam mogao da shvatim vezu između našeg stanja i Halovih "šatorskih" sastanaka. Bilo je to predivno iskustvo: sedeli smo na sastanku ne razumeći ni jedne reči od onog šta je bilo govoreno i proučavali smo lica. Ljudi su bili učtivi i službeni; Rouz i ja se nikad nismo sreli sa ljudima kojima je bilo teže govoriti. Baš sam zaključio da ništa ne može slomiti nemačku rezervisanost, kad se dogodilo isceljenje koje je, kao što se to uvek i događa, sve promenilo. Čovek za kojeg je ceo grad znao da je gluv kao top, odjednom je čuo. Sve su prepreke nestale i ljudi su vikali, grlili se i dizali ruke prema nebu, baš poput armenskih pentekostalaca.

Ja sam se još uvek pitao: Bože, zašto si me doveo ovamo? Ništa nisam mogao doprineti, a nisam bio baš siguran ni da sam nešto naučio. Rouz je već postala nestrpljiva, želela je da se vrati natrag deci. Ipak, prvo je htela da joj se ispuni životni san: uvek je čeznula da vidi Veneciju. "I sigurno", podsetili smo se, "nikada više nećemo doći u Evropu."

Tako smo nastavili putovanje u Italiju, ovaj put vozom. Koliko je drugačiji od prostranih rančeva Kalifornije bio svet koji nam je prolazio pored prozora! Sićušni komadi zemlje okruživali su prostrane kamene seljačke kuće, a svinje, guske i pilići trčkarali su po dvorištima. "Kao Kara Kala!" rekao sam Rouz. "Kao farme o kojima je tata pričao!"

U Nemačkoj sam kupio fotoaparata. Sad sam, uprkos natpisima na četiri jezika koji su upozoravali putnike da se ne naginju kroz prozor, upravo to radio. Spustio sam prozorsko staklo i gurnuo napolje glavu i ramena da bi mogao bolje fotografisati.

Osetio sam užarenu bol u desnom oku.

Trgao sam se i uleteo u kupe, zamalo ispustivši fotoaparata. "Rouz!"

Rouz mi je pomogla da sednem, a zatim sklonila moju ruku sa lica.

Oko mi je treperilo tako da ga nisam mogao otvoriti. Rouz je pažljivo podigla kapak.

"Vidim ga! Izgleda da je komadić uglja. Odmah pored zenice."

Izvadila je maramicu i pokušala izvaditi taj komadić uglja. Bio je preduboko zariven. Bol je bila skoro neizdrživa. Pritisnuo sam maramicu na lice da bi obrisao potok suza. Od Venecije smo bili udaljeni još sat vožnje – najbolniji sat u mom životu.

Umesto romantične vožnje gondolom, kako smo planirali, sa stanice smo se motornim čamcem odvezli do hotela. Čovek na recepciji je odmah shvatio situaciju. Nekoliko minuta kasnije ispružio sam se na krevetu u našoj sobi, a hotelski lekar se nagnuo nad mene. Podigao je kapak i zasvetlio baterijskom lampom u oko, a onda se uspravio.

"Žao mi je, sinjore, ali stvar je jako ozbiljna. Kamenčić je dosta velik i oštar."

"Možete li ga izvaditi?"

"Ovde? Ne, sinjore. Moraćete u bolnicu. Odmah ću telefonirati."

Dok je okretao brojčanik i brzo govorio na talijanskom, Rouz je sela pored mene i nežno me uhvatila za ruku.

"Demose", rekla je, "hajde da se molimo za ovu stvar."

Zaista je čudno što to nisam još ranije učinio u bolu i očaju nad samim sobom.

Rouz je započela zahvaljujući Bogu za čuda isceljenja kojima smo prisustvovali u Hamburgu. "Gospode, zahvaljujemo Ti što si prisutan u ovoj sobi u Italiji isto kao što si bio prisutan u onom šatoru u Nemačkoj.

U Isusovo ime molimo Te da izvadiš ovaj komadić uglja."

Dok je još molila, neka toplina kao da je prošla kroz moje oko. "Rouz, osećam nešto! Nešto se događa!"

Zatreptao sam očima. Nije bilo bola. Nikakve sumnje. "Rouz, pogledaj moje oko!"

Rouz se nagnula iznad mene. "Demose, nema ga više. Komadić uglja više nije tu." Rasplakala se.

Lekar je spustio slušalicu. "Primiće vas u bolnicu. Idemo na hitnu."

Izvadio je baterijsku lampu iz svoje torbe i još jednom zasvetlio u oko. Podigao je kapak, a zatim pogledao i drugo oko. Ponovo je pogledao desno oko.

"To je nemoguće", rekao je.

"Moja žena je molila Boga da odstrani taj komadić uglja", rekao sam mu.

"To je nemoguće", ponovo je rekao. "Taj komadić nije mogao da izađe sam od sebe."

"Ne sam od sebe, doktore. Bog ga je izvadio."

"Ne razumete. Morala je ostati rana, posekotina u tkivu gde se komadić nalazio. A nema ništa. Nema rane. Nema oštećenja." Išao je unatrag prema vratima. "Neću vam poslati račun, sinjore. To se jednostavno ne može dogoditi..."

Rouz i ja radosno smo proveli vreme u Italiji.

Pa ipak, kakve je to sve imalo veze s Udruženjem? Kad smo se krajem jula vratili u Los Anđeles, budućnost Udruženja nije bila jasnija nego pre.

Došao je avgust. Septembar. Nastavili smo da se okupljamo svake subote ujutro u Kliftonovom restoranu. Bila je to stalno ona ista mala grupa ljudi koji su dolazili, pretpostavlja sam, više iz odanosti prema meni nego iz nekog drugog razloga. Došao je i oktobar, prva Godišnjica Međunarodnog udruženja poslovnih ljudi za širenje punog Evandjelja. U proteklih dvanaest meseci govorio sam o Udruženju u mnogim delovima zemlje. Ljudi iz mnogih gradova posećivali su naše sastanke. Ali tokom cele te godine u kojoj smo hteli videti iste "zapanjujuće stvari", ni jedan čovek nije bio toliko oduševljen da bi otpočeo sa nekom drugom grupom u nekom drugom gradu.

Rouz je bila dovoljno uviđavna da bi me podsećala na moja uverljiva predviđanja iz prethodne jeseni, ali video sam da iz subote u subotu sve više sumnja u razumnost nastavljanja tog projekta. "Demose, jedino što radimo je da dajemo ljudima besplatan doručak", rekla je. "Bili smo mnogo uspešniji dok smo održavali sastanke. Tada smo svakog leta dosežali hiljade ljudi, umesto nekoliko desetina na ovaj način, i to kad je najbolje."

Znao sam da je u pravu, ali ipak... "Da vidimo šta će se dogoditi sledećeg meseca," rekao sam.

Novembar je došao i prošao, a sastanci su se i dalje nastavljali, iako teškom mukom. Ustvari, broj posetioca je opadao.

"Decembar će biti drugačiji", uverio sam Rouz. "Ljudi su otvoreniji za vreme božićnih praznika."

Ako su božićni praznici ikako delovali na ljude, bilo je to tako da su svi postali prezaposleni da bi došli na sastanak.

"Sledeće subote moram odvesti ženu u kupovinu, Demose."

"U subotu je dobrotvorna priredba u našoj crkvi."

"Vodim decu da vide Deda Mraza."

Dvadesetog decembra, u subotu ujutro, u gornjoj prostoriji Kliftonovog restorana sakupilo nas se petnaest – šest manje nego kad smo pre četrnaest meseci počeli. Nakon završetka tužnog sastanka naš prijatelj Majner Arganbrajt bio je iskren. Majner je bio zidarski preduzimač i bavio se velikim trgovinskim i industrijskim poslovima, a istovremeno je bio i jedan od pet direktora Udruženja.

"Demose, zaista ne bi želeo uneti pesimistički duh sada kad se približava Božić", rekao je Majner, "ali mislim da od cele te stvari sa Udruženjem nema koristi. Iskreno rečeno, za ceo rezultat rada ne bi ti dao pet centi."

Gledao sam u njega, previše pogođen da bi odgovorio. Majner je ispružio ruku. "Često si govorio da je to eksperiment, zar ne?"

"Tako je."

"Pa, eksperimenti skoro uvek propadaju. To nije nikakva sramota."

Još uvek nisam znao šta da odgovorim.

"Hoću ti reći, Demose, da na mene više ne računaš ako se u sledećih nedelju dana ne dogodi neko čudo."

"U redu. Dobro, Majneru. Razumem."

Rouz i ja bez reči smo sišli niz stepenice. U velikoj glavnoj prostoriji na božićnoj jelki su se palile i gasile tinjalice.

"Majner je u pravu", rekla je Rouz blago. "Ako Bog nešto hoće, On će to i blagosloviti, zar ne? A ne možeš baš reći da je Udruženje blagoslovljeno."

Bez reči sam je sledio na pločnik. Sav trud, telefonski razgovori i putovanja, doslovno podmićivanje ljudi da dođu – sve uzalud. Ako postoji ijedna stvar koju sam naučio od 1940. godine do danas, to je da kad se Rouz i ja ne slažemo oko neke stvari, ta misao nije od Boga. Ako je ona sad bila toliko sigurna da stvar sa Udruženjem nije ispravna, pa dobro – to je onda kraj. Što pre zaboravim na to, to bolje.

Samo... *nisam mogao* zaboraviti. Cele nedelje u očima su mi se sakupljale suze. Vozeći se na posao, iznenada bi zaplakao. Pitao sam se jesam li doživeo živčani slom.

Na Božić sam se zbog dece trudio da mi lice bude veselo. Bilo mi je drago što smo sledećeg dana, 26. decembra, u petak, očekivali gosta. Bio je to naš prijatelj Tomi Hiks, nadaren evanđelista i čovek koga bi svako poželeo za društvo kad se oseća jadno.

"Shvataš li, Tomi", rekao sam mu dok smo večerali, "da je sutrašnji sastanak poslednji sastanak Međunarodnog udruženja poslovnih ljudi za širenje punog Evanđelja..." Nacerio sam se... "Međunarodnog. Prilično je očigledno da svi osećaju isto, a samo je Majner bio dovoljno pošten da to jasno i glasno kaže. Jedina stvar koju možemo učiniti je da službeno okončamo stvar nekakvom izjavom. Možda da smislimo kako sledećeg leta možemo svi zajedno organizovati neki sastanak."

Hteo sam da moje reči zvuče nehajno, ali je Tomi sigurno video oluju u mom srcu jer je rekao: "Demose, mislim da bi smo trebali porazgovarati o tome."

To smo i učinili. Sedeli smo za stolom pričajući mu o našim nadama i razočaranjima. Malo kasnije je Geri je otišla u krevet – Stiv je već

odavno zaspao, a Ričard je tog vikenda vodio omladinski kamp. Tomi, Rouz i ja ostali smo da razgovaramo o različitim ljudima koji su došli u Kliftonov restoran, prisećajući se stvari o kojima su govorili i koje su podelili sa grupom.

"Nije prošla ni jedna subota a da nisam nešto naučio", rekao sam Tomiju. Nešto što mi je pomoglo da jače ljubim Boga i ljude."

Bila je skoro ponoć kad je Rouz pogledala na sat. "Pogledaj koliko je sati, Demose! A ja čak nisam ni raščistila sto. Moramo u krevet ili mi sami nećemo moći ujutro da odemo do Kliftona."

"Ti idi u krevet, dušo", rekao sam. "Ova me stvar previše muči da bi mogao spavati." A bio sam toliko siguran pre godinu dana! "Idem u dnevnu sobu i tamo ću klečati dok mi Gospod ne kaže šta da radim."

"To je u redu", rekao je Tomi. "Pomoći ću Rouz oko pranja posuđa, a onda ću otići u svoju sobu i podržati te. Ali ustvari, Demose, to je stvar između tebe i Boga."

Tomi i Rouz su odneli gomilu posuđa u kuhinju. Prošao sam kroz malo predsoblje i baš ulazio u dnevnu sobu – kad se dogodilo.

Istovremeno kao kad sam imao trinaest godina. Vazduh oko mene je iznenada postao težak, gust. Pritiskao me prema podu. Pao sam na kolena, lupio licem o pod i ispružio se punom dužinom po crvenom tepihu ukrašenom raznim šarama.

Nisam mogao ustati, kao što nisam mogao ni ustati pre dvadeset i sedam godina u svojoj spavaćoj sobi u velikoj španskoj kući koja se nalazila pored naše. Zbog toga nisam ni pokušao. Jednostavno sam se opustio obuzet Njegovom neodoljivom ljubavlju, osećajući kako Njegov Duh pulsira beskrajnim bujicama sile.

Vreme je stalo. Prostor je nestao. Ležeći tamo i slaveći ga čas na engleskom, čas u jezicima, začuo sam Njegov glas kako izgovora one iste reči koje je izgovorio pre puno vremena:

Demose, hoćeš li ikada sumnjati u moju silu?

Iznenada sam video samog sebe kakvog me je sigurno On video proteklih meseci: borio sam se i naprezao poput zaposlenog mrava koji trčkara unaokolo jureći u Evropu da bi pokušao osigurati zaleđe kod nekog "službenog tela", oslanjajući se svuda na svoju vlastitu snagu, umesto na Njega.

Nešto me probolo kad sam se setio Oral Robertsove molitve na prvom sastanku Udruženja, molitve koja je na noge podigla dvadeset i jednog čoveka i odvela nas do pevanja pobedničke pesme. "Neka ovo Udruženje raste jedino u Tvojim snazi..."

A ja sam radio tako kao da sve zavisi od moje snage – kao da ja lično moram osnovati hiljadu grupa koje je Oral video. I naravno, nisam mogao osnovati ni jednu jedinu.

"Gospode Isuse, oprosti mi!"

Zatim me je podsetio na ono što sam video u Evropi – video, ali ne i razumeo: čelična vrata skloništa u Hamburgu; komadić uglja zabodenog u moje oko u hotelu Grand u Veneciji.

Ja sam onaj, Demose, koji jedini može otvoriti vrata. Ja sam onaj koji uklanja trun iz očiju koje ne vide.

"Razumem, Gospode Isuse. I hvala Ti."

A sada ću učiniti da zaista vidiš.

Sa tim rečima mi je Gospod dopustio da se podignem na kolena. Sila koja kao da me do tada pritiskala na pod sada kao da me uspravila. Upravo u tom trenutku je Rouz ušla u dnevnu sobu. Zaobišla me je i otišla do orgulja u ćošku sobe. Nije rekla ni reči nego je sela i počela da svira.

Kad je muzika ispunila malu sobu, okruženje se razbistrilo. Na moje zaprepaštenje, izgledalo je da je plafon u sobi nestao. Malter žućkaste boje i luster su jednostavno nestali, i zaista, gledao sam ravno u nebo iako je napolju sigurno bio mrkli mrak. Koliko je dugo ona svirala dok sam ja gledao u tu neizmernu daljinu, ne znam. Još uvek držeći ruke na dirkama, iznenada je prestala da svira i počela je da se naglas moli u jezicima. Bila je to prelepa pevušeća, lepršava molitva.

Zastala je na trenutak, a zatim na engleskom, istim lirskim ritmom, rekla:

Sine moj, poznavao sam te pre nego što si se rodio. Vodio sam te na svakom koraku tvog puta. Sada ću ti pokazati svrhu tvog života.

Bio je to dar jezika i tumačenja jezika odjednom. Dok je govorila, počelo je da se događa nešto začuđujuće. Iako sam i dalje ostao da klečim na kolenima, osećao sam kao da se dižem, napuštam svoje telo i krećem uvis, napolje iz dnevne sobe. Dole ispod sebe video sam krovove Daunija. Eno, tamo su planine San Bernardino, a tamo obala Tihog okeana. Sad sam bio visoko nad Zemljom i mogao sam videti celu državu, od zapada do istoka.

Iako je moj pogled dosezao sa takve visine, mogao sam videti i ljude na Zemlji – milione i milione kako stoje rame uz rame. Zatim, kao što kamera snimajući fudbalsku utakmicu, prvo pokazuje stadion, zatim prelazi na igrače, a onda izoštrava sliku pokazujući šavove na lopti, moja slika kao da je bila upravljena baš na te milione ljudi. Mogao sam videti sitne pojedinosti hiljada i hiljada lica.

Uplašilo me to što sam video. Lica su bila ukočena, beživotna, bedna. Iako su ljudi stajali blizu jedan pored drugog dotičući se ramenima, među njima nije bilo pravog dodira. Gledali su ravno ispred sebe ne trepćući, ne videvši. Stresao sam se od strave; shvatio sam da su mrtvi...

Zatim se slika promenila. Ne znam da li se Zemlja okretala ili sam ja putovao oko nje. Sada se ispod mene nalazio kontinent Južne Amerike. Zatim Afrika, Evropa, Azija. Još jednom sam sve to video u krupnom planu i svuda je bilo isto. Smeđa lica, crna lica, bela lica – sva su bila ukočena i nesretna, sva zatvorena u svojoj vlastitoj smrti.

"Gospode!" uzviknuo sam. "Šta je to sa njima? Gospode, pomozim im!"

Kasnije mi je Rouz rekla da ništa nisam rekao. Ali u toj viziji činilo mi se da sam zaplakao i glasno molio.

Odjednom je Rouz počela da govori. Ljudski govoreći, ona, naravno, nikako nije mogla znati da ja nešto gledam. Uprkos tome, rekla je:

Sine moj, ono što ćeš sada videti, dogodiće se ubrzo.

Zemlja se okretala – ili sam se ja okretao oko nje – po drugi put. Ispod mene ponovo su se nalazili milioni i milioni ljudi. Ali koja razlika! Ovaj put glave su bile uzdignute. Oči su sjale od radosti. Ruke su bile podignute prema nebu. Ovi ljudi, koji su bili toliko odvojeni, svaki u svom sopstvenom zatvoru, sada su bili povezani u ljubavi i obožavanju. Azija, Afrika, Amerika – svuda se smrt pretvarala u život.

Vizija je nestala. Osetio sam kako se vraćam na Zemlju. Ispod mene bio je Dauni. Evo i naše kuće. Mogao sam videti samog sebe kako klečim, a Rouz kako sedi za orguljama. Zatim su me okružile poznate stvari u sobi i postao sam svestan bola u kolenima i ukočenosti vrata. Polako sam se podigao na noge i pogledao na sat. Bilo je pola četiri

ujutro.

"Šta se dogodilo, Demose?" pitala je Rouz. "Da li si nešto čuo od Gospoda?"

"Dušo, ne samo da sam *čuo*, nego sam i *video*." Opisao sam joj viziju. Rouz je slušala, a suze su se caklile u njenim očima: "O, Demose, zar ne shvataš? On nam pokazuje da Udruženje mora nastaviti svoj posao!"

Ustala je od orgulja i spustila svoju ruku na moju. "Sećaš li se, Demose! Bilo je to u ovoj sobi pre skoro osam godina kad smo kleknuli i dali mu prvo mesto..."

Kad smo pošli u našu spavaću sobu, videli smo svetlo ispod vrata Ričardove sobe, u kojoj je odseo Tomi. Pokucao sam na vrata, a Tomi je odvratio: "Slobodno." Ležao je na podu. Još uvek je na sebi imao svoje sivo odelo. Obećao mi je podršku u molitvi i svoje obećanje je ispunio.

"Demose", rekao je, "reci mi šta si čuo. Nikada u svom životu nisam osetio takvu silu kao noćas. Talas za talasom se jednostavno izlivao na ovu kuću."

Te noći uopšte nismo spavali. Kad sam završio opisivanje vizije Tomiju, bilo je vreme da se krene u Kliftonov restoran.

Kad smo se popeli u gornju prostoriju, dva čoveka su već bila tamo i čekala nas. Jedan je bio Majner Arganbrajt – zaista sam se iznenadio što ga vidim! Drugi je bio čovek čije mi se lice činilo odnekud poznato.

"Imam nešto za tebe, Demose", rekao je Majner. Gurnuo je ruku u džep i izvukao iz njega kovertu. Njegova ostavka, nesumnjivo. Kakva šteta, baš kad sam osetio...

Ali nije bila ostavka, bio je ček. Očima sam preleteo preko ispisanih reči: "Isplatiti na račun Međunarodnog udruženja poslovnih ljudi za širenje punog Evanđelja..."

"Hiljadu dolara!" rekao sam. "Ali, Majneru, prošle subote si mislio da Udruženje ne vredi ni pet centi."

"Prošla subota je bila prošla subota", rekao je Majner. "Demose, danas ujutro probudio sam se jako rano i čuo glas: "Ovo će se delo proširiti po celom svetu, a ti ćeš dati prvi novčani prilog."

Dok sam još gledao u njega, istupio je drugi čovek. "Gospodine Šakariane", rekao je, "zovem se Tomas Nickel. Prošle noći dogodilo mi se nešto što će vas, mislim, zanimati."

Primakao sam svoj poslužavnik njegovom i posolio jaja dok je gospodin Nickel pričao da je i on usred noći primio poruku od Gospoda. Kasno uveče radio je na svojoj štamparskoj mašini u Votsonvilu, pored San Franciska. Božić je zapao baš u sredini nedelje, pa je malo kasnio sa poslom. Iznenada je jasno čuo glas Svetog Duha: "Sedi u kola i idi u subotu ujutro u Los Anđeles na sastanak grupe kojoj si jednom prisustvovao."

Pogledao je na sat. Bila je ponoć – baš ono vreme kad sam ja, setio sam se, otišao u dnevnu sobu da se molim.

Nikel se prepirao sa upornim glasom koji je čuo u sebi. Votsonvil je skoro šesto pedeset kilometara severno od Los Anđelesa i trebalo bi da vozi celu noć da bi stigao ujutro. Reč mu je i dalje dolazila: budi na tom sastanku. Ostavio je poruku u hrišćanskoj školi u Manta Visti, u kojoj je bio predavač, i uputio se na jug.

"Evo me ovde", zaključio je Nickel, "da vam ponudim svoju štampariju i svoje usluge."

I Rouz, i Majner, i Tomi takođe su pažljivo slušali.

"Vašu štampariju?" pitao je Tomi.

"Da možemo izdavati časopis", rekao je Nikel. "Znate, Duh mi je stalno ponavljao: To se Udruženje mora proširiti po svetu! Ali nikada neće napredovati bez glasa..."

"Glasa..." ponovila je Rose, "Glasa poslovnog čoveka..."

Tog jutra sastanak nije bio naročito posećen, ali je bio najradosniji koji smo ikada održali. Pre nego što smo zaključili sastanak, imenovali smo Tomasa R. Nikela urednikom i izdavačem novog časopisa koji će se zvati *Glas poslovnih ljudi za širenje punog Evandelja*.

"Zamisli samo", rekao sam Rouz kad smo to večer pali u krevet, "prošlo večer u ovo vreme Udruženje je propalo. Sada imamo hiljadu dolara u banci i časopis. Nestrpljiv sam da vidim šta će Gospod učiniti sledeće.

NOGA NA STOLU

Na odgovor nismo dugo čekali. Ubrzo posle Nove godine dobili smo telefonski poziv iz Južne Dakote, iz grada Siuks Falsa. Telefonirao je Tomi Hiks iz zadnjeg dela dvorane u kojoj je baš završio propovedanje.

"Demose", rekao je, "mislim da si dobio grupu broj dva!"

To večer on je govorio o Udruženju i ispričao viziju o hiljadu grupa. Na kraju njegovog govora jedan čovek je ustao i pitao zašto i oni u Sijuks Falsu ne bi mogli imati sličnu takvu grupu.

"Rekao sam mu: 'Naravno da možete.' Zamolio sam sve koji su zainteresovani da dođu napred i, Demose, izgledalo je kao da su svi došli napred. Tako si ovde u Južnoj Dakoti dobio grupu broj dva."

Bio je to samo početak. Kuda god je te godine išao, Tomi je govorio o Udruženju. Iza sebe je ostavljao trag – mnogo oduševljenih ljudi. Do leta 1953. godine imali smo devet grupa, a planirali smo i održavanje nacionalne konvencije u oktobru, tačno dve godine posle prvog sastanka u Kliftonovom restoranu.

Na tom sastanku, održanom jednog vikenda u jesen u hotelu Klark u Los Anđelesu, okupilo se šest stotina ljudi. Danas kad se na takvim konvencijama može okupiti dvadeset hiljada ljudi, onaj prvi sastanak izgleda zaista mali. Pa ipak, za nas je bio ogroman, a isto tako je ogromna bila i naša želja i oduševljenje.

Sada se pojavilo i pitanje finansiranja. Imali smo zaposlenog čoveka sa punim radnim vremenom, Flojda Hajfilda, koji je odgovarao na pitanja

ljudi iz čitave države, upućivao ih jedne na druge i pomagao im da se organizuju u grupe. Jednog dana, vrlo brzo, Flojdu će biti potrebna sekretarica. A tu je bio i časopis: Tom Nickel je tome posvetio svoje vreme i mašine, ali neko mora štampati više od onih pet hiljada sa kojima smo započeli. Izračunali smo da će nam 1954. godine biti potrebno deset hiljada dolara.

Zadnje veče sastanaka je Džek Coe, jedan od govornika, ustao i zatražio novac tako jednostavnim rečima kakve nikad ranije ni kasnije nisam čuo. Džek je bio snažan čovek i imao je sposobnost da odmah pređe na stvar.

"Treba nam deset hiljada dolara", rekao je. "Hteo bi da sto ljudi dođe ovamo napred i da svaki od njih priloži sto dolara." Zatim je seo.

Istog časa ljudi su počeli da dolaze prema propovedaonici. Džek je zamolio svakog pojedinca da na komad papira napiše svoje ime i adresu. Posle završetka sastanka izbrojili smo imena. Tačno sto ljudi dalo je dobrovoljni prilog. Potrebna sredstva bila su ostvarena do poslednjeg novčića.

U međuvremenu se u vezi sa subotnjim sastancima u Kliftonovom restoranu pojavio drugačiji problem. Prve godine nismo mogli nagovoriti ljude da dođu, a sad ih nismo mogli sprečiti da dolaze.

U "gornjoj sobi" bilo je četrsto stolica. Svake subote se tamo uguralo pet ili šest stotina ljudi. Ponekad bi se pojavilo čak i sedam stotina. Tada bi višak stajao na stepeništu ili se gurao pored zidova. Šest subota zaredom dolazili su nam ljudi iz vatrogasne službe i pretili da će zatvoriti ceo restoran.

Zbog svega toga održali smo sastanak Upravnog odbora – još uvek malo preplašeni činjenicom da imamo sa kime i čime upravljati – da bi smo popričali o situaciji. Mogli bi smo pronaći veću dvoranu za

održavanje sastanaka, Klarkovu plesnu dvoranu, na primer. Isto tako, mogli bi smo preporučiti ljudima koji su dolazili u Kliftonov restoran da počnu sa osnivanjem grupa bliže svojim domovima. Long Bič, Glendejl, Pasadena – zašto svaki od tih gradova ne bi imao svoj vlastiti "Kliftonov restoran", centar sile iz kojeg se život Duha može širiti i dosezati ljude u okolini?

Ne želim veliku centralizovanu organizaciju.

To je bila poruka koju nam je Duh uputio.

Naravno, okupite se zajedno s vremena na vreme da podstaknete jedni druge i da zapalite vatru čiji će plamen biti toliko sjajan da će ga mnogi videti.

Međutim, za vaš svakodnevni posao koji se odvija tokom cele godine, želim da budete u malim mesnim grupama zavisni samo od mene. Ne želim jednoličnost. Nikad se neću približiti dvojici ljudi ili učestvovati na dva različita mesta na sasvim isti način. Dajte mi mogućnost da delujem na beskrajno različite načine.

Ljudi koji su dolazili na sastanke kod Kliftona podelili su se u četiri grupe, zatim pet, a onda i deset. Neki su se sastajali jednom nedeljno, neki jednom u dve nedelje, a neki jednom mesečno. Neki su se trudili da se sastaju subotom ujutro, drugi su izabrali jedno veče tokom nedelje. Kako su sve te grupe postajale prevelike – više od tri ili četiri stotine ljudi na jednom sastanku – formirale su ogranke, manje grupe. Danas na području Los Anđelesa postoje četrdeset i dve grupe, od kojih se svaka razlikuje od drugih po svojim obeležjima. Neke su življe, neke su povučenije, neke više naglašavaju naučavanje, druge isceljivanje, evangelizaciju, rad sa omladinom.

Ipak, nijedna od njih ne bi postojala bez prve godine naizgled beznadežne borbe. Tako je bilo svuda gde se Udruženje širilo – prva

godina je na svakom području izgledala najteža.

Mineapolis, primera radi... Godine 1955. vlasnik restorana pozvao je nas trinaestoro iz Udruženja da dođemo na prvi sastanak prve grupe u Minesoti. Kroz snežnu oluju doputovali smo iz cele države. Leteo sam sa bratom Fordom, građevinarom iz Denvera, u njegovoj maloj Cesni sa četiri sedišta i bio sam sretan što nas niko iz naše crkve nije mogao videti u malom jednomotornom avionu koji je luđački poskakivao u vazduhu.

Na aerodromu u Mineapolisu čekaao nas je Klejton Sonmour. Kad je progovorio, kao da je svetlost sinula kroz oluju: "Ovde u Mineapolisu mi smo navikli na sneg. Večeras će doći dvesta i pedeset ključnih poslovnih ljudi."

U restoranu smo otkrili zašto je bio tako siguran da će doći toliko ljudi. Pečeni pilići, domaći hleb, sveža pita od jabuka. Konobari su na dugačak sto postavljali predjela. Nas trinaestoro iz Udruženja smo uspeli da dođemo uprkos lošim vremenskim prilikama, i to me je ohrabrilu. Okupili smo se i izmenjivali iskustva sa putovanja dok je Sonmor pozdravljao ljude iz Mineapolisa, koji su počeli da pristižu.

Približilo se sedam sati, vreme da se počne sa večerom. Dvadeset osam ljudi sakupilo se u sali za večeru. Nas je bilo trinaest – znači, uključujući Klejtona Sonmora, petnaest iz Mineapolisa.

Polu osam. Dvadeset osam gladnih ljudi posmatralo je postavljen sto. "Vreme je ljude zadržalo kod kuće", primetio je neko.

Međutim, kroz prozore smo mogli smo čuti zvukove dosta gustog saobraćaja koji se odvijao pored kuće. Putevi su već bili očišćeni od snega.

U osam sati smo nas dvadesetosmoro seli i počeli sa večerom. Bilo je

manje ljudi nego što je u velikoj prostoriji bilo stolova. Vredelo je pogledati Sonmorovo lice. Tačno sam znao kako se oseća. Isto tako sam znao i nešto drugo. Ovo je bio Božji način rada. Ispričao sam obeshrabrenom vlasniku restorana o našem iskustvu u Los Anđelesu, o tome kako nismo mogli razdeliti svu hranu koju smo naručili za doručak jer ljudi nisu došli. "Ali Bogu ne treba velik broj ljudi da bi počeo sa svojim delom. Njemu je na svakom mestu potrebno samo nekoliko ljudi. Nemoj gledati dvesto trideset šest praznih mesta", rekao sam mu.

"Gledaj četrnaest ljudi koji su došli. Sa tih četrnaest ljudi Bog može okrenuti ovaj grad naopačke."

Ispao je to predivan sastanak. Glavni govornik bio je Henri Krojs, industrijalac iz Hačinsona u Kanzasu i predsedavajući Upravnog odbora Udruženja. Henri je ustao i obratio se skoro potpuno praznoj dvorani sa istim žarom kao da je dupke puna. Nije održao propoved. Kao i svi naši ljudi, jednostavno je ispričao svoju priču: kako mu je jednog dana dok je orao na pšeničnom polju i molio se – a to je često radio vozeći traktor – Bog pokazao novu vrstu pluga.

Henri Krojs nije bio tehnički naročito nadaren čovek, ali je ta sprava stajala pred njegovim očima dovršena i sa svim detaljima. Kad se vratio kući, nacrtao je njenu skicu. Što ju je duže gledao, sve je više shvatao da bi sa takvim plugom – ako bude radio – mogao uzorati tri puta veću površinu zemljišta u istom vremenskom periodu.

Henri je zatim napravio preciznije nacрте i odneo ih okolnim fabrikantima. Svuda je nailazio na istu reakciju stručnjaka i tehničara: ta stvar neće raditi.

Henri nije bio ni stručnjak ni tehničar, ali je verovao da je njegov model došao od Boga i znao je da je Bog istovremeno i stručnjak i majstor–rukotvorac.

Tako je Henri sam u štali počeo da pravi plug, kupujući jednu lopaticu za drugom, upotrebljavajući metalne otpatke i delove korištenih mašina. Trebalo mu je nekoliko meseci rada u improvizovanoj kovačnici pre nego što je plug bio dovršen upravo kao što ga je video. Zakačio ga je za svoj traktor i odvezao se u polje.

I plug je radio.

Sada se Krojsov plug izrađuje po celom svetu i Krojs je jedan od najvećih proizvođača poljoprivrednih mašina i alata u državi, poslovan čovek koji je pola svog vremena i celo svoje srce posvetio Božjoj službi.

Nešto slično električnoj struji prošlo je prostorijom. Dok je Henri govorio, čovek je doslovno mogao *osetiti* kako se Duh spušta na sastanak. Sedeći za stolom, tri čoveka iz Mineapolisa su primila krštenje a da niko nije na njih položio ruke ili se pomolio. Svi smo se okupili oko njih radujući se, kad je kroz kuhinjska vrata uleteo konobar.

"Gospodine Sonmor! Možete li odmah doći?"

Izgledalo je da je dole u podrumu jedan od radnika dobio nekakav napad. Konobar nije znao da li je to srčani udar ili napad epilepsije.

Neki od nas smo potrčali dole u podrum. U kotlarnici se nekoliko ljudi sjatilo oko čoveka koji je sedeo na stolici.

Iznenada sam počeo da se smejem. Čovek nije bio bolestan. On je jednostavno, što bi starci iz armenske crkve rekli, "bio pod nadahnućem".

"Brate", rekao sam, "slavi Boga! Zahvali mu što te tražio i večeras našao!"

Čovek je otvorio oči. Izgledao je na smrt preplašen – a nije ni čudo. Sigurno je bilo strašno osetiti kako Božja sila bez upozorenja nadire kroz hodnik. Čak nije znao ni da se gore u restoranu održava molitveni sastanak.

Čovek je došao sa nama gore. Nikada nisam video potpunije obraćenog čoveka. Prvo je hteo da prizna mnoge stvari iz svoga života, a zatim nije mogao naći dovoljno reči kojima bi izrazio svoju ljubav prema Bogu.

Tom epizodom kao da je Bog hteo da kaže da je sastanak prema ljudskim merilima propao. Kao da nam je rekao: *Nemojte se brinuti zbog broja. Ja ću pronaći ljude koje hoću, bez obzira gde se nalaze, i dovešću ih kod vas. Vi verno izvršite svoj deo, a ostalo prepustite meni.*

A to su u Mineapolisu i učinili. Ta prvobitna mala grupica ljudi – uključujući i jednog mehaničara–vodoinstalatera – nastavila je redovno da se okuplja ne videvši punih šest meseci nikakav napredak, nikakav vidljiv uspeh onog što rade. A onda su odjednom ljudi počeli da dolaze. Dve stotine. Pet stotina. Hiljadu. Opet se ponavljao Los Anđeles.

Područje Mineapolisa bilo je toliko živo da smo godinu i po dana nakon one snežne noći održali tamo državnu godišnju konvenciju. Baš na toj konvenciji, u jesen 1956. godine, videli smo da se stvarno ruše granice između pentekostalaca i drugih većih denominacija.

Naravno, godinama su pojedinci iz svih denominacija dolazili u puninu Duha. Uopšteno govoreći, imali su dve mogućnosti izbora: ostati u svojoj crkvi i ćutati o toj novoj dimenziji ili je ostaviti i pridružiti se nekoj pentekostalnoj grupi. Ali prihvatanje i gajenje Pentekosta u samim tradicionalnim crkvama?

Videli smo ih već prvoga dana sastanka. Sedeli su u zadnjem redu

plesne dvorane u hotelu Lejmington, spremni da pobegnu svakog trenutka: pet luteranskih sveštenika. Sve što su mogli čuti prvo večer očigledno nije bilo previše opasno jer su se vratili sledeće večer i seli malo više napred. Trećeg dana, bio je to sastanak sa doručkom u sredu ujutro, opet su došli spremni da prime, kako su nam rekli, "šta god Hrist ima za nas".

Nekoliko nas iz Udruženja selo je za njihov sto. Molili smo se da ih Isus ispuni svojim Duhom. Posle su nam se ljubazno zahvalili i otišli. Sve je prošlo u tišini, vrlo ozbiljno i na neki način "luteranski", i dosta dugo nismo znali da li se ispunila naša molitva.

Bila je ispunjena. Jedan sveštenik je primio krštenje dok se vozio kući. Drugi dok se brijao sledećeg jutra. Treći se setio da je jedan od govornika na skupštini rekao da Božje darove ne primamo dok se naprežemo i borimo, već dok smo najopušteniji. "Gde se najbolje mogu opustiti?" zapitao se sveštenik. Nekoliko trenutaka kasnije stajao je pod toplim tušem slaveći Boga na nebeskom jeziku.

Bio je to početak promene koja je na taj način otpočela u Luteranskoj crkvi od jedne do druge obale Sjedinjenih Država. Nije to značilo odbacivanje njihove tradicionalne vere, nego baš suprotno: osposobljavanje luterana, kako sveštenika tako i laika, da svoje verovanje sprovedu u svakodnevnu stvarnost.

Od tog trenutka smo posmatrali kako ista sila zahvata ljude iz raznih denominacija: prezbitarijance, baptiste, metodiste, rimokatolike, episkopalce. Uvek bi na početku šaka poluneprijateljski nastrojenih ljudi došla na sastanak iz znatiželje. Onda bi vetar Duha prohujao kroz cele crkve, cele zajednice.

Jednog ponedeljka uveče u martu 1967. godine sedam studenata iz Notr Dama je progovorilo u jezicima u kući Reja Balarda, predsednika Udruženja za područje južnog dela SAD-a. Međutim, radost i sila koju

su tada otkrili u toj podrumskoj prostoriji bili su toliki da mnogi danas Reja smatraju nekom vrstom duhovnog oca svetskog katoličkog harizmatiskog pokreta koji je započeo u Notr Damu.

Ključ je opet bila mala lokalna grupa koja se redovno sastajala, ponekad obeshrabrena, moleći se za južni deo SAD-a i čekajući, kao što je čekao sveti Gregor, na Božje savršeno vreme.

Nijedan čovek, naravno, ne može videti sve događaje u celosti, već samo fragmente tu i tamo. U oktobru 1974. godine video sam još jedan fragment kad sam bio pozvan u Vatikan da primim službenu zahvalnost za ulogu koju je Udruženje odigralo u približavanju Evandjelja "milionima" rimokatoličkih vernika laika.

Milionima? Razmišljao sam zapanjen izlazeći i koračajući između redova živopisnih švajcarskih gardista. Milionima?

Nemoj se brinuti o broju.

To nam je Bog od početka govorio.

Kada Duh vodi stvar, broj je veći nego što to bilo ko može i zamisliti.

A kada Duh ne vodi...

Godine 1957. putovao sam dve nedelje sa bratom Fordom po južnom delu SAD-a posećujući tamošnje grupe. Naročito nas je oduševila grupa u Hjuston u Teksasu. Na jutarnjem sastanku u subotu pojavilo se preko šesto ljudi.

"Ne znam", rekao je potišteno jedan čovek kad smo se nakon sastanka okupili na razgovor. "Trebali bi smo dosezati hiljade ljudi, a ne samo stotine. "

"Pa vi ste počeli tek pre nekoliko meseci", rekao sam, "treba vremena..."

"Ne ovde u Teksasu! U Teksasu mi radimo velike stvari i radimo ih brzo." Skočio je na noge. Bio je suv, koštunjav trgovac nekretninama, čija je karijera bila dokaz njegovih reči. "Iznajmimo dvoranu! Iznajmimo automobil sa razglasom. Obratimo se svim radio–stanicama. Podignimo ovaj grad na noge."

Endi Sorel, predsednik grupe, sumnjičavo je odmahivao glavom, ali drugi na to nisu obraćali pažnju. "Iznajmićemo gradsku dvoranu! Šest hiljada šesto sedišta. Kada ljudi čuju da je Demos Šakarian u gradu, ispuniće dvoranu do poslednjeg mesta!"

Pogledao sam ga sa užasom. "Ja? Ko bi mene želeo da čuje? Ja nisam govornik. Osim toga, moram se vratiti nazad zbog sakupljanja sena..."

Međutim, čovek nije hteo da prihvati nikakve argumente. Ford i ja ćemo putovati sledeće nedelje i posećivati grupe u Lujzijani i Misisipiju. "Vratite se kroz Hjuston. U Teksasu je nedelju dana dovoljno da se stvar pročuje."

Samo zbog toga što je njegova ljubav prema Bogu bila tako velika kao i sve ostalo u Teksasu, dozvolio sam da me uveri. Ili skoro uveri. Svih narednih deset dana sam potiskivao misao da velika konferencija u Hjustonu leži na lošim temeljima. Ako sam nešto naučio za šest godina postojanja Udruženja, onda je to bilo da u toj tajanstvenoj stvarnosti, nazvanoj Hristovo telo, svaki pojedinac ima svoju posebnu ulogu. Neki su ljudi rođeni organizatori. Neki su pomazani za govornike. Drugi su savetnici. A ako iko prihvati ulogu koja nije njegova, ne samo da loše obavi taj posao, nego sprečava doticanje sile čoveku kome taj posao pripada.

Što se tiče mog posla, u njega sam bio siguran od trenutka kad su trube zatrubile na obroncima holivudskih brežuljaka. Ja sam *pomagač*. Moj dar je da se brinem za mesto, vreme i način na koji će drugi ljudi moći da svetle. To nije bio manji dar od nekog drugog, a ni veći. Bio je jednostavno moj.

Međutim, moje ime obasjano svetlima, gore, pred slušaocima? Sastanak koncentrisan na mene? To nije bilo u redu i što sam se više trsio da što bolje spremim govor, sve sam više uviđao da to nije u redu.

"U čemu je problem?" pitao bi Ford nakon što bi jedan za drugim komadi zgužvanih papirića leteli u koš za smeće. "Do sada si već održao stotine govora."

To nije bila istina. Nikada nisam držao govore. Stajao sam i, šta ja znam – *pričao*. Sve dok sam radio ono na šta sam bio pozvan – upoznao ljude jedne sa drugima i omogućavao im da vide svoje sposobnosti – reči mi nisu manjkale. Ali na pomisao da će me gledati hiljade lica i od mene očekivati vođstvo, ostao sam potpuno bez reči.

Kada smo se vratili u Hjuston, bio sam u stanju koje je graničilo sa panikom. Veče pre sastanka Endi i Maksin Sorel pozvali su nas na večeru, ali ja sam bio previše uzrujan da bi mogao da jedem. Reskirajući (Rizikujući) čak da uvredim njihovu kuvaricu Loti Džeferson, samo sam malo pročeprkao po tanjiru.

Oko 18.45 uputili smo se sa dvoje kola u gradsku dvoranu: Loti Džeferson, Endi – Maksin nije mogla da pođe – Ford i ja, i tri druga gosta sa večere. Već smo izdaleka videli osvetljenu gradsku dvoranu. Meni je izgledalo da je taj sjaj zapravo sjaj vatre velikog Suda. Uniformisani čuvari parkirališta dotrčali su da nam otvore vrata.

Na velikom parkiralištu je stajalo tačno pet drugih automobila.

Pogledali smo na satove: 19 sati i 15 minuta. Bilo je planirano da sastanak počne u 19 sati i 30 minuta. Kroz zadnja vrata smo ušli u veliku dvoranu, jako osvetljenu i tihu. Nije bilo nikog osim čuvara koji je stajao sasvim pozadi. "Pričvrstio sam reklame onako kako ste hteli!" viknuo je, spazivši trgovca nekretninama. Polako smo odšetali do srednjeg prolaza; koraci su odjekivali u pustoj dvorani. Onih pet automobila sigurno pripadaju čuvaru i ljudima koji rade na parkiralištu.

Na osvetljenoj pozornici je bio postavljen red stolica, ali nikome se nije išlo gore. Posedali smo na sedam stolica u jednom od prednjih redova – nismo popunili ni polovinu jednog reda – i ja sam ponovo pogledao na sat: 19 sati i 25 minuta.

Počela je da me obuzima divlja i luda nada. Možda niko neće doći! Možda je Bog jednostavno intervenisao da bi me zaštitio od posledica moje sopstvene neposlušnosti.

"Siguran sam da smo odredili sastanak baš za danas, ponavljao je trgovac nekretninama."

U 18 sati i 30 minuta i on je počeo da se moli da se uopšte niko ne pojavi. Šta bi smo im rekli, kako bi smo im objasnili da na "mamutski sastanak" niko nije došao?

U osam sati bilo je jasno da je Bog učinio nemoguće. U gradu u kojem je na sastanak subotom rano ujutro moglo doći šesto ljudi, on je velom nevidljivosti jednostavno sakrio sastanak koji je bio bez Njegovog blagoslova. Trgovac nekretninama, srca velikog kao Teksas, bio je prvi koji je to naglas rekao i zbog toga slavio Boga.

"Šta sad da radimo?" upitao je Endi. "Iznajmili smo ovu veliku dvoranu za celo veče. Hajde da, bez obzira na sve, održimo sastanak samo nas sedmoro."

"Ti imaš nešto pripremljeno, Demose", rekao je Ford. Te našvrljane papiriće, međutim, nikakva sila nije mogla da izvuče iz mog džepa.

"Pa dobro, onda ću ja govoriti!" Bila je to Loti Džeferson. "Uvek sam želela da govorim na takvom divnom mestu kao što je ovo!"

Podigla se sa sedišta, otišla napred i počela da govori. Ona je bila sćućušna osoba, sigurno nije imala više od četrdeset i pet kilograma, ali dok je govorila o Isusu, njen je glas ispunio celu veliku dvoranu sa šest hiljada šeststo sedišta. Propovedala je trideset pet minuta kao da su sva mesta u dvorani popunjena. Svaka njena reč je bila je toliko puna Božje ljubavi i istine da sam osećao kako sva napetost prošle nedelje popušta i nestaje.

Jedino nisam razumeo zašto je na kraju uputila poziv. Nas šestorica koji smo bili njena publika već smo odavno "predali svoja srca Isusu", na šta je ona pozivala.

To je, sve u svemu, bio predivan govor koji nikad neću zaboraviti. Čuo sam korake. Dugačkim praznim prolazom išao je čuvar; suze su mu tekle niz obraze. Kleknuo je pred podijumom i predao svoje srce Isusu. Poput iskusnog evangelizatora koji svaki dan prima stotine ljudi u Božje kraljevstvo, Loti Džeferson je položila ruke na njegovu glavu i počela je da se sa njim moli.

Ko zna? Možda sve i nije bila greška. Možda je na kraju krajeva gradska dvorana bila pravo mesto za nas to večer, a taj čuvar čovek koga je On tražio. Znao sam samo da me Bog još jednom podsetio – pitam se treba li i drugim ljudima neke stvari ponavljati tako često kao meni – da je Duh jedini koji dovodi ljude Isusu.

Takođe je istina da će za taj zadatak upotrebiti jedino darove Duha. On mi nije dao dar evangelizacije (evangelizovanja). Naravno da moram da budem svedok! Svaki hrišćanin treba da bude svedok. Stvar je u

tome da ću ja radije o Isusu govoriti u štali nego na pozornici. Konačno, to i jeste bio onaj prvobitni san koji mi je Bog dao.

Prodavač automobila, kao što je Linvud Saford iz Vašingtona, govori o Bogu drugim trgovcima automobila.

Službenik, kao što je Kermit Bredford iz Atlante u Džordžiji, govori drugim službenicima. Mlekar govori drugim uzgajivačima stoke. Na taj način sve ide tako prirodno, počevši od zajedničkog jezika, zajedničkih interesa...

Najzanimljivija i najuzbudljivija stvar na svetu za nas stočare je potraga za nedostižnom savršenom životinjom koja će bez greške preneti svoje dobre osobine na sledeću generaciju. Svakog meseca pomno bi pročitao časopis koji izdaje Udruženje Holštajn–Frizijan i proučavao rodoslove. Svaki bi put iznova bio zadivljen Bjurkovom pasminom koja se odgajala na farmi Pabst u Viskonsinu.

Sećam se kad sam prvi put prolazio kroz štale u kojima se nalazila besprekorna telad. Tražio sam mladog bika kojim bih oplemenio svoju stoku. Prva životinja kod koje sam zadivljen zastao bila je procenjena na dvadeset i pet hiljada dolara – mnogo skuplje nego što sam mogao platiti. Među tim dvo– i tromesečnim životinjama bilo je i takvih koje su se prodavale po pedeset hiljada dolara; druge, iste starosti, bile su po hiljadu dolara.

Najednom sam ga spazio. Nalazio se u toru pored južnog zida štale: Čvrsti mali momak koji se izdvajao od ostalih kao da je obasjan svetlošću. Bila je to ista pojava koja me uvek zapanjivala na sastancima Udruženja, gde bi u gomili od četiri stotine ljudi iznenada "spazio" čoveka koga moram sledećeg pozvati. Sada se ovaj mladi bik, težak stotinjak kilograma, isticao na isti način.

Otišao sam do njegovog obora. Zvao se *Pabst Lider* i koštao je pet

hiljada dolara. Pročitao sam njegove karakteristike i ono što sam video jako mi se sviđalo: njegova majka je imala oznaku E (odlična proizvodnja mleka); od njegovog oca je došlo već preko pedeset E krava muzara. Ali, te stvari su bile samo potvrda onog što sam znao kad sam ga video.

"Uzeti ću Pabst Lidera", rekao sam kad je upravnik farme došao do mene.

Gospodin Silvester me je začuđeno pogledao. Odgajivači se nikada ne odlučuju tako brzo – već nakon opsežnih razgovora sa svojim savetodavcima. "Jeste li sigurni? Hteo sam da vam pokažem neke životinje u narednoj štali, a i gospodin Pabst je mislio da bi vas zanimalo..."

"Potpuno sam siguran, gospodine Silvester."

Tako smo životinju smestili u sanduk i za dodatnih tristo i pedeset dolara poslali na našu farmu. Za Lidera sam sve zajedno platio pet hiljada tristo i pedeset dolara.

Uopšteno uzevši, prvih deset ženskih potomaka ovog bika dalo je tačnu sliku njegovih sposobnosti. Svaka od tih deset krava nasledila je očeve vrhunske kvalitete: izgled, otpornost prema bolestima, visoki kvalitet proizvodnje mleka njegove pasmine. Čak bi i neke od naših mršavih krava dale potomstvo ne prenesevši na njega svoje mane nego njegove kvalitetne osobine. Za više od petnaest godina, koliko smo ga imali, proizveo je pet hiljada krava, od kojih je svaka nasledila nepromenjene očeve kvalitete. Pabst Lider je bio životinja kakve se nađu jedna među hiljadama, sa sposobnošću prenošenja svojih osobina svaki put, bez izuzetka.

U međuvremenu je gospodin Silvester sav ožalošćen javio da se drugi bik, kojeg je iste godine prodao za pedeset hiljada dolara, pokazao vrlo

slab. "Nije vredeo ni pet hiljada, a onaj žgolja kojeg ste vi kupili vredeo je više nego dva puta pedeset hiljada."

Nije to bio poseban slučaj. Pokazalo se da je svaki bik kojeg smo kupili na Pabstovoj farmi bio odlična investicija. Svedok? Dolazilo je to samo po sebi.

Sećam se dana kad se gospodin Silvester vrlo ozbiljno nagnuo nad sto u našoj kancelariji na farmi krava muzara. "Ma hajde, Šakariane, vi ne donosite odluke tako brzo na licu mesta kao što se pretvarate. Imate nekog savetnika, zar ne? Nekog ko posećuje sva ta mesta pre vas i preporučuje vam ono što je vredno?"

"Pa gospodine Silvester, ustvari je tako."

Trijumfalno je pogledao oko sebe. "Znao sam! Ko je on? Hajde recite! Nećemo podići cenu stoci koju hoćete da kupite ako i saznamo ko za vas radi."

"Hoćete da kažete da zaista ne znate ko je moj savetnik?"

"Ne. Zaista. Kupci i prodavci celo vreme prolaze u velikom broju. Vaš čovek očigledno je profesionalac."

"On zna više o stoci nego svi mi u ovoj prostoriji zajedno."

"Stara kost, ha?"

"Bavi se tim poslom duže nego iko drugi."

"Specijalista za *holštajne*, zar ne?"

"Savršen."

Naravno, odugovlačio sam što sam duže mogao. Toliko sam ih isprovocirao da su umalo ostali bez daha kad sam im rekao ime svog pomoćnika. "Gospod Isus *je stvorio* ove životinje", rekao sam im. Ja i vi možemo samo proučavati rodoslove. On vidi ono što je u životinji, a i u čoveku."

Bio je to savršen prodor u srca i umove tih ljudi. Pokazati da je Bog živ u svetu koji svaki čovek poznaje – to je bio prvenstveni zadatak Udruženja.

Svet koji čovek poznaje... Mislio sam na vreme kad se naša grupa u Lankasteru u Pensilvaniji mučila da pridobije poverenje okolnog stanovništva, koje je u tom seoskom području bilo prilično konzervativno. Izgleda da je glavni argument protiv bio da je Udruženje nešto što je došlo "spolja", da su naše potrebe i problemi nekako drugačiji od njihovih.

Kad smo Rouz i ja jednom bili u Lankasteru, grupa je pozvala nekoliko desetina mesnih farmera da budu njihovi gosti na večeri, a ja sam nastupio kao čovek koji je njima jednak jer radim isti posao kao i oni. Pokušao sam da ih podstaknem da se pridruže u izmenjivanju iskustava.

Mrtva tišina.

Zna se kako to ide: što ti lošije ide, postaješ sve lošiji. Kako se moja samouverenost smanjivala, tako su pokreti postajali sve veći. Širio sam ruke i širokim ih zamahom skupljao. "Udruženje zavisi od saradnje svih nas!" Sve što su moje ruke zahvatile bila je posuda sa mlekom koja je stajala na sredini stola.

Posuda se prevrnula i mleko se prosulo po mom najboljem odelu i cipelama. Previše zbunjen i posramljen da bih pazio što radim, stavio sam jednu nogu na sto i počeo belim stolnjakom otirati cipelu. Rouz je

ostale bez daha: "Demose! Ma što to radiš?" Spustio sam pogled na sto i shvatio šta radim. Žurno sam maknuo nogu. Osetio sam kako mi lice preplavljuje grimizna boja i poželeo da mogu nestati ispod stola.

"Verovatno sam na trenutak pomislio da sam u štali, momci", izvinuo sam se. "Da li je iko od vas ikada muzao kravu, a ona udarcem noge prosula punu kofu mleka po vama?"

Neko se u zadnjem delu prostorije nasmejao, a onda su svi prasnuli u smeh. Prostorija je nekoliko minuta odzvanjala smehom i ceo sastanak je potpuno promenio svoj tok. Sedokosi farmeri dizali su se i pričali kako im je Bog pomogao u zimskim olujama i letnjim sušama, i do kraja sastanka grupa u Lankasteru dobila je mnogo novih članova.

"Znaš li zašto smo se predomislili?" pitao me je posle jedan čovek. "Zato što si stavio nogu na sto. Tada smo shvatili da si ti zaista farmer, baš kao i mi..."

SVET POČINJE DA SE OKREĆE

Godine 1956. osnovali smo u Torontu našu prvu kanadsku grupu, i od tada je reč *Međunarodno* u našem nazivu imala smisla. Ipak, Kanada i SAD prilično su mali komad zemljine površine. Nastavio sam da razmišljam o zemljinoj kugli koju sam video kako se okreće pred mojim očima one noći 1952. godine. Milioni ljudi su na svakom kontinentu, oživljeni ljubavlju, gledali gore čekajući dolazak svog Gospoda.

Šesta decenija dvadesetog veka već je bila na izmaku, a to se još nije dogodilo. Kad je nakon toga naišla prilika, umalo sam je propustio.

Poziv smo primili u decembru 1959. godine. Udruženje je preko humanitarne organizacije KER slalo pomoć u Republiku Haiti, gde je zavladao opšta nestašica hrane i stanovništvo je umiralo od gladi. Sad smo dobili poziv haićanskog predsednika Frensisu Duvalijea da tamo održimo tronedeljnu evangelizaciju.

"Koliko ja znam o Duvalijeu", rekao sam grupi okupljenoj u Kliftonovom restoranu te subote, "on je jedan od najvećih diktatora na svetu." Mučenje, tajna policija; svi su ovde čuli različite priče o "Papa Doku". Otići tamo na poziv njegove vlade, značilo bi kao da se sa svime time slažemo."

Rouz se suprotstavila: "Demose, da li je u tvojoj viziji ijedan kraj sveta izostavljen zbog svoje vlade?"

Pokušao sam da se prisetim. Ne, svaki kontinent i svako ostrvo bio je

pun ljudi koji su stajali gusto zbijeni, beživotni i beznadežni prvi put, a radosni drugi put. "Ništa nije bilo rečeno o političkim razlikama."

"Onda mislim da se ni sada ne moramo obazirati na njih. Što je teža politička situacija, to je ljudima više potrebno da se oslanjaju na Duha."

Naravno, Rouz je bila u pravu. Tako se u februaru 1960. godine dvadeset i pet ljudi iz Udruženja ukrcalo u avion za Haiti. Nismo mogli znati da smo na taj način odredili uzorak za rad sledećih petnaest godina. Znali smo samo da je svako od nas nekako nabavio novac za avionsku kartu, isplanirao da godišnji odmor koristi zimi – "A moja je žena računala da ćemo negde da odemo ovog leta!" – i došao uz molitvenu podršku svoje grupe.

Čim je avion sleteo na aerodrom u Porto Prens, prednja vrata su se otvorila i ušlo je nekoliko oficira okićenih medaljama i resama. "Da li je doktor Šakarian ovde?" pitao je jedan koji je očigledno bio prevodilac.

"Ja sam Demos Šakarian", rekao sam, "ali ja sam mlekar a ne..."

"Dobro došli na Haiti, doktore Šakarian. Poslaćemo vaš prtljag u hotel. Molim vas, pođite sa nama."

Dok su nas drugi putnici zapanjeno gledali, mi smo u koloni, jedan po jedan, izašli iz aviona i prošli kroz dvostruki red vojnika koji su stajali u stavu mirno.

Čekao nas je red velikih crnih limuzina. Uopšte nismo prošli kroz carinu, iako smo u avionu ispunili mnoge obrasce. Uz motorizovanu pratnju i zavijanje sirena provezli smo se kroz grad do hotela Rivijera. Tamo nas je čekao senator Artur Bonhom, vođa vladajuće stranke u Senatu.

"Sve je spremno i večeras možete održati prvi sastanak", rekao nam je

na odličnom engleskom.

Kad je otkrio da sam stočar, ponudio se da me odvede na lokalni stočni vašar. Bio sam fasciniran ljudima pored kojih smo putem prolazili. Neki su vodili krave ili samo kozu, a žene su bez ikakve muke na glavi nosile koševе pune ananasa, dinja ili čak pilića. Kad smo došli na vašar, bio sam zaprepašćen kad sam video da stoku kolju i prodaju na samoj pijaci, a okružuju ih rojevi muva. "Ova je suša", objasnio je senator Bonhom, "najgora koje se sećam. Moramo da ih pokoljemo jer nema trave za stoku."

Stadion Silvio Kato u Porto Prensو može primiti dvadeset i tri hiljade ljudi i kad je nas dvadeset i petoro u 19 sati i 30 minuta stiglo, bio je gotovo ispunjen. U sredini gledališta bila je podignuta velika drvena bina široka šest, a dugačka osamnaest metara. Meni bi bilo draže da sa nama na podijumu nije bilo toliko vojnih odora, ali nas je senator Bonhom uverio da prisutnost generala i vladinih ljudi na ovom skupu u očima ljudi daje službeni karakter.

Pokušali smo da počnemo sa pevanjem pesama, ali smo ubrzo ustanovili da nema ni jedne koju svi znamo pa smo se oslonili na ono što je suština svih sastanaka Udruženja: na pojedince koji pričaju doživljaje iz svojih života. Još jednom je taj način dokazao svoju vrednost. Teološke, političke i rasne razlike jednostavno se nisu pojavile u događajima o kojima su članovi grupe govorili. Bili su to doživljaji zajednički svim ljudima – nerazumevanje među prijateljima, bolest u porodici, borba za osiguranje uslova za normalan život. Sve je, naravno, išlo preko prevodioca.

Sledeće večе su sva sedišta na stadionu bila zauzeta, a hiljade ljudi je sedelo na travi igrališta. Treće večе je senator Bonhom procenio da se na stadionu nalazi trideset i pet hiljada ljudi.

Međutim, nisu svi došli da bi se molili.

Problemi su počeli dok je govorio Erl Priket. Erl živi u Nju Džersiju i bavi se održavanjem industrijskih rezervoara i kontrolisanjem zagađenosti, ali priča koju je ispričao to veče bila je o njegovoj ličnoj borbi sa alkoholom. Trebalo je da bude korisna za slušaoce – senator Bonhom nam je rekao da je alkoholizam jedan od najvećih problema na ostrvu.

Erl je pričao kako je počeo piti sa svojim mušterijama jer "ćeš propasti ako ne piješ". Erl je bio jedan od onih koji ne znaju stati. Žena ga je napustila, a lekar mu je rekao da ugrožava sopstveni život, ali navika je potpuno ovladala njime.

Buka je na stadionu postajala sve jača i bilo je jako teško uopšte čuti Erla. "Na kraju su mi jetra i bubrezi bili toliko oštećeni", rekao je, "da je lekar predvideo da ću živeti još najviše šest meseci." Baš tada, sećao se, jedan prijatelj ga je pozvao na jutarnji sastanak Udruženja u hotelu Brodvud u Filadelfiji. "Baš mi je u tom hotelu gazda prethodne srede rekao da se gubim i da više nikad tamo ne pomolim nos."

"Nagnuo sam se napred pokušavajući da ga čujem kroz galamu koja je postajala sve jača. Bio sam na tom doručku i nikada neću zaboraviti trenutak kad se Erl u besprekornom belom odelu ispružio po podu moleći Boga za milost.

Jedan od prevodioca se nagnuo prema meni: "Vidite li one ljude, doktore Šakariane?"

Pogledao sam u smeru u kom je pokazao i prvi put video kolonu ljudi obučenih u crvene odore sa crvenim kapuljačama na glavama. Bilo ih je možda tri stotine. Polako su hodali po atletskoj stazi, koja je okruživala igralište, a jedan broj obično obučenih ljudi je išao za njima.

"Vudu sveštenici", rekao je prevodilac. "Pokušavaju da razbiju sastanak."

Sada sam već mogao razabrati čudnovato isprekidano pevanje koje je nadjačalo žagor prisutnih ljudi. Stotine ljudi su se spuštale sa glavne tribine i pridruživale jezivoj povorci.

General, sa moje desne strane, izdao je neku naredbu i jedan vojnik, koji je do tada stajao iza njega, je otišao sa podijuma.

"Šta je rekao?" pitao sam prevodioca.

"Naredio je da vojska bude u stanju pripravnosti. Oni će znati da se pozabave sa njima!"

"Ne! Ne smete to učiniti!" Obratio sam se generalu: "Nemojte pozvati vojsku! Molim vas!"

General mi je preko prevodioca objasnio: "Ako ih ne zaustavimo, znate šta će se dogoditi? Nastaviće da kruže sve dok ne sakupe dovoljno velik broj ljudi, a onda će početi da viču. To će prekinuti večerašnji sastanak."

Pogledao sam prema senatoru Bonhomu tražeći podršku, ali on je slegnuo ramenima: "Ne znam šta drugo možemo učiniti!" Znao sam da senator ne misli samo o ljudima na stadionu, nego i o desetinama, možda stotinama ili hiljadama onih koji slušaju radioprenos u selima i planinskim naseljima po celom ostrvu. Videli smo neka od tih zaseoka na izletu u brda na kome smo bili tog popodneva; zvučnik radioprijemnika visio je na drvetu ili u predvorju kuće. Bila je to jedina mogućnost zabave za vreme dugih tamnih noći.

Erl je pokušavao da opiše čudesnu promenu koja se odigrala u njegovom životu te srede ujutro, promenu koja je uticala i na to da se pomiri sa ženom i da njegovo telo doživi medicinski "nemoguće" ozdravljenje – ali sve je bilo uzalud. Prestao je da govori i, tražeći savet, okrenuo se prema meni. U zmijolikoj koloni koja je išla za

zakrabuljenim sveštenicima sada je već bilo hiljadu ljudi, ako ne i više, a broj ljudi je rastao svakog minuta. A ipak... ako se poslužimo silom i metodama koje se inače upotrebljavaju na Haitiju da zaštitimo sastanak, zar nećemo upropastiti ono zbog čega smo došli? Došli smo da pokažemo Gospodnju silu, a ne silu oružja.

"Molim vas, generale, čekajte!" molio sam. "Postoji bolji način."

Dok smo se nas dvadesetpetorica sakupljali iza podijuma, poželeo sam da znam koji je to način. Pred tim hiljadama ljudi koji su čekali da vide šta ćemo učiniti stali smo u krug, zagrlili se oko ramena i počeli da se molimo.

Nakon nekog vremena otvorio sam oči i virnuo prema stadionu. Situacija se pogoršavala. Sada je u povorci bilo već dve hiljade ljudi i upravo su počinjali da pevaju. Proređena masa u gledalištu počela je da tapše njišući se napred–nazad na jedan ružan način. Počeli su da viču.

"Moraću da ih zaustavim", rekao je general.

"Ne", rekao sam. "Još ne."

Ponovo sam sagnuo glavu. "Gospode, ovo je Tvoj trenutak! Gospode, spasi svoj sastanak!"

Odnekuda otpozadi začuo se krik. Brzo sam se okrenuo. Bio sam siguran da je došlo do obračuna noževima. Vojnici su potrčali preko igrališta u pravcu glasa. Tada smo svi spazili muškarca i ženu; muškarac je u rukama nosio dete i žurio preko trave prema podijumu.

Na drugoj strani stadiona marširanje se pretvorilo u ritmično plesanje. Par je stigao do podijuma. Odjednom se senator Bonhom digao, otišao otpozadi i sagnuo se prema njima.

Trenutak kasnije vratio se noseći u rukama mršavog dečaka od osam ili devet godina koji je duboko upalim smeđim očima zbunjeno gledao oko sebe.

"Ovaj dečak!" rekao je. "Poznajem ga! On je iz moje Oblasti. Poznajem i njegove roditelje!"

Pogledom je lutao od jednog do drugog i doslovno se tresao od uzbuđenja. "On vidi! Dogodilo se to dok ste vi govorili, rekao je Erlu. "Oči su mu se otvorile. On vidi!"

Još uvek nisam shvatao. "Mislite, bio je slep?" pitao sam.

Senator se razdraženo okrenuo prema meni. "Slep *od rođenja!*" rekao je. "Slep ceo svoj život – do ovog trenutka."

Još uvek držeći dečaka u rukama, otrčao je do mikrofona. U početku se uopšte nije mogao čuti od buke pevanja i tapšanja. Postepeno su se neki ljudi utišali videvši pred mikrofonom poznati visoki lik senatora sa detetom u rukama. Prevodilac je očigledno bio previše zapanjen onim što se dogodilo i nije nam preveo ni reči od onog šta je senator govorio masi. Nije prošlo mnogo vremena, a svi smo osetili promenu raspoloženja na stadionu. Iako se marširanje nastavilo, galama se postepeno stišavala. Još je neko tu i tamo tapšao. Sve su oči bile uprte u senatora.

Nagla promjena je zahvatila gledalište. Ponegde sam video ruke podignute prema nebu. Na kraju su čak i sveštenici u crvenim odorama prestali da pevaju i zastali u nedoumici.

Dečak, koji je bio centar zahvaljivanja Bogu, virio je s vremena na vreme meškoljeći se u senatorovom naručju. Ne znam šta je pomislio kad je prvi put u životu video svet, ali bilo je očigledno da vidi jer su mu oči počivale prvo na jednom predmetu, a onda na drugom, vraćajući se

naročito na sjajne trake na generalskim odorama. Često bi pogledao na reflektore iznad nas zadržavajući pogled na njima sve dok svetlost ne bi postala prejaka. Tada bi se trгнуo i tiho zaplakao.

Njegovi roditelji su se popeli sporednim stepenicama na podijum i sada su stajali pred senatora. On se okrenuo i spustio dečaka između njih i sebe.

Ja sam, međutim, i dalje posmatrao masu koja je zahvaljivala Bogu. Rame uz rame, lica uzdignutog u obožavanju – gde sam to već ranije vidio? A tada sam se, naravno, setio...

Kad je senator odstupio od mikrofona, zamolili smo prevodioca da zauzme njegovo mesto i uputi jednostavan poziv: svi koji bi hteli da upoznaju tog Isusa punog ljubavi, neka dođu dole na igralište.

Stotine i stotine slivale su se niz tribine. I mnogi koji su se pridružili maršu vudu sveštenika požurili su prema sredini igrališta. Uskoro su ljudi potpuno okružili podijum. U roku od dvadeset minuta tamo se okupilo pet hiljada ljudi.

Sledećeg dana stadion je već u rano popodne bio potpuno ispunjen. Kad je bio upućen poziv, opet se na hiljade sakupilo na igralištu. Događala su se i druga isceljenja, neka pred našim očima na podijumu, ostala negde dalje na ogromnom stadionu. Treće večer se, nakon što je slepo dete bilo isceljeno, deset hiljada ljudi odazvalo pozivu da upoznaju Isusa.

Mnogi koji su uspeli da se dovoljno približe podijumu sa suzama su ispovedali svoje grehe, naročito iz područja vraćanja i obožavanja demona. Ljudi su na pozornicu donosili različite predmete i tamo ih ostavljali: pramenove kose, izrezbarene drvene predmete, kesice sa kostima i perjem. Najviše sam se radovao kad sam na ružnoj gomili video stotine crvenih odora sa kapuljačama.

Završio je i predzadnji sastanak. Stajao sam pored prozora svoje hotelske sobe i posmatrao zaliv obasjan mesečinom. Bio sam previše umoran i previše radostan da bih išao na spavanje. Radostan... i zabrinut. Šta se ustvari dogodilo na sastancima? Neka vrsta masovne histerije? Da li je to bila reakcija gomile koja je u jednom trenutku mogla nastati kao odgovor na pevanje vudu sveštenika, a u drugom na hrišćansku poruku, pa se zatim isto tako lako ponovo vratiti na ono prvo? Šta su te hiljade nakon tri nedelje sastanaka mogli da znaju o Hristovoj stvarnosti? Šta će se sa njima sada dogoditi?

Znao sam, teoretski, da ih ostavljam u svemoćnim Božjim rukama. U stvarnosti, moja vera nije bila dovoljno snažna da bi verovao da je to dovoljno.

"Gospode, pokaži mi da je to stvarnost. Pokaži mi da se nešto zaista dogodilo."

Sledećeg sam ga jutro primetio dok je prelazio terasu. Baš smo doručkovali na prostranoj verandi hotela Rivijera: mi iz Udruženja, senator Bonhom i neki drugi ljudi iz vlade, i nekoliko vojnih lica – ista grupa koja se sastajala svakoga jutra na doručak i molitvu. Sedeo sam za stolom sa senatorom Bonhomom i šestoricom drugih kada nam je smešeći se prišao konobar.

"Bonžur, mesjes!" rekao je i počeo da sipa kafu u naše šoljice.

Bilo je to prvi put da je progovorio. Inače nas je svakog jutra posluživao u potpunoj tišini i sumornog lica. Kad je došao do senatorove strane stola, ponovo je progovorio, pritiskajući slobodnom rukom nekoliko puta prsa.

"On kaže", rekao je senator Bonhom okrećući se nama ostalima, "da je jutros kad se probudio osetio da je težak teret, koji ga je dugo pritiskao, sada nestao."

Bio je na sastanku prethodno večje, nastavio je da prevodi senator, i nije otišao napred, ali dok smo se mi molili za one koji su došli, on je u svom srcu rekao: "Isuse, ako Ti jesi onaj za koga ovi ljudi kažu da jesi, želim da Te sledim."

Videvši da su sve oči uprte u njega, čovek je ispustio džezvu sa kafom. Senator je nastavio da prevodi. "Celog mog života osećao sam taj pritisak. Misli. Strašne zle misli. Bojao sam se samog sebe; zbog tih misli bojao sam se da idem na spavanje."

Sada je teže disao. Senator je prevodio njegove reči. "Kad sam ovog jutra otvorio oči, pritiska nije bilo. Kao da sam sav bio od svetlosti, kao da sam mogao poleteti ravno sa kreveta. U meni nije bilo težine."

Još je neko plakao. Okrenuo sam se i spazio drugog konobara. I niz njegovo lice su se slivale suze. Senator je prevodio: "Znam to svetlo! I ja sam imao one misli. Pre četiri dana došao sam do podijuma kad su bili pozvani oni koji žele novi život. Od onda sam čekao da se misli vrate, ali nisu se vratile. Moj je um, um čoveka, a ne zveri."

Na mene je došao red da obrišem suze dok sam šaptao: "Gospode Isuse, oprosti mi! Oprosti mi što sam sumnjao da si dovoljno silan!"

Kasnije tog istog jutra javili su nam da će nas trojicu u predsedničkoj palati primiti dr. Duvalije. Po nas su poslali sjajan automobil. "Prijem kod predsednika traje obično pet minuta", rekao nam je čovek koji nas je dočekao na vratima. "Ne znam kada će vas primiti, ali evo, ovde je soba u kojoj možete čekati."

U velikoj čekaonici nalazilo se pedesetak ljudi, od kojih su mnogi imali torbe kakve nose atašei. Seli smo spremni na dugo čekanje, ali na naše iznenađenje, vrata predsednikove kancelarije istog momenta su se otvorila i mi smo bili pozvani. Ne znam kako sam pre zamišljao diktatora. U svakom slučaju, ne kao ovog snažnog malog čoveka sa

velikim okruglim naočarima, koji je sa druge strane stola ustao da bi nas pozdravio. Na tečnom engleskom raspitivao se da li smo li bili udobno smešteni. Govorili smo o sastancima, o velikom broju posetioca, o uticaju vudua na selu.

Pet minuta razvuklo se na deset, pa dvadeset. Doktor Duvalije postavio je mnoga pitanja o uzgajanju stoke i preradi mleka u Sjedinjenim Državama. Nakon pola sata, pogledao je na sat. "Želeo bi da nastavim ovaj razgovor", rekao je, "ali još su mnogi koji čekaju."

"Pre nego odemo", upao sam, "da li bi smo mogli ovde u vašoj radnoj sobi da se pomolimo za vašu zemlju i ljude?"

Svi smo sagnuli glave, uključujući i dr. Duvalijea i njegove ljude. Nas trojica iz Udruženja molili smo na glas Boga da blagoslovi one hiljade koje su slušale propovedi, bez obzira da li su bili lično prisutni ili su slušali preko radija, i da blagoslovi nove živote koji su tamo otpočeli. Tada je neko pitao dr. Duvalijea da li ima neku naročitu želju i potrebu za koju bi hteo da se molimo.

"Za kišu", rekao je istog trenutka. "Zamolite Boga da nam pošalje kišu."

Pogledali smo jedan drugog pomalo nesigurni, ali smo ponovo sagnuli glave. "Gospode Bože, Ti koji si izlio svoga Duha na žedna srca, molimo Te da isto taku pošalješ kišu na žednu zemlju."

Završni sastanak to večer bio je najslabije posećen od svih prethodnih.

Razlog je bio jednostavan.

Niko nije hteo da dođe po pljusk.

ZLATNI LANAC

24. juna 1975. godine Rouz i ja smo se još jednom ukrcali u avion na Međunarodnom aerodromu u Los Anđelesu.

Ovaj put nas nije ispraćala gomila ljudi, nego samo Stiv i njegova žena Debra, koji su nas i dovezli kolima. Nije bilo zabrinute grupe starešina armenske crkve, nije bilo uznemirenih lica. Zašto bi ih i bilo? Za dvadeset četiri godine koje su prošle od prvog našeg leta avionom, Rouz i ja preleteli smo više od tri miliona kilometara.

Stiv i ja izmenili smo nekoliko reči o televizijskom programu koji će snimiti za Udruženje u Portlandu u Oregonu dok ćemo mi biti na putu. Rouz i Debi zagrlile su se na rastanku. Zatim smo Rouz i ja ušli u avion. To smo veče preko Ouklenda leteli za Honolulu, gde je naših šesnaest novozelandskih grupa organizovalo sedmodnevni sastanak pod nazivom "Isus 75". Prema poslednjem izveštaju, ljudi su dolazili u hiljadama, tako da je Udruženje za sedam dana bilo prisiljeno da iznajmi hipodrom Aleksandra Park.

Nakon što smo uzleteli, doneli su nam večeru, a zatim se Rouz udobno zavalila u sedištu za svoj uobičajeni odmor u avionu. Za mene je to bila dobra prilika da priprelim odgovor na prvo pitanje koje će one hiljade ljudi postaviti: Šta je Udruženje?

Kako da odgovorim na takvo pitanje? Da dam statističke podatke? U svakom slučaju, oni su jako zanimljivi. Izvadio sam notes i olovku i pribeležio:

– godine postojanja: 24;

- broj saveznih država u Americi u kojima postoje grupe: 50;
- broj zemalja u kojima postoje grupe: 52;
- ukupan broj grupa: 1650;
- prosečan broj ljudi koji mesečno posećuju sve grupe: preko pola miliona;
- stopa rasta: jedna nova grupa dnevno.

Nasmešio sam se setivši se Oral Robertsovog "sna o hiljadu grupa", koji je nekad izgledao potpuno neostvariv. Uskoro ćemo imati dvostruko više od tog broja.

Nastavio sam da pišem:

- mesečni tiraž časopisa *Glas*: 800.000 primeraka;
- broj TV stanica koje emituju naš program "Dobra vest": 150;
- broj ljudi koji ga gleda u jednoj nedelji: 4 miliona;
- vazdušni most sa zemljama u kojima Udruženje održava sastanke: tri godišnje, od 1965. godine.

Spustio sam olovku na stočić. Da li je to način da opišem Udruženje? Brojeći glave, nabrajajući događaje? Mislim da ne.

Šta onda, kako bi bilo da pričam o našim raznim službama?

Iseljivanje je jedna od njih. Mi iz Udruženja nikad nismo mnogo naglašavali iseljivanje, jer bi u tom slučaju ono moglo privlačiti svu pažnju. Bez obzira na to, iseljivanja su se događala celo vreme.

Ponekad bi pozvali čoveka koji ima dar isceljivanja da vodi poseban sastanak. Mnogo češće bi to bio običan član Udruženja, koji se bavi svojim običnim poslom, a kojeg bi Bog upotrebio u nekom posebnom trenutku.

Moj je dar, na primer, bio pomaganje, a ne isceljivanje. A ipak...

U maju 1961. godine Udruženje je poslalo veliku delegaciju na Svetsku pentekostalnu konferenciju, koja se te godine održavala u Jerusalimu. Bilo je uzbudljivo posetiti mesta koja smo celog života znali samo iz Biblije. Maslinska gora, Krasna vrata, Siloamski ribnjak – bilo nam je žao kada smo morali da odemo u dvoranu. Na konferenciju je došlo tri hiljade ljudi, a Rouz i meni se činilo da su svi odjednom nagrnuli u hol i pokušali da se istovremeno uguraju u dvoranu. Bilo je toliko mnogo ljudi koji su hteli da prisustvuju sastanku da su delegati morali da nose značke da bi mogli da uđu.

Spazili smo Džima Brauna, našeg prijatelja, koji je došao kao delegat Udruženja iz Parksburga u Pensilvaniji, i pridružili smo mu se, stojeći pozadi i čekajući da se gužva smanji.

"Dee–mos Ša–karrri–an?" Glas je bio ženski, a izgovor ruski ili poljski. Očima sam pretraživao hol tražeći očima ženu koja me zvala.

"Evo je!"

Džim je pokazao prstom. Muškarac i žena gurali su se kroz masu ljudi prema nama. Ona je bila niska rastom, u kasnim pedesetim; muškarac je bio najjadnije iskrivljeno ljudsko biće koje sam ikada video. Obema rukama je držao štap, a gornji deo tela mu je bio uporedan sa površinom poda, u obliku broja sedam.

"Mene tražite?" pitao sam ženu. Čovekovo lice nisam mogao čak ni videti.

"Da, gospodine Ša–karri–ane. Ovom čoveku je potrebna pomoć." Objasnila je da ga je našla u nekom naselju izvan grada. Zamolio ju je da mu pomogne da dođe do dvorane jer je čuo da ovde Isus isceljuje ljude. Kad su saznali da su sva sedišta zauzeta, neko im je savetovao da razgovaraju sa mnom.

Saosećao sam sa tim iskrivljenim čovečuljkom. Žena mi je rekla da su oboje Jevreji. Setivši se Jevreja koji su bili članovi Udruženja – ljudi kao što je Dejvid Rotšild, predsednik naše grupe u Beverli Hilsu, znao sam da Bog posebno ljubi narod sa kojim je sklopio Savez. Ali šta sam ja mogao ovde da učinim? Ovde na konferenciji nisam imao uticajnih poznanika.

Onda mi je na pamet pala jedna ideja. Kako bi bilo da mu dam moju ulaznicu za popodnevni sastanak. I danas će jedan od govornika biti Džim Braun, a ja... "Izvolite", rekao sam otkopčavajući svoju značku. "Uzmite ovo. Sa time ćete ući."

Kleknuo sam na pod hola i nagnuo se unazad, pokušavajući da dohvatim okovratnik čovečuljkovog kaputa. Konačno sam pričvrstio značku i baš nameravao da ustanem, kad sam odjednom čuo poznati glas:

Ne, Demose, nemoj ostaviti ovoga čoveka. Moli se za njegovo ozdravljenje. Upravo ovde.

Bio sam zaprepašten. Ovde? Sada? Pa ceo je hol pun velikih pentekostalnih vođa iz celog sveta. Bacio sam pogled na Džima Brauna. Džim je imao mnogo više iskustva sa isceljivanjem nego ja, i on...

Ti, Demose. Upravo ovde.

Još uvek klečeći na kolenima, rekao sam čoveku na uvo: "Da li bi ste

mi dozvolili da se upravo sada molim za vas?"

Kao odgovor, čovek je spustio svoju glavu na dršku štapa i zatvorio oči.

"Dragi Isuse", rekao sam, "zahvaljujem Ti što si učinio da hromi kliču od radosti ovde na ovim istim brežuljcima. Danas, Gospode, još jedan hromi čovek dolazi Tebi, jedan od Tvojih izabраниh."

Suze su kapljale po čvornovitim zglobovima prstiju i padale na pod. Ljudi su počeli da se okupljaju oko nas.

"U ime Isusa Hrista", rekao sam mu, "uspravi se!"

Čuo sam kako je nešto škljocnulo.

U prvom momentu sam se uplašio da je krhki čovečuljak nešto slomio. Stenjanje koje se začulo kada je podigao glavu i malo se uspravio bilo je izraz olakšanja, a ne bola. Opet se napregnuo, tako da su mu iskočili vratni mišići, i još se malo ispravio. Opet se začulo krckanje. Ponovo se napeo kao da se bori sa nevidljivim silama. Sve se više uspravljao.

Ako je u holu bio neko ko nije spazio šta se događa, ženini krikovi su okrenuli sve glave prema nama. "Čuu-do" nastavila je da viče. "To je čuu-do!"

Čovek se ispravio do pune visine i pobedonosno pogledao u moje lice. Svuda oko nas čulo se slavljenje i zahvaljivanje na desetak jezika.

I ja sam ustao. Ispružio sam ruku i uzeo čovekov štap. "Samo u Njegovoj snazi", rekao sam. Čovek je počeo da hoda napred-nazad zanoseći se u početku, a zatim sve hrabrije i čvršće. Karlica mu je bila neiskrivljena, a ramena podignuta.

Umesto govora koji je isplanirao za ovo popodne, Džim Braun je ispričao priču o događaju koji se desio u holu. Za to dvoje ljudi sada nije bio problem da uđu. Našli su sedišta i za njih i za nas u prvom redu balkona. Dok je Džim govorio, čovečuljak je povremeno poskočio sa sedišta.

"To sam ja!" uzvikivao je. "To se meni dogodilo!"

Poskakivao je, plesao i skakao gore–dole po prolazu, tako da sam se uplašio da se će usled napora ponovo iskriviti.

Da, mogu da ispričam taj događaj iz Aleksandra Parka iako ga ne mogu ni sada objasniti ništa bolje nego što sam to mogao tada. Suprotno ljudima sa tim posebnim darom isceljivanja, ja nikad nisam naročito težio za tim iskustvom. Nisam sate i dane provodio posteći se i pripremajući. Isto tako, čudesna sila me je obuzimala samo povremeno iako su ljudi u potrebi dolazili k meni sve do kraja konferencije.

Najbolje šta bi mogao reći ljudima u Ouklendu je to da je isceljivanje jedna od normalnih funkcija i – delova tela i da svaki član tog tela može u neko određeno vreme da bude pozvan da ga izvrši. Kad dođe takav poziv, ključ je, izgleda, poslušnost.

Sa osećanjem krivice pogledao sam Rouz umotanu u pokrivač koji je dobila u avionu. Setio sam se jedne noći u Dauniju.

Otišli smo u krevet. Bila je ponoć, vreme da se ugase svetla, ali je Rouz zbog nečeg bila nemirna. Stalno je ustajala, odlazila do prozora, vraćala se nazad i sedala na ivicu kreveta.

Bio sam zbunjen, jer sam obično ja bio noćna ptica, a Rouz ona koja je jedva čekala da zaspi. "Šta nije u redu, srce?"

"Telefoniraću Vivijen Fuler!"

"Vivijen Fuler!" Fulerovi su živeli na jugu Nju Džersija. Herb Fuler je bio predsednik grupe i kao da sam se prisećao da je njegova žena imala teškoće sa okom kad smo zadnji put bili tamo. Ali u ovo doba noći...

"Rouz, znaš li koliko je sati u Nju Džersiju? Tri ujutro!"

Rouz je uzdahnula. "Znam", rekla je. Naravno, složila se da bi bilo bolje pričekati do jutra. Nikada, međutim, nisam video da Duh Božji može nekog toliko uznemiriti. Rouz se nije mogla smiriti. Ustala je, počeošljala se i vratila natrag u krevet. Zatim je ustala da vidi da li je šporet isključen i još jednom se vratila nazad u krevet. Ponovo je ustala da se uveri da li su vrata zaključana. "Ma daj, draga", rekao sam, "već jednom telefoniraj pre nego što se potpuno izliže tepih po kom hodaš."

Rouz je upravo skočila do telefona. Iznenadio sam se kako je brzo neko sa druge strane odgovorio na poziv.

Rouz je kratko vreme slušala, a onda se okrenula prema meni.

"Demose, idi na drugi telefon!"

Otišao sam u prednju sobu i podigao slušalicu.

"Vivijen", rekla je Rouz, "ponovi Demosu to što si upravo rekla meni. "

Glas Vivijen Fuler nije zvučao nimalo umorno ili nestrpljivo. Rekla mi je da su u bolnici postavili dijagnozu za njeno oko: kasni stadijum glaukoma. Oko nije reagovalo na medicinske pokušaje lečenja. Znala je da će oslepeti i pokušala je da se hrabro i odlučno suoči sa tom činjenicom. Provela je sate vežbajući da hoda po kući da ne zapinje za nameštaj. Postepeno su je strah i obeshrabrenost savladali. Upravo ove noći potištenost je bila nepodnošljiva. Ležala je budna osećajući da su je napustili Bog i svi ljudi. "Molim Te, Bože", molila je na

posletku, "ako me ljubiš, pokaži mi to tako da mi neko telefonira. Upravo sada, usred noći!"

Jedno vreme se na međugradskoj liniji čulo samo zujanje.

"Vivijen", rekla je Rouz, "Bog mi nije rekao da te samo nazovem, rekao mi je i nešto drugo. Rekao mi je da ćeš ozdraviti. Potpuno."

Nadao sam se da se u dalekom Nju Džersiju nije čulo kako sam naglo progutao slinu. Rouz je i dalje govorila podsećajući je na sve predivne znakove Božje milosti, kojima smo godinama bili svedoci na sastancima Udruženja. Kasnije smo se svo troje molili za Vivijenino potpuno ozdravljenje koje je trebalo baš tada da počne. Kada smo završili, u Dauniju je bilo pola dva, a u Nju Džersiju pola pet.

Nekoliko dana kasnije, Vivijen nas je nazvala. "Nemam zapravo, ništa konkretno da vam kažem", rekla je, "ali jedan sat posle našeg razgovora one noći, nešto kao da je prsnulo u mojoj glavi. Ne znam kako bi to drugačije opisala. Sledećeg dana otišla sam kod specijaliste. Sve što je mogao da ustanovi bilo je da se stvar od zadnjeg pregleda nije pogoršala."

Nakon nekoliko nedelja Vivijen nas je ponovo nazvala. Ne samo da se pogoršavanje zaustavilo, nego je izgledalo kao da se stanje njenog vida popravlja.

Prošli su meseci. Svi smo se našli na okružnom sastanku u Štatler Hiltonu u Nju Jorku. Ispričao sam Vivijeninu priču ljudima u dupe punoj dvorani: neki od najboljih lekara sa istočne obale ocenili su da se kod nje radi o neizlečivom glaukomu. "Ali sada..."

Vivijen se popela uz stepenice i prišla mikrofonu. Opisala je bolno napredovanje bolesti i kako je svaki dan sama sebi govorila da je to možda zadnji put da vidi Herbovo lice. Zatim je ispričala o najdubljem

ponoru svoje potištenosti, kad je u tri sata noću ležala u krevetu moleći se da joj neko telefonira. Ispričala je sve o Rouzinom pozivu, o pregledima koji su usledili kod specijaliste, o njegovoj oduševljenoj izjavi da su njene oči na neobjašnjiv način počele da reaguju na iste medicinske pokušaje lečenja kojima ih je celo vreme podvrgavao. "Svaki dan slavim Boga za svoj predivan vid!"

Bog je i dalje koristio Rouzinu poslušnost. Još dok je Vivijen govorila, ljudi su počeli da napuštaju svoja mesta i prilaze podijumu, sve dok se na pozornici nije okupilo dvadeset šestoro ljudi koji su patili od glaukoma. Cela plesna dvorana se molila sa njima u atmosferi nabijenom verom. Posle šest meseci sedmoro od tih dvadeset šest ljudi prisustvovalo je skupštini u Vašingtonu D.C. Još uvek ne znamo šta je bilo sa ostalih dvadesetoro, ali svaki od onih sedmoro je bio potpuno izlečen.

Na svakom sastanku smo ponovo bili svedoci sličnih događaja, čak i većih od tih. Rak u zadnjem stadijumu izlečen na licu mesta. Srčani bolesnik dobija novo srce, ne ozdravljeno novo srce, nego novo, bez jednog jedinog ožiljka, baj-pasa, i veštačkih zalisaka koji su ranije bili ugrađeni hirurškom intervencijom. Mladić smrtno ranjen metkom kalibra 0.38, nakon što se direktor Udruženja molio za njega, uspravio se u krevetu u bolnici u Džeksonvilu i zatražio vode. Drugi čovek, proglašen klinički mrtvim u Južnoj Africi, vraćen je u život nakon što se grupa ljudi iz Udruženja molila za njega. Taj čovek i danas u džepu ponosno ima potvrdu o vlastitoj smrti. U svakom pojedinom slučaju dogodilo se to kad je neko bio poslušan bez obzira koliko je stvar izgledala beznadežnom ili smešnom.

Ili... naša služba evangelizovanja po celom svetu. Broj koji nam je Bog dao dok smo se prošlog i decembra molili – jedna milijarda i dvesta pedeset miliona ljudi koje treba da upoznamo sa Evanđeljem i tokom 1975. godine – izgledao je astronomski velik i isto toliko nestvaran. Ustvari, celo ovo elektronsko doba izgledalo mi je nestvarno, a baš je

ta elektronika već sada u avgustu pomogla da dopremo do tog neviđenog mnoštva.

Do tog trenutka se radioprogram Udruženja emitovao već svake nedelje na dvadeset i jednom jeziku po celoj Evropi, Južnoj Americi i Aziji. Kod kuće, u SAD-u, naša se polusatna TV emisija "Dobra vest" emitovala već četvrtu godinu po celoj zemlji, a novi repetitori su bili postavljeni ove godine u Kanadi, na Bermudima, u Australiji i Japanu.

Važan detalj tog prikaza našeg delovanja bio je naš sin Stiv, sada izvršni producent.

U baratanju mikrofona i mikserima bio je toliko spretan koliko sam ja bio šepRTLja. Sam sam se sebi nasmejavao, setivši se prvog dana pred kamerama. Bilo je zamišljeno da u TV emisiji "Dobra vest" razgovaram sa ljudima i podstičem ih da pričaju o svojim iskustvima, isto onako kao što sam to radio na sastancima Udruženja. To je zvučalo prilično jednostavno i, pošto je snimanje u studiju poprilično skupo, nadali smo se da ćemo snimiti prvih trinaest polusatnih emisija za nedelju dana.

Kad sam, međutim, stao na označeni podijum i video kablove, kamere i ljude sa štopericama, unervozio sam se kao krava pred nepoznatom štalom. Zbunjivala su me uputstva koja sam dobijao. *Stani ovde. Sedi tamo. Sada okreni glavu.*

U sedam sati ujutro počeo sam da se znojim pod toplinom reflektora, a u podne sam izgledao kao da se snimanje obavlja u kadi.

Najgore od svega bio je mali ekran pričvršćen na kameru, ekran na kojem je bio ispisan moj tekst. Izvrtao sam reči i preokretao rečenice sve dok se jadnik kojeg sam intervjuisao ne bi sapleo isto tako kao i ja. Nakon dve nedelje snimanja izgubio sam devet kilograma i oduševljenje za ceo poduhvat. Sav očajan, otišao sam Diku Manu, producentu emisije.

"Hajde da probam bez unapred napisanog teksta", molio sam. "Daj da spontano vodim razgovor."

Ne može se tako na televiziji, objasnio je strpljivo Dik. Vreme se mora odrediti u sekundu tačno, a kamermani moraju znati kada dolaze određeni kadrovi. Naravno, popustio sam pred njegovim stručnim objašnjenjem dok nismo razvili film. Snimci su pokazivali mehaničkog čoveka sa ukočenim očima na kamenom licu.

Sledeću seriju emisija snimali smo potpuno amaterski, bez teksta i bez probe, ali moleći se pre snimanja, moleći se tokom snimanja i moleći se nakon snimanja. Zaboravio sam na tehniku snimanja i skoncentrisao se na svog sagovornika. Svi smo u istom trenutku osetili promenu: Božji Duh se spustio na studio. Kamere su prestale da se kvare, a ljudi su dolazili na vreme. Uspevali smo da snimimo i po četiri polusatna intervjuja koji su trajali tačno trideset minuta. Dik Man nije mogao da se snađe: svaki put kad mi signalizuje da je do kraja ostao još jedan minut, rekao mi je, ja moram završiti tačno šezdeset sekundi nakon toga!

Događale su se još neobjašnjivije stvari. Jednom smo u Portoriku snimali osamnaest priča koje su za snimanje odabrale tamošnje grupe. Bio je to vrlo smeo plan jer smo snimanje trebali da obavimo pod vedrim nebom, a padala je kiša.

Popodne sam trebao da razgovaram sa čovekom koji je bio izlečen od gube. Kiša je padala kao iz kabla.

Kamermani i drugo osoblje pokrili su svoje aparate ceradom pa smo svi seli i posmatrali vodene mlazeve. Stigao je Roželio Parilja. Potresao sam patrljak ruke koji mi je pružio. U prvom trenutku sam pomislio da je dan postao svetliji zbog radosti koja mu je izbijala iz očiju, ali sam zatim shvatio da je jedan sunčev zrak probio oblake. Osoblje je skinulo cerade tako da su Roželio i žena koja je došla kao

prevodilac stali pred kamere.

Preko Sali Olsen opisao je kako se osećao kad je u desetoj godini saznao da ima gubu. Bilo mu je teže podneti odvojenje od porodice i život u izolovanom naselju za gubavce, nego fizičku agoniju bolesti. Do tada čak nikad nije ni video gubavca, a sad je odjednom živio među ljudima čiji ga je već sam izgled užasavao. Ono najgore ga je tek čekalo. Za nekoliko godina je postao nakazniji od svih, toliko pokriven užasnim ranama da čak i drugi gubavci nisu hteli da mu se približe, tako da je morao da jede u samoći.

Jednog dana, kad je imao dvadeset dve godine, grupa hrišćana posetila je koloniju gubavaca i tada je prvi put čuo poruku o Isusu. Ona je iz bezvrednog i sažaljiva vrednog čoveka pretvorila Roželia u čoveka ispunjenog radošću i ljubavlju. Do tada je bolest već izjela njegove glasne žice. Počeo je da moli Boga da mu povрати glas kako bi mogao drugima govoriti o novom životu koji je našao.

Nakon nekog vremena čuo je da će se u pentekostalnoj crkvi u obližnjem Rio Pjedrasu održati bogoslužjenje isceljivanja. Neopisiva nada je počela da raste u njemu. Dosađivao je čuvarima da mu izdaju dozvolu da napusti naselje, dozvolu koja se jako retko izdaje, i dobio ju je. Prisustvovao je bogoslužjenju sedeći pozadi, dovoljno daleko od ostalih vernika.

Kada su ljudi krenuli napred, on se ponovo držao dalje i čekao da oni završe. Dok je tako čekao, obuzeo ga je očaj. Isceljenje se vrši, video je, polaganjem ruku. Nijedan čovek neće hteti da dotakne gubavca.

Konačno se prostor ispred propovedaonice ispraznio i Roželio je požurio napred i kleknuo. Prišao mu je pastor Tores i stavio mu obe svoje ruke na glavu. Zatim mu ih je stavio na lice, na ramena, na leđa; raširio je obe ruke i zagrlio ga – i u tom trenutku je Roželio znao da je isceljen.

Tek nakon mnogo nedelja lekari su poverovali u rezultate koje su dobijali ispitivanjima. Roželio Parilja više nije bio aktivni bolesnik. Konačno je bio pušten i poslednjih dvadeset pet godina je propovedao po celom Portoriku. Bog mu predivan glas nije dao samo za propovedanje nego i za pevanje. Muzičari koji su došli sa njim, istupili su napred i Roželio je otpevao divnu pesmu u južnjačkom ritmu, dajući čast i slavu Bogu.

Zadnja nota je zamrla i sunce je nestalo. Kamermani i muzičari su jedva stigli da pokriju kamere i instrumente pre nego što je iznova počelo da pljušti istom silinom kao i ranije.

Ispričali smo to veče ovaj događaj na sastanku grupe u San Huanu. "Zar nije to zatišje u oluji bilo savršeno isplanirano da bi smo mogli obaviti snimanje?" Lica ljudi su pokazivala da ne razumeju.

Izgleda da nigde dalje u San Huanu kiša nije prestala, čak ni na minut...

Na taj način snimamo TV emisije već tri godine – bez teksta i bez probe, oslanjajući se jedino na Duha. Emisije nisu tehnički savršene, ali poseduju kvalitet istinitosti koji dodiruje ljude duboko u srca.

Nakon emisije svaka stanica objavljuje broj telefona za ljude koji žele da učine novi korak kao rezultat gledanja emisije. Preko tog telefona mogu da stupe u vezu sa nekim iz najbliže grupe. Negde sam imao podatke o broju poziva koje smo primili na području cele zemlje. Tražio sam pipajući po torbi koja je stajala ispod sedišta ispred mene.

Sada se i Rouz probudila i znatiželjno posmatrala kolonu sa brojevima koji sam zapisao: "Šta je to TV 13/3?" pitala je.

"Trinaest emisija u tri dana", rekao sam. "To je tempo kojim sada snimamo, zar ne? I nikad ne moramo ništa ponovo da snimamo."

Iskopao sam izveštaje. "Pokušavam da otkrijem", rekao sam, "koliko nam ljudi telefonira posle svake emisije."

"Ja mislim, Demose", rekla je Rouz malo kasnije, "da nije toliko zanimljiv broj ljudi kao to šta se sa tim ljudima događa. Zanima nas pojedinac i kako ga poruka menja."

Da, pojedinac – ali koju od nekoliko hiljada priča da ispričamo? Odlutao sam u mislima iz Portorika na severozapad. Istočna obala. Centralni deo SAD. Preko planina, sve do Kalifornije.

Čak i dalje na drugi kraj SAD, na Havaje. Tada sam se setio Harolda Širakija.

Harold je bio prvi čovek koji je nazvao naš telefonski broj, objavljen kad su naše emisije u septembru 1972. godine počele da se emituju iz Honolulua. To nedeljno jutro nije uopšte imao nameru da gleda televizijski program. Harold je nameravao da učini nešto sasvim drugo.

Harold se rodio kao šesto od šesnaestero dece na maloj plantaži kafe u Koni na Havajima. U skladu sa japanskom tradicijom, naučili su ga da bude marljiv radnik, da uvažava druge ljude i poštuje vlast.

Haroldov otac je imao Parkinsonovu bolest. Kad je toliko oboleo da nije mogao da radi, starija deca su napustila školu da bi izdržavala porodicu. Zahvaljujući tome što su svaki dan prekovremeno radili nekoliko sati pod užarenim suncem, Harold je mogao da nastavi sa školovanjem i tako postane prvi iz cele porodice koji je završio srednju školu.

Zaposlio se i omogućio i mlađoj braći i sestrama da se i oni školuju. Svakog jutra je ustajao u četiri sata, uzimao petrolejsku svetiljku i pešačio mnoge kilometre do plantaže kafe koja je zapošljavala sezonske radnike. Tek kada su sva njegova mlađa braća i sestre

završili srednju školu, mogao je da se oženi i osnuje sopstvenu porodicu.

Tada se Harold preselio u Honolulu. U početku je radio na dokovima kao lučki radnik, zatim kao prodavac u trgovini mešovitim robom, a na kraju je započeo sopstveni posao. Haroldu se njegov marljiv rad isplatio. Do 1970. godine je uspeo da uštedi značajnu sumu novca.

A onda su mu većinu tog novca uzeli. Učinili su to vrlo spretno. Sa smeškom. Ljudi u koje je imao poverenja. Kad je shvatio šta se dogodilo, vera na kojoj je gradio svoj život pala je u vodu.

Bila je to vera u ljudski trud i poštenje, a ne u Boga. Haroldova porodica je bila nominalno budistička ali, poput mnogih stanovnika ostrva, zapravo su verovali u gomilu raznih bogova i duhova. Naročito su poštovali jednog od njih, Odaisana. U japanskom hramu u Koni nalazio se njegov mali kameni lik kojem se porodica obraćala pre svake odluke. Kada je bog bio saglasan sa njihovom namerom, njegov je lik bilo vrlo lako podići. U suprotnom, bilo ga je teško i pomaknuti.

Tokom godina, Harold se razočarao u tom tradicionalnom verovanju, uvidevši u kakvom ropstvu živi njegova porodica. Njegova stara majka, sada već udovica, provela je svoj život pod teretom straha da će uvrediti ovog ili onog duha.

Kada se preselio u Honolulu, Harold se pridružio episkopalnoj crkvi jer mu se činilo da mu ona pruža oslobođenje od takvih strahova. Pokušavao je nagovoriti i svoju majku da postane hrišćanka, ali mu je ona objasnila da je – iako je Isus bio jedan od bogova kojima se molila – On prvenstveno zainteresovan za belce. Svaka Njegova slika, naglasila je, prikazuje ga sa bradom, a to je dokaz da se ne brine mnogo za istočnjake.

Sada kad je izgubio svoj novac, Harold se obratio svom svešteniku.

Sveštenik ga je saosećajno saslušao i složio se da mu je učinjena nepravda, ali ga je savetovao da ne ide na sud. "Takve se stvari svakodnevno događaju u poslovnom svetu i ti i ja ne možemo tu ništa učiniti. Na tvom mestu, ja bi pokušao da zaboravim celu stvar."

Harold je otkrio da je to jedina stvar koju ne može učiniti. Prestao je da jede i prestao je da se viđa sa prijateljima; sedeo je sam u dnevnoj sobi, na čijim su prozorima bile navučene zavese, i osećao kako u njemu sve više raste mržnja. Poštenje, žrtvovanje, dugi sati – ako ga sve to nije nikuda dovelo, koji je smisao života? Smrt je bolja. Mrtvaci spavaju. Mrtvaci ne varaju i ne potkradaju.

Harold je imao jednog prijatelja koji je imao pušku. Ali nije nameravao da umre sam! Pre nego što se ubije, ubiće dvojicu drugih. Trojicu – ako uspe pre nego što ga zaustave.

Želja je rasla dok se nije pretvorila u opsesiju – sve dok nije postala njegova jedina misao. Nedelja. Moraće da bude nedelja jer će prijatelju reći da ide u lov. Jedna nedelja u septembru, čim otpočne sezona lova...

Došla je nedelja koju je Harold odabrao. Njegova žena ga je opet molila da ide u crkvu – nakon razgovora sa sveštenikom nije više bio ni na jednom bogoslužju. Harold je samo odmahnuo glavom.

"Onda barem uključi televizor", molila ga je. "Gledaj utakmicu." Plašila ju je njegova ravnodušnost prema svemu.

Harold je opet odmahnuo glavom i oprezno pogledao ženu.

Nikako ne sme da posumnja šta namerava da učini.

Dobro. Upali televizor! Gledaj utakmicu dok ne prestane da se brine i ne ode u crkvu. Bacio je pogled na sat. Deset i trideset pet.

Popodnevene su igre na kontinentu verovatno već počele. Uključio je četvrti kanal.

Dva čoveka su razgovarala. Jedan je bio belac, drugi – nije bio siguran. Verovatno iz Polinezije. (Veselo sam se nasmejao kad sam se toga setio. Mnogo puta zahvaljivao sam Bogu za tu čudnovatu osobinu armenskog lica. Jevreji misle da sam Jevrej, Arapi me smatraju Arapinom. U Južnoj Americi obraćaju mi se na španskom, na Istoku smatraju da sam Indijac. A sad me u Honoluluu smatraju za stanovnika Havaja!)

Harold je bio toliko nesretan da nije mogao da prati o čemu ta dvojica razgovaraju. Kako se nagnuo napred, u nameri da se prebaci na drugi kanal, tako je i ostao da gleda u njihova lica. Bili su to najsrećniji ljudi koje je video.

Pokušao je sa skoncentriše na njihove reči, ali mu je u glavi bila prevelika zbrka pa je nastavio samo da gleda. Dok ih je posmatrao, čudan mir se spustio na zatvorenu i zamračenu sobu. Ljubav. Sklad. Nada. Kao da je sve to izviralo iz samog televizora.

Na kraju emisije na ekranu se pojavio telefonski broj. Još se uvek nalazio u neudobnom položaju u kom se zatekao kad je prvi put spazio sliku na ekranu. Tako, napola sedeći, ponovio je broj u sebi.

Nakon nekoliko minuta razgovarao je sa Rojem Hičkokom, članom naše grupe u Honoluluu, i slušao reči koje su bile prelepe da bi im mogao verovati. "Isus zna sve o tvojoj situaciji... Isus je odgovor... Isus te ljubi..."

Danas je Harold ne samo jedan od vodećih ljudi u svojoj mesnoj episkopalnoj crkvi, nego je uključen i u rad Udruženja na Havajima. Nikada nije uspeo da povрати novac, ali su mu ljudi iz Udruženja pomogli da se reši tereta mržnje i jarosti, i pobednički ih prevlada.

Harold nije samo sam započeo obnovljeni život, nego je pomogao još stotinama da nađu svoj vlastiti novi početak.

Među prvima se našla njegova majka stara osamdeset i jednu godinu. Videla je promenu na svom sinu i shvatila da postoji jača sila od one koju imaju duhovi koje je toliko dugo umirivala. Zajedno sa ostalim članovima porodice, zapalila je u dvorištu ispred crkve lomaču od raznih kipova i oltarića, koje su do tada držali u kući. Do kraja života Haroldova majka je bila vedra i aktivna hrišćanka. Umrkla je 1973. godine.

Takva i slična iskustva uverila su nas da televizija ima veliku ulogu u vraćanju sveta u život, u oživljavanju koje sam video u viziji.

Ima je i savremeno čudo putovanja mlaznjacima. Počeo sam nabrajati zemlje sa kojima je Udruženje uspostavilo vazdušni most: Engleska, Švedska, Norveška, Francuska, Italija, Japan, Filipini, Vijetnam, Indija – preko pedeset zemalja. U većini od njih su evangelizacije i sastanci, koji su trajali i po nekoliko nedelja, dali dobar rezultat: nastale su lokalne grupe, i nekoliko njih, koje su postale centri laičkog rada.

U drugim zemljama, kao što su Finska, Estonija i Jugoslavija, mogli smo se samo moliti za rezultate koji će biti vidljivi u budućnosti. Razmišljao sam o svojoj prvoj poseti jednoj komunističkoj zemlji i o odluci koju sam tada u sebi stvorio.

Bilo je to na Kubi, nakon što je Kastro došao na vlast. Naša mala grupa odsela je u bivšem hotelu Havana Hilton, kojem su sada promenili naziv u *Cuba Libre*. Kastro je hotel pretvorio u svoj glavni štab, pa iako je sve vrvelo od naoružanih vojnika, nikad nismo uspeli ni na trenutak da spazimo velikog vođu. Kad sam jedne noći oko dva sata odlazio u krevet, iznenada sam dobio osećaj da ću se sresti licem u lice sa Fidelom Kastrom ako se obučem i spustim liftom u restoran. Do tada sam već imao dovoljno iskustva sa Duhom pa se nisam mnogo

razmišljao, nego sam se obukao što sam brže mogao.

Rouz je otvorila oči. "Kuda ideš?"

I Rouz je bila naviknuta na takve neobične podsticaje Svetog Duha. "Baš zgodno", rekla je pospano.

Jedini potrošači dole u restoranu je bila grupa mladih vojnika, petnaest ili šesnaest godina stari, koji su sedeli u ćošku. Pili su sok od narandže. Konobar mi je rekao da bi pre nekoliko godina u ovo vreme restoran bio ispunjen do poslednjeg mesta. "Severoamerikanci", rekao je setno, "iz kasina." Pokazao je rukom prema sada napuštenim prostorijama za kockanje u poluspratu. "Nije ih bilo briga koliko potroše."

Zapisao je moju porudžbinu, sladoled, i sa uzdahom otišao u kuhinju. Kad mi ga je doneo, zastao je pored mog stola, sretan što može sa nekim da razgovara. Kubanski španski jezik se razlikuje od meksičkog, koji sam ja od malena govorio, ali nismo imali problema oko sporazumevanja.

"Kad večeras uđe premijer Kastro", rekao sam, "da li bi ste mu hteli reći da sam mlekar iz Kalifornije i da bi želeo sa njim da razgovaram?"

"Večeras?" ponovio je konobar. "Večeras neće doći! Nikad ne dolazi ovako kasno."

Završio sam sladoled. "Večeras hoće!"

Konobar me je iznenađeno pogledao. "Neko vam je rekao da će doći ovamo?"

Nakratko sam razmislio. "Da", potvrdio sam, "neko mi je rekao."

Čovek je odmahnuo glavom. "Nemoguće", rekao je. "Nikad ne dolazi posle deset sati."

Vreme je prolazilo i izgledalo je da je konobar u pravu. Prošlo je još pet minuta. Deset. Mladi vojnici su izašli. Uzeo sam račun i otišao do blagajne. Blagajnik mi je baš vraćao kusur kad se hodnikom začuo bat čizama. Kroz vrata je ušlo osamnaest ili dvadeset crnobradih muškaraca u maslinastim odorama; neki su nosili puške, a drugi američke automate. U sredini grupe nalazio se Fidel Kastro.

Kastro je seo za sto i naručio šniclu, a telohranitelji su se razmestili po prostoriji i, pošto nije bilo nikog drugog, gledali su u mene. Video sam da se konobar saginje i nešto govori Kastru. I on me je na trenutak pogledao i onda mi prstom dao znak da mu se pridružim.

Seo sam sa njegove desne strane, svestan da su me cevi pušaka pratile preko cele prostorije. Kastro se raspitivao o mlekarstvu u Kaliforniji i izgledao razočaran kad nisam dopustio da mi plati biftek. "Kad vam dođem u posetu", rekao je, "popiću galon mleka."

Smeh se razlegao po celoj prostoriji. Odahnuo sam kad su bradonje spustile oružje i nekoliko njih zapalili cigarete.

Poznavao sam revolucionarnog vođu jedino preko neprekidnih govora koje je objavljivao radio i zato sam se iznenadio kad sam otkrio da je savestan i pažljiv slušalac. "Šta vas je dovelo na Kubu?" pitao je posle nekog vremena. Rekao sam mu da je naša grupa došla ovamo da upozna Kubance sa našim radom i da im ispriča kako Sveti Duh deluje među sličnim ljudima u drugim zemljama.

Na moje još veće iznenađenje, izgledao je iskreno zainteresovan. Rekao mi je da je jednom prilikom bio u bolnici u Braunsvilu u Teksasu. "Svake nedelje su bila dva čoveka na televiziji. Jedan je bio Bili Grem, a drugi Oral Roberts. Izgledali su mi kao iskreni ljudi i to što su govorili

bilo je dobro."

Razgovarali smo već više od pola sata kad se jako ljut i jako pijan za stolom pojavio jedan Severoamerikanac. "Odgovarate li vi ikada na pisma?" pitao je. "Već tri meseca čekam na odgovor od ove takozvane vlade!"

Nisam mogao potpuno da ga pratim, ali sam shvatio da je vlasnik jednog noćnog lokala koji je revolucionarna vlada zatvorila. Iznenadila me je njegova smelost; prostorija je ipak bila puna vojnika. Međutim, on je očigledno bio previše zaokupljen svojim problemima da bi na njih obraćao pažnju. "I vaši ljudi gube novac", rekao je. "Nemojte to zaboraviti! Ja sam vam ovamo doneo dobar posao."

Kastrovo lice dobilo je sivozelenu boju, vrlo sličnu boji njegove odore. "Dobar posao?" pitao je. "To vi tako mislite! Kockanje i prostitutke? Da li je to sve što vas zanima u ovoj zemlji?"

Pokušavao sam da uhvatim pogled vlasnika noćnog lokala. Niko ne može biti toliko pijan ili zaokupljen sobom da ne bi čuo vapaj u tom pitanju. *Da li vam je ikada bilo stalo? Da li ste nas ikada upoznali?*

Ali čovek kao da je bio gluv. "Nemojte mi sada moralizovati" rekao je. "Kubanci su imali dobru korist od mog kluba. Zato svaki put..."

Kastro je ustao a da nije dovršio večeru. Praćen vojnicima, već je bio na pola puta prema vratima, kad se okrenuo, vratio natrag i pružio mi ruku.

"Drago mi je što ste došli", rekao je. "Želeo bi..."

Lice mu je bilo sivo i nije završio rečenicu. Za nekoliko trenutaka svi su otišli. Čak i vlasnik noćnog lokala, koji je izašao za njim još uvek prigovarajući. Ostao sam sam za stolom. Tri sata i pet minuta.

Želeo bi...

Želeo bi da je više ljudi iz vaše zemlje došlo na Kubu. Da se moli umesto da se kocka?

Šta bi se dogodilo da su došli, pitao sam se vozeći se liftom nazad u sobu. Kako bi svet danas izgledao da su milioni Amerikanaca putovali po svetu i nosili Božju ljubav ljudima koje su posećivali?

Šta bi se dogodilo da sada dođu...

Od te noći to je postala moja molba svuda gde sam se sastajao sa članovima Udruženja. Idite! Govorite Radosnu vest! Putujte za Boga. Pokušajte da budete protivteža drugoj vrsti putnika koja se danas na svetu prečesto sreće.

I naši ljudi *odlaze*. Odlaze kao ljudi koji su, zahvaljujući vernosti ljudi drugih mesta i drugih vekova, čuli Evanđelje. Oni sada odlaze drugim ljudima da bi otplatili barem deo našeg duga.

Setio sam se jedne septembarske večeri u Moskvi 1966. godine, sedam godina posle posete Kubi, kada sam imao priliku pred dve hiljade dvesta ljudi, sakupljenih u baptističkoj crkvi, da ispričam kako su ruski pentekostalci putovali u Armeniju prelazeći preko planina u svojim pokrivenim kolima. Dve hiljade dvesta ljudi je ustalo sa svojih sedišta, podiglo ruke prema nebu i plakalo od radosti kad je sila Duha zahvatila sastanak.

Sledećeg dana snimio sam istu tu priču za moskovski radio. Učinio sam to u znak najdublje zahvalnosti prema ljudima iz Rusije koji su nam doneli neopisiv Božji dar.

Spustio sam naslon sedišta za nekoliko santimetara i zatvorio oči. Ljudi se po celom svetu bude iz smrti u život – da, to je Udruženje.

To sam video u našoj dnevnoj sobi u Dauniju. Šta se još prikazalo u onoj viziji? Ljudi su se budili ne samo u odnosu prema Bogu, nego i u svojim međusobnim odnosima. Ljudi koji su bili odvojeni počeli su se okupljati; pronalaziti jedni druge. I to je Udruženje.

Danas na prvom sastanku konvencije tražimo ljude da podizanjem ruke odgovore koliko je prisutnih episkopalaca, koliko prezbiterijanaca, koliko baptista. Ono što me najviše oduševljava nije činjenica da na svako pitanje dobijamo odgovor, nego to što vidim podignute ruke po celoj dvorani. Katolici sede pored metodista, a kvekeri pored adventista sedmog dana, tako da su dvojica ljudi u sedamnaestom redu, koji se grle kad se Duh spusti na sastanak, možda Članovi crkava koje vekovima nisu imale nikakvu komunikaciju.

Ljudi različitih rasa nalaze se zajedno. Danas se stvari menjaju, ali pedesetih godina segregacija je još uvek bila na snazi u mnogim delovima SAD-a. Sećam se dana kad sam se pripremao za svetsku konferenciju koja se održavala u Atlanti. Iznajmili smo plesnu dvoranu u jednom hotelu u gradu, rezervisali preko hiljadu soba za pet noći, osigurali vreme na radiju, ištampali prijavne listove i sredili sve detalje koji su potrebni za sastanak tog obima.

A onda, otprilike mesec dana pre sastanka, uprava hotela je otkrila da očekujemo, kao i uvek, određen broj poslovnih ljudi Crnaca. Zbog toga su odlučili da osiguraju takozvani "identičan smeštaj" u blizini. Oni će moći da prate sastanak preko zatvorene TV mreže u "luksuznom" predvorju.

Nakon otprilike milion telefonskih razgovora, uspeali smo da prebacimo sastanak u Denver. Kad smo došli tamo, otkrili smo jednu zanimljivu stvar. Crnci su se pojavili u velikom broju, mnogo većem nego što smo očekivali. Konačno je vlasnik jedne trgovine odeće iz Atlante bacio nešto svetla na tu pojavu. "Moji su me prijatelji mesecima pitali zašto idem na taj molitveni doručak za belce. Međutim, kad su čuli šta se

dogodilo sa hotelom, bilo ih je toliko koji su hteli da pođu sa mnom da sam morao da iznajmim autobus da ih sve dovezem." (Nekim slučajem, u leto 1973. godine održali smo oblasni sastanak u Hajat Hausu u Atlanti. Svako veče došlo je hiljadu pet sto ljudi. Crnci i belci sedeli su zajedno.)

Različite generacije nalaze se zajedno. Ričard i njegova predivna žena Evanželin na svakom sastanku vode celokupan rad sa omladinom. Mnogo sam puta u hotelskom hodniku video dugokosog momka i sredovečnog čoveka, obučenog u odelo, kako padaju jedan drugom u zagrljaj i sa suzama se izmiruju.

Ljudi različitog porekla nalaze se zajedno. Crnci i belci sastaju se zajedno u mnogim od naših hiljadu južnoafričkih grupa. Protestanti i katolici mole jedan drugog za oprostjenje i grle se obuzeti radošću na sastancima naših grupa u Belfastu u Irskoj.

Ljudi ruše sve zidove koji su se isprečili između njih i drugih. Sećam se žene kojoj je u doslovnom smislu bio potreban zid između nje i ostalog sveta da bi se osećala prijatno i sigurno. Sara Elias bila je muzičar koja je studirala klavir na Džulijardu u Nju Jorku i učila je pevanje kod Leopolda Stokovskog. Sara je bila visoke i impozantne građe i nije izgledala kao da ima neki problem. Kada je za svoj dolazak na oblasni sastanak u Indianapolis postavila uslov da dobije jednokrevetnu sobu, niko nije ni sanjao da iza tog zahteva leži veliki strah od odbacivanja.

Kako se pokazalo, svi su kreveti u Indianopolisu bili unapred rezervisani za ogroman broj ljudi koji su hteli da dođu tog majskog vikenda 1972. godine. "Žao mi je", rekao joj je čovek na recepciji, "morali smo vas staviti u dvokrevetnu sobu." Proverio je na svom spisku. "Žena sa kojom ćete deliti sobu je sestra Frensis Kler iz Škole sestara Notr Dam. Siguran sam da ćete se sa njom dobro slagati."

Sara Elias bila je sigurna da neće. Odrasla je u Zajednici svetih ljudi u

jednom gradiću u zapadnoj Pensilvaniji i bila je naučena da nema poverenja u opatice. Ustvari, njen pravi problem bio je tragično detinjstvo. Od vremena kad je otac pištoljem ubio njenu majku dok je još bila mala devojčica, kroz godine koje je provela u sirotištu pa sve do dana kad joj je porodica koja ju je usvojila preotela nasledstvo – naučila je da će je ljudi uvek odbacivati. Zato je i ona, sa svoje strane, odbacivala druge, izbacujući ih iz svog života. Kad god nije radila, uvek je između sebe i drugih postavljala pravi zid.

Niko, baš kao što sam rekao, nije to znao sve dok nije uletela u sobu za koju je mislila da je prazna i našla u njoj drugu žensku osobu. Sestra Frensis Kler, koja je bila mudra i blaga hrišćanka i imala je posebnu službu da leči sećanja, pitala je može li se moliti za nju. Tokom narednih sati sve je izašlo na videlo: strah, odbojnost, ogorčenje. Umesto toga, uselila se ljubav i prihvatanje Boga.

Kad sam to veče spazio Saru, njeno lice je bilo toliko izmenjeno da sam je zamolio da dođe do mikrofona i ispriča nam šta se dogodilo. Posle toga je sela za klavir. Kad je završila, cela se konvencija digla na noge i tapšala sve dok nije ponovno zasvirala. To se ponavljalo četiri puta tako da smo na kraju svi shvatili da je to veče za nas svirao sam Duh Sveti.

Sara Elias je bila jedna iz čitave kategorije ljudi koji su sad služili Udruženju. Zaposlene žene, žene sa profesionalnim zanimanjima. U početku sam se toliko brinuo o muškarcima koji su izostajali sa sastanaka tako da nisam bio svestan ničeg ostalog. Žene u prvim godinama delovanja Udruženja – a bilo ih je mnogo – obično su bile supruge tih muškaraca, hrišćanke, koje su se pokušavale približiti svojim muževima.

Kad je Udruženje postalo poznatije, pojavila se nova grupa žena. Udane i neudane, mlade i stare, i one su bile zaposlene i, kao i muškarci, osećale su da su ispale iz tradicionalnih crkvenih okvira i

delatnosti. Društva za šivenje, preprodavanje stare robe, pričanje uz jutarnju kavu, sve to nije dolazilo u obzir za ove lekarkе, učiteljice i službenice, isto kao ni za mene. Naše su sastanke sada posećivale žene pravnice, glumice, radnice u fabrikama. "*Prodavačice*", napisao sam na komad papira. "*Medicinske sestre. Novinarke.*"

"Demose?"

Rouz me je gurnula. Pogledao sam stjuardesu koja je stajala sa druge strane držeći poslužavnik sa sendvičima. Za nešto više od jednog sata stići ćemo u Honolulu.

"Stjuardese"

dodao sam mom spisku. Na zadnjoj konvenciji bilo ih je barem pet–šest. Ponovno sam pročitao sve što sam zapisao. Dosežemo do ljudi po celom svetu i služimo se svim mogućim metodama. Daje li to pravu sliku o Udruženju?

Šta je to Rouz rekla? Ispričaj o jednom pojedincu i kako se on promenio! To je bila istina. Svi statistički podaci na svetu ne mogu opisati čudo koje se dogodilo u pojedincu čiji je život nanovorođen Duhom.

Ali gde da počnem? Ili prestanem? Da bi ispričao neverovatnu priču o Džordžu Otisu, Volteru Bleku ili generalu Ralfu Hejnesu potrošio bi svo svoje vreme i morao bi da izostavim isto tako neverovatnu priču o Džimu Vatu, Otu Kundertu ili Donu Loku.

Takvih je sada u Udruženju bilo na milione. Svaka priča je predivna kao i ona sledeća; svaka je jedinstvena, a ipak povezana sa svim ostalim pričama u zlatni lanac.

Svaka je povezana...

Zašto ne bi ispričao priču o jednoj karici; jednu scenu iz te beskrajne lančane reakcije koja se zove Međunarodno udruženje poslovnih ljudi za širenje...

Jednog petka ujutro, negde ranih pedesetih godina, telefonirao mi je jedan mladić i rekao da smo se nedavno sreli na skupštini Udruženja u Oklahomi. "Gospodine Šakariane", rekao je mladić, "želeo bi da razgovarate sa mojim ujakom. Mislim da je spreman da upozna Gospoda?" "Ko je tvoj ujak?" "Šenon Vandruf."

Ime mi je odnekud bilo poznato. "Gde živi?" Dao mi je adresu u vrlo otmenom delu Daunija. "Čime se bavi", pitao sam ponovo nervozno. "Gradnjom. Da li ste ikad čuli za *Sinderela Houms*? To je njegova kompanija."

Prvo sam pomislio da nikad ne bi mogao razgovarati sa njim. Svako je čuo za *Sinderela Houms* – bila je to jako velika i jako uspešna kompanija. Ipak sam obećao da ću bar telefonirati Šenonu Vandrufu, i tako sam sledećeg dana, u subotu, održao obećanje. Pokazalo se da Šenon uopšte nije arogantan, nego naprotiv, čovek sa kojim se može jako lepo i prijatno razgovarati. Njegov je nećak imao pravo, Šenon je bio spreman da čuje dobru vest o Isusu. On i njegova supruga Veta pozvali su Rouz i mene to isto veče u svoju ogromnu kuću pored igrališta za golf, a kasnije su sa nama otišli na konvenciju Udruženja u Feniks u Arizoni, i tamo oboje primili krštenje u Svetom Duhu.

Sad je jedno novo ime ušlo u lančanu reakciju. Dr. Rej Čarls Žermen bio je pastor velike crkve u Sout Gejtu u Kaliforniji. Vandrufovi su posećivali tu crkvu četrnaest godina. Dr. Žermen je bio sjajan propovednik i njegova crkva je izrasla u instituciju sa godišnjim budžetom od milion dolara. Crkva je imala tapacirana meka sedišta, debele tepihe, klima–uređaj, uvezene mermerne statue. Dr. Žermen je isto tako svakodnevno govorio na radiju i bio značajna ličnost u intelektualnom životu južne Kalifornije.

Vandrufovi ga jedino nikad nisu čuli da propoveda o Hristu. Poput mnogih visokoobrazovanih sveštenika, i on je odavno prestao verovati u Isusovo božanstvo i čuda. Pa ipak je bio savestan pastor koji je iskreno želeo svojoj skupštini da da nešto stvarno.

Pedeset godina je tražio tu stvarnost koja je stalno izmicala. Upoznao se sa pokretima Relidžis Sajens, Nju Thought, Krišćn Juniti, Krišćn Sajens.

Shvativši da mu je život sve besmisleniji, okrenuo se istočnjačkim religijama, tako da je tri godine studirao kod Paramahanse Joganande i drugih. Bavio se i rozenkrojerizmom, a zatim i teozofijom.

Godine 1961., pre nego što je zakonski zabranjeno uzimanje droge, otišao je u kliniku u San Francisku i platio medicinskoj sestri, lekaru i psihijatru da ostanu sa njim tokom dvadesetčetveročasovnog eksperimenta sa LSD–om. Ne samo da mu to nije omogućilo da dobije objavu Boga, nego ga je i opteretilo noćnim morama koje su se ponavljale mesecima.

U međuvremenu je, nakon svog obraćenja, Šenon Vandruf otpočeo sa sprovođenjem plana da dovede Žermena na sastanak Udruženja. Učeni sveštenik je bio totalno nezainteresovan. Skoro četiri godine Šenon je istrajno pokušavao, tako da Žermen više nije hteo ni da ga vidi.

Na kraju je jedan zajednički prijatelj pozvao Žermena na "veče hrišćanske muzike i druženja" kod Vundrufovih.

Dr. Žermen je pristao slegnuvši ramenima. Šta je mogao izgubiti? Biće to samo još jedan eksperiment.

Takva je bila situacija kad je u avgustu 1965. godine Rej Čarls Žermen stao kolima ispred Šenonove kuće sa troje ljudi iz njegove crkve.

Vandrufova velika dnevna soba je bila toliko napunjena ljudima da je bilo teško naći mesta za sedenje. Žermen je kod tih ljudi primetio zračenje koje ga je zbunilo i oneraspoložilo. Da nije sa sobom doveo ove ljude, otišao bi istog trenutka.

Kako je veče odmicalo, Žermen se osećao sve neugodnije. Ljudi su pevali, molili i davali svedočanstva praćena uzvicima: "Slava Gospodu!" Žermen se pitao što bi na to rekli njegovi prijatelji sa univerziteta.

Negde na polovini sastanka otvorila su se prednja vrata i pojavila se najispijenija i najružnija osoba kakvu je ikada u svom životu video. Pridržavala su je dvojica muškaraca, svaki sa jedne strane. Imala je velike podočnjake, a odeća je na njoj visela je kao da ispod nje uopšte nema tela.

Bila je to moja sestra Florens.

Dok je Žermen užasnut gledao, dvojica muškaraca su je skoro preneli preko sobe i položili na stolicu. Od njene saobraćajne nesreće prošlo je dvadeset pet godina. Ali kakvih je samo to četvrt veka bilo! Florens je pevala u crkvama i na sastancima Udruženja širom Sjedinjenih Američkih Država, a Rouz ju je pratila na klaviru ili orguljama. Sada je, tačno onako kao što joj je bilo rečeno u snu, umirala od jedne retke vrste raka.

"Florens Šakarian Lalajan", rekao je Šenon, "da li si dovoljno snažna da nam zapevaš?"

Florens se nasmešila. "Pokušaću", rekla je. Stavila je obe ruke na čelo i gurnula glavu unazad. Nije imala dovoljno snage da je podigne. Zatim je počela da peva.

Rej Žermen se našao licem u lice sa stvarnošću koju je toliko dugo

tražio. On je bio poznavalac opere; slušao je najveće glasove svog vremena. "Nikad nisam čuo takav glas", rekao mi je kasnije. "Dok je pevala, bilo je to kao da je anđeo stajao u sobi." Florens nas je zamolila da svi zajedno zapevamo pesmu *Silni Bože*. Svi smo zapevali, a njen glas se podizao iznad svih ostalih, sve više i više, poput cvrkuta ševe, sve dok se Žermenu nije učinilo da stoji pred vratima neba.

Bila je to Florensina poslednja pesma. Rej Čarls Žermen je prvi put u svom životu zaplakao javno pred drugima.

Međutim, navika da sve intelektualizuje bila je toliko duboko usađena u njega da se njegov um nastavio odupirati onom što je njegov duh znao. Prošlo je nekoliko meseci pre nego što je preduzeo korak kojeg se užasavao, a koji ga je odveo dalje nego što je mogao dopreti svojim razumom. U svom samačkom stanu spustio se na kolena – druga stvar koju nikada ranije nije učinio – i zamolio Isusa da preuzme njegov život. Šenon Vadruf je bio celo vreme sa njim. Žermen je ustao isto toliko ispunjen i radostan koliko je jednom pre bio prazan i preplašen.

Tog istog novog Rej Žermena čule su stotine hiljada ljudi na sastancima Udruženja po čitavom svetu. "Propovedao sam pedeset i dve godine", rekao nam je, "pre nego što sam upoznao Isusa." Ali ko zna koliko je ljudi Rej Žermen pridobio u zadnjih devet godina i koliko je od tih ljudi pridobilo druge za Hrista? Gde završava zlatni lanac koji povezuje sve nas zajedno?

Gde počinje?

Sećam se karika koje su bile iskovane pre nego sam se rodio. Magardih Mušegan davno je u Kara Kali predskazao: "Za godinu dana od danas rodićeš sina." Sećam se da je taj sin vozio kola puna povrća i terao konja po imenu Džek. Jaka karika povezivala je živote Šakarianovih i Mušeganovih. Magardihov unuk Hari je jedne nedelje

1955. godine dobio viziju u armenskoj pentekostalnoj crkvi na Gudrih Bulevaru. On je video crkvu ispunjenu svetlošću i ulje kako potocima iz neba teče na Isaka Šakariana. Jedino je takvo zaređenje naša crkva priznavala. Tako je tata skoro deset godina služio kao pomoćni pastor u našoj crkvi radeći bez plate, naravno – to je bilo u skladu sa armenskom tradicijom – propovedajući svake nedelje i brinući se za potrebe drugih.

U jesen 1964. godine, jednog petka uveče, Hani Mušegan dobio je drugu viziju. Dogodilo se to u hotelu Koronado u južnom delu San Dijega, 6. decembra uveče, na otvaranju trodnevne oblasne konvencije. Tu se nalazila i naša kćerka i Geri sa svojim mužem Geneom Skalfom. Oni su voleli Udruženje, ali nisu često mogli dolaziti na sastanke jer su imali dve male kćerke. Znao sam koliko su svojih obaveza i dužnosti morali da usklađuju da bi oboje mogli da dođu na ovaj sastanak, tako da sam se iznenadio kad je Geri došla k meni i rekla da se svi moramo smesta vratiti u Dauni.

"Radi se o dedi", rekla je, "on je... on je u bolnici."

"U bolnici? Ali on nije bolestan! Osećao se jako dobro kad sam danas popodne odlazio iz kancelarije!"

Na informacijama u bolnici su mi rekli da se tata nalazi u zgradi sa druge strane ulice. Kad sam ulazio u malu jednospratnicu, pomislio sam da je zaista čudno da su ga smestili ovde gde je prilično mračno i nekako napušteno. Gde su medicinske sestre i... Tada sam shvatio da je ta mala zgrada mrtvačnica.

Ležao je na visokom belom stolu. Nije ni čudo što mi to niko nije mogao saopštiti. Nikada jedan otac i jedan sin nisu bili tako bliski. Stajao sam u praznoj i goloj sobici i slušao njegov glas koji sam čuo stotinu puta u godini kad god bi se negde u svetu pojavila mogućnost da kažemo ljudima o Isusu: "Idi ti, Demose. Ja ću se brinuti za posao."

Dr. Donald Grigs čekao nas je kod kuće. Bio sam u pravu – tata nije bio bolestan. "Umro je onako kako umiru ostareli patrijarsi", rekao je dr. Grigs, "u snazi, i ne u bolesti. Čitao je večernje novine i zaspao."

Niko osim dr. Grigs a i najbliže rodbine nije znao za tatinu smrt i zato smo se iznenadili kad je Hari Mušegan telefonirao iz Atlante, gde je sada radio kao pastor.

"Starci!" rekao je. "Sve sam ih video! Moj deda, moj otac, svi starci kojih se sećam još iz detinjstva. I neki koje nikad nisam video. Pre otprilike jedan sat video sam sve te starce sa belim bradama. Smejali su se, trčali i pružali ruke kao da nekog pozdravljaju. Zatim sam spazio Isaka. Trčao je prema njima."

Za trenutak se ništa nije čulo. "Isak je otišao, zar ne?"

Svetleće upozorenje nam je govorilo da pričvrstimo pojaseve; avion se nagnuo i počeo da ponire.

Idi ti, Demose...

To je ono šta je Bog rekao svakom od nas, zar ne? *Idi ti Džime, Džone, Bili, Meri.* Nije nam uvek na početku putovanja rekao kuda da idemo. Razmišljao sam o drugoj poruci koju je jednom davno primio Dečak Prorok. Ona je još uvek zapečaćena i neotvorena. Predskazuje li ona veliko progonstvo koje će zadesiti hrišćane u Americi neposredno pre Gospodovog povratka? Ja, lično, mislim tako. Mislim da smo primili Duha da bi smo se pripremili za to vreme: da nas poveže u jedno Telo i da za svakog pojedinog od nas odredi zadatak koji možemo izvršiti za dobrobit tog Tela. Često se pitam kome će biti rečeno da otvori tu poruku i pročita je Crkvi.

Ali, to i nije najvažnije. Najvažnije je to što On svakom od nas kaže da idemo. Da idemo sa darom koji smo primili od Njega znajući da ćemo,

kad otkrijemo taj dar i upotrebimo ga, biti najsrećniji ljudi na svetu bez obzira na okolnosti oko nas.

Osetili smo lagan udarac kad je avion dotakao pistu i polako se uputio prema terminalu. Rouz je skupljala naše stvari.

"Jesi li spreman, Demose?" pitala je.

"Spreman sam, Rouz."

Stali smo u red za izlaz i zajednički se uputili prema novoj avanturi.

SIONSKA TRUBA

---

www.siont.net

Onima, koji imaju interes za Reč, dela i puteve Božije...
Nadamo se, da će ova i druge knjige ispuniti našu viziju i želje za vas:

*"Za poznanje mudrosti i vaspitanja,
za shvatanje izraza razuma
i primanje nauke pameti,
pravičnosti, pravde i poštenja;
za davanje prostima razbora,
znanja i razmišljanja mladome čoveku.
(Poslovice 1:2-4)*

**OVAJ FAJL JE BESPLATAN,
I JEDINO TAKO MOŽE DA SE DALJE DISTRIBUIŠE!**
